

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

**Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία: «Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ
ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΒΟΛΟΥ»**

Φοιτήτρια: ΞΥΓΚΟΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΑ

Επιβλέπων καθηγητής: ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο χρόνος αποτελεί σημαντική παράμετρο για τους κατοίκους των αστικών περιοχών, αφού η ατομική και κοινωνική τους ταυτότητα εκφράζεται μέσω του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι οργανώνουν το χρόνο τους. Οι ρυθμοί της πόλης επηρεάζονται από τις ώρες εργασίας και λειτουργίας της, ενώ η αλλαγή στις διάφορες χρήσεις του χρόνου δεν είναι απλά μια ένδειξη αλλαγής της κοινωνίας, αλλά μία ουσιαστική παράμετρος της κοινωνικοοικονομικής εξέλιξης. Εντούτοις, η διάσταση του χρόνου είναι αρκετά παραμελημένη στο επίπεδο του πολεοδομικού κυρίως σχεδιασμού, τουλάχιστον στη χώρα μας, αφού τα προβλήματα που οι εμπλεκόμενοι προσπαθούν να λύσουν με αυτόν είναι κατά βάση χωρικά. Η διεθνής εμπειρία βέβαια δείχνει ότι ο σχεδιασμός για το χρόνο επεκτείνεται όλο και περισσότερο με πρωτοπόρες χώρες στην ανάπτυξη αυτού του είδους σχεδιασμού την Ιταλία, τη Γαλλία και τη Γερμανία με διαφορετικούς όμως προσανατολισμούς η κάθε μία. Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται το θέμα της επικαιρότητας του χρονικού σχεδιασμού στην πόλη, μέσω της μελέτης περίπτωσης του Δήμου Βόλου.

Λέξεις- κλειδιά: χρόνος, χώρος, χρονικός σχεδιασμός, σχέδια χρήσης χρόνου

ABSTRACT

Time constitutes an important parameter for the residents of urban regions, after their individual and social identity is expressed via the way with which the persons organise their time. The rhythms of the city are influenced by the hours of work and its operation, while the changes in the various uses of time it is not simply a clue of change of society, but an essential parameter of socio-economic development. Nevertheless, the dimension of time is enough neglected, mainly, in the level of urban planning, at least in our country, after the problems that they who involved try to resolve with this, they are primarily territorial. The international experience certain shows that the time planning is extended always more, with pioneer countries in the growth of this type of planning Italy, France and Germany with different however orientations every one of these. The present diplomatic work deal with the subject of topicality of time planning in the city, via the case study of Municipality of Volos.

Key- words: time, space, time planning, drawings of time use

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ	4
1.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΟΝΟΣ.....	4
1.2. Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΟΠΩΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΖΕΤΑΙ ΣΕ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ - ΜΙΚΡΟ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟ ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ.....	6
1.3. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ.....	8
1.3.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ.....	12
1.4. ΧΡΟΝΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ.....	13
1.4.1. ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ.....	15
1.4.2. ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟΥΣ ΧΡΟΝΙΚΟΥΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥΣ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ	19
2.1. Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΛΗΣ.....	19
2.1.1 Η ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	20
2.2. ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	21
2.2.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΧΡΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	22
2.2.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ.....	24
2.2.3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΧΡΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ.....	26
2.3. ΝΕΟΙ ΤΥΠΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.....	29
2.4. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ.....	31
2.4.1 Η 24ΩΡΗ ΠΟΛΗ.....	32
2.4.2 Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΩΣ ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΑΣΤΙΚΕΣ ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	36
3.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....	36
3.1.1. ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....	38
3.1.1.1. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ.....	40

3.1.1.2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	44
4.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	44
4.2. Ο ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ ΣΗΜΕΡΑ	46
4.2.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	46
4.2.2. ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	47
4.3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	48
4.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	49
4.5. ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ.....	55
4.6. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	60
4.6.1. ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	61
4.7. ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ Ή ΜΗ, ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΒΟΛΟΥ	69
4.8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	74
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	93

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

σελ.

<u>Πίνακας 1.3</u> : Θεωρητικές χρονικές ταξινομήσεις.....	9
<u>Πίνακας 4.2.1</u> : Δημογραφική εξέλιξη του Δήμου Βόλου 1951-2001.....	47
<u>Πίνακας 4.6.1.1</u> : Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά φύλο.....	62
<u>Πίνακας 4.6.1.2</u> : Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνουν σε κάθε δραστηριότητα οι άνδρες.....	64
<u>Πίνακας 4.6.1.3</u> : Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνουν σε κάθε δραστηριότητα οι γυναίκες.....	65
<u>Πίνακας 4.6.1.4</u> : Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά ηλικιακή ομάδα.....	67

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

σελ.

<u>Γράφημα 4.4.1</u> : Ποσοστό συμμετοχής των δύο φύλων.....	50
<u>Γράφημα 4.4.2</u> : Ποσοστό συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων.....	50
<u>Γράφημα 4.4.3</u> : Αριθμοί ανδρών και γυναικών ανά ηλικιακή ομάδα.....	51
<u>Γράφημα 4.4.4</u> : Οικογενειακή κατάσταση ερωτηθέντων.....	51
<u>Γράφημα 4.4.5</u> : Ποσοστά τέκνων.....	52
<u>Γράφημα 4.4.6</u> : Επίπεδο μόρφωσης.....	52
<u>Γράφημα 4.4.7</u> : Επαγγελματική κατάσταση.....	53
<u>Γράφημα 4.4.8</u> : Κατάσταση εργασίας.....	54
<u>Γράφημα 4.4.9</u> : Ποσοστό κατοχής και είδους μεταφορικού μέσου.....	54
<u>Γράφημα 4.5.1</u> : Ποσοστό ευκολίας στην ανεύρεση χώρων στάθμευσης.....	56
<u>Γράφημα 4.5.2</u> : Μέσος χρόνος εύρεσης χώρου στάθμευσης στο κέντρο του Βόλου..	56
<u>Γράφημα 4.5.3</u> : Συχνότητα επίσκεψης του κέντρου για εργασία.....	57
<u>Γράφημα 4.5.4</u> : Συχνότητα επίσκεψης του κέντρου για ελεύθερο χρόνο.....	57
<u>Γράφημα 4.5.5</u> : Χαρακτηρισμός της κυκλοφορίας.....	58
<u>Γράφημα 4.5.6</u> : Χαρακτηρισμός της αστικής συγκοινωνίας.....	59
<u>Γράφημα 4.5.7</u> : Εικόνα των ερωτηθέντων για το αν βοήθησαν οι κορόνες που έχουν τοποθετηθεί στις κύριες οδικές αρτηρίες της πόλης.....	59
<u>Γράφημα 4.6.1.1</u> : Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά φύλο.....	63

Γράφημα 4.6.1.2: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνουν σε κάθε δραστηριότητα οι άνδρες.....64

Γράφημα 4.6.1.3: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνουν σε κάθε δραστηριότητα οι γυναίκες.....66

Γράφημα 4.6.1.4: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά ηλικιακή ομάδα.....67

Γράφημα 4.6.1.5: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά επαγγελματική κατάσταση.....69

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ

ΑΕΙ:	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΥΕ:	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
ΕΧΧ:	Έρευνα Χρήσης Χρόνου
ΙΕΚ:	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΜΜΜ:	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
ΜΟ:	Μέσος Όρος
ΣΧΧ:	Σχέδιο Χρήσης Χρόνου
ΤΕΕ:	Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο
ΤΕΙ:	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΤΕΛ:	Τεχνικό Λύκειο
ΤΜΧΠΠΑ:	Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήμουν αγνώμων αν δεν ανέφερα τις ευχαριστίες μου σε ανθρώπους που ουσιαστικά με βοήθησαν και χωρίς αυτούς σίγουρα δε θα ήμουν ικανή να ολοκληρώσω τη διπλωματική μου εργασία.

Καταρχάς, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Δέφνερ Αλέξιο για την πολύτιμη βοήθεια του, κατά την επιλογή του θέματος, την οργάνωση της δομής και τις κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά στην εύρεση στοιχείων και βιβλιογραφίας.

Επιπλέον, ευχαριστώ θερμά το Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης GIS και Θεματικής Χαρτογραφίας του Τμήματος και κυρίως τον κ. Τσομπάνογλου Στέλιο για τα αρχεία που μου έδωσε και κατάφερα να εκπονήσω τους χάρτες που συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα διπλωματική εργασία.

Επίσης, ευχαριστώ τους καθηγητές μου, κ. Φώτη Γεώργιο και κ. Μπουρδάκη Βασίλειο για τις συμβουλές τους, καθώς και τον επίσης καθηγητή μου κ. Πετράκο Γεώργιο για την πολύτιμη βοήθειά του.

Τέλος, χρωστάω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου που πάντα με στηρίζει ηθικά και οικονομικά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός και αντικείμενο της παρούσης εργασίας είναι η διερεύνηση της επικαιρότητας του χρονικού σχεδιασμού στην πόλη, μέσω της παράθεσης θεωριών σχετικά με τη χρήση του χρόνου και της γενικότερης αναφοράς στο θεωρητικό πλαίσιο, όσον αφορά στο χρόνο, αλλά και στις αστικές χρονικές πολιτικές. Οι λόγοι που συντέλεσαν στην επιλογή του θέματος είναι η πρωτοτυπία και η ελλιπής παρουσία παρόμοιων ερευνών τουλάχιστον στον ελληνικό χώρο.

Ο χρόνος αποτελεί σημαντική παράμετρο για τους κατοίκους των αστικών περιοχών, αφού η ατομική και κοινωνική τους ταυτότητα εκφράζεται μέσω του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι οργανώνουν το χρόνο τους. Οι ερευνητικές μελέτες για το χρόνο δείχνουν ότι η έννοια του χρόνου είναι μια κοινωνική κατασκευή, η οποία είναι υποκειμενική, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, ενώ οι ηλικιακές και φυλετικές διαφορές επηρεάζουν τους χρονικούς προσανατολισμούς των διάφορων ατόμων.

Οι ρυθμοί της πόλης επηρεάζονται από τις ώρες εργασίας και λειτουργίας της, ενώ η αλλαγή στις διάφορες χρήσεις του χρόνου δεν είναι απλά μια ένδειξη αλλαγής της κοινωνίας, αλλά μία ουσιαστική παράμετρος της κοινωνικοοικονομικής εξέλιξης. Αυτό αποτυπώνεται στο γεγονός ότι μία μη ανεπτυγμένη κοινωνία ουσιαστικά αφιερώνει το χρόνο της στην παραγωγή δραστηριοτήτων χαμηλής προστιθέμενης αξίας για την κάλυψη των βασικών της αναγκών, ενώ καθώς η κοινωνία αναπτύσσεται παρατηρούνται αλλαγές και στη δομή της.

Εντούτοις, η διάσταση του χρόνου είναι αρκετά παραμελημένη στο επίπεδο του πολεοδομικού κυρίως σχεδιασμού, τουλάχιστον στη χώρα μας, αφού τα προβλήματα που οι εμπλεκόμενοι προσπαθούν να λύσουν με αυτόν είναι κατά βάση χωρικά. Πολλά είναι όμως και τα προβλήματα που άπτονται χρονικού σχεδιασμού, αφού τελικά δεν μπορούν να οριστούν ως χωρικά, αλλά ως προβλήματα χρονικής οργάνωσης με χωρικές επιπτώσεις.

Η διεθνής εμπειρία βέβαια δείχνει ότι ο σχεδιασμός για το χρόνο επεκτείνεται όλο και περισσότερο με πρωτοπόρες χώρες στην ανάπτυξη αυτού του είδους σχεδιασμού την

Ιταλία, τη Γαλλία και τη Γερμανία με διαφορετικούς όμως προσανατολισμούς η κάθε μία. Ο σχεδιασμός που συμπεριλαμβάνει τη διάσταση του χρόνου συμβάλει καθοριστικά στη διαμόρφωση του αστικού χώρου, καθορίζοντας μια σειρά από παράγοντες που τη συνθέτουν.

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται το θέμα της επικαιρότητας του χρονικού σχεδιασμού στην πόλη, μέσω της περίπτωσης του Δήμου Βόλου. Η εργασία εκτός της εισαγωγής και του κεφαλαίου των συμπερασμάτων απαρτίζεται από ακόμα τέσσερα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο, επιχειρείται να γίνει μία προσέγγιση όσον αφορά στον προσδιορισμό του χρόνου, από τη στιγμή που εμφανίστηκε μέχρι σήμερα. Αναφέρονται επιγραμματικά, θεωρίες κλασικών αλλά και πιο σύγχρονων συγγραφέων που ασχολούνται με τη χρονική διάσταση και τη χρήση της. Έπειτα, γίνεται μία προσπάθεια αναφοράς στο πώς ο χρόνος διαφοροποιείται αναλόγως με τα άτομα και τα ενδιαφέροντά τους, αλλά και στους χρονικούς προσανατολισμούς των ατόμων, ανάλογα με την ηλικία και το φύλο, καθώς και στις διαστάσεις των χρονικών αυτών προσανατολισμών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αλληλοσυσχετίζονται οι έννοιες του χώρου και του χρόνου στην πόλη. Για να καταστεί αυτό δυνατό, γίνεται αρχικά αναγνώριση των λειτουργιών της πόλης, στις οποίες συμμετέχουν οι πολίτες της και έπειτα, γίνεται μία αναφορά στις διαστάσεις του χρόνου στον αστικό χώρο, στους νέους τύπους σχεδιασμού, όπου πρέπει να εμπεριέχεται και η έννοια του χρόνου και τέλος αναλύεται ο σχεδιασμός του χρόνου στην πολεοδομία.

Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στην έννοια των αστικών χρονικών πολιτικών, στον ευρωπαϊκό χώρο και περιγράφονται οι αστικές χρονικές πολιτικές όσον αφορά στην Ιταλική κυρίως εμπειρία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζεται ως μελέτη περίπτωσης της επικαιρότητας του χρονικού σχεδιασμού, η πόλη του Βόλου. Η έρευνα αφορά κυρίως σε ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε πολίτες του Δήμου Βόλου. Αρχικά, αναφέρονται κάποια ιστορικά στοιχεία για την πόλη του Βόλου και έπειτα ακολουθεί μία σύντομη αναφορά στη

σημερινή κατάσταση σε διάφορους τομείς της ζωής της πόλης. Τέλος, αναλύονται οι απόψεις των πολιτών, μέσω των ερωτηματολογίων, κρίνεται η επικαιρότητα του χρονικού σχεδιασμού για το Δήμο Βόλου και διατυπώνονται κάποιες προτάσεις. Τέλος, σε ξεχωριστό κεφάλαιο παρατίθενται κάποια συμπεράσματα, δεδομένης της θεωρητικής και εμπειρικής -μέσω της μελέτης περίπτωσης- γνώσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ...

Στο κεφάλαιο αυτό, επιχειρείται να γίνει μία προσέγγιση όσον αφορά στο θέμα του προσδιορισμού του χρόνου, από τη στιγμή που εμφανίστηκε μέχρι σήμερα. Επίσης, αναφέρονται επιγραμματικά, θεωρίες κλασικών αλλά και πιο σύγχρονων συγγραφέων που ασχολούνται με τη χρονική διάσταση και τη χρήση της. Έπειτα, γίνεται μία προσπάθεια αναφοράς στο πώς ο χρόνος διαφοροποιείται αναλόγως με τα άτομα και τα ενδιαφέροντά τους, αλλά και στους χρονικούς προσανατολισμούς των ατόμων, ανάλογα με την ηλικία και το φύλο, καθώς και στις διαστάσεις των χρονικών αυτών προσανατολισμών.

1.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Ίσως και να μην υπάρχει επιστήμη πιο πολύπλοκη από την επιστήμη του χρόνου. Τα σύνορά της ορίζονται από τη μεγάλη χρονολογικής κλίμακας ηλικία του Σύμπαντος, φτάνουν μέχρι το σήμερα και τον κόσμο που αλλάζει διαρκώς και σταματούν στα μακρινά όρια του απερίγραπτα μικρού κόσμου των κβάντων (Σταμάτη, 1999).

Αυτό γίνεται κατανοητό και από το γεγονός ότι ανέκαθεν ο χρόνος αποτελούσε αντικείμενο μελέτης, αλλά και διαφωνιών μεταξύ επιστημόνων - φιλοσόφων και φυσικών - που προσδοκούσαν την κατανόησή του. Οι απόψεις διαφέρουν και πολλοί τον θεωρούν ως ψευδαίσθηση, αφού ο χρόνος ούτως ή άλλως δεν έχει υλική υπόσταση. Κατά την αρχαία ελληνική μυθολογία, ο Χρόνος ήταν θεότητα που προσωποποιούσε την αιωνιότητα (Νέα Δομή, 1996).

Ο Νεύτωνας όταν διατύπωσε τους νόμους της κίνησης, διάλεξε να λύσει το πρόβλημα της επιλογής ρολογιού, δεχόμενος την ύπαρξη ενός απόλυτου χρόνου. Κάνοντας κάτι τέτοιο βρέθηκε αντίθετος με την άποψη άλλων συγχρόνων του, όπως ο Descartes και ο Gottfried Leibniz, οι οποίοι πρέσβευαν ότι ο χρόνος είναι μόνο μια όψη των σχέσεων μεταξύ των πραγματικών αντικειμένων και των πραγματικών διαδικασιών στον κόσμο. Ίσως η δική τους να είναι η καλύτερη φιλοσοφία, αλλά καθώς ο Νεύτωνας ήταν η αυθεντία του καιρού του, επικράτησε η άποψή του (Smolin, 1999). Για το Νεύτωνα, ο «αληθινός, απόλυτος και μαθηματικός χρόνος, από την ουσία του και τη φύση του, ρέει ομοιόμορφα, χωρίς αναφορά σε τίποτα το εξωτερικό». Από την άποψη αυτή, ο χρόνος

ρέει ανεξάρτητα από το γεγονός ότι συμβαίνει οποιαδήποτε μεταβολή. Οι μεταβολές συμβαίνουν μέσα στο χρόνο, αλλά δεν είναι οι ίδιες χρόνος (Νέα Δομή, 1996).

Η έννοια του απόλυτου χρόνου του Νεύτωνα καταρρίφθηκε από τη θεωρία της σχετικότητας και τον Albert Einstein, ο οποίος επαινούσε το θάρρος και την κρίση του Νεύτωνα να πάει κόντρα σε αυτό που ήταν ξεκάθαρα η καλύτερη φιλοσοφική επιλογή (Smolin, 1999). Έτσι λοιπόν, η έννοια του απόλυτου χρόνου εγκαταλείφθηκε, μετά την κριτική της έννοιας περί συγχρόνου, που αναπτύχθηκε από τη θεωρία της σχετικότητας. Στη φυσική της σχετικότητας, η έννοια του συγχρόνου εξαρτάται από το σύστημα αναφοράς που λαμβάνεται και για το λόγο αυτό προκύπτει το συμπέρασμα ότι συστήματα αναφοράς με διαφορετική κίνηση, το ένα σε σχέση με το άλλο έχουν διαφορετικούς χρόνους. Ο ίδιος χρόνος ισχύει μόνο για συστήματα αναφοράς που βρίσκονται σε ακινησία το ένα σε σχέση με το άλλο (Νέα Δομή, 1996).

Στην καθημερινή ζωή, ο χρόνος αποκαλύπτεται μέσα από την επανάληψη συγκεκριμένης αλληλουχίας γεγονότων, όπως είναι η εναλλαγή της ημέρας με τη νύχτα (Αθανασιάδου, 2001). Σύμφωνα με τους Biancini και Greed (1999), ο χρόνος είναι μία απόλυτα μη ανανεώσιμη πηγή, αόρατη και ανεκτίμητη.

Από μαθηματικής άποψης, ο χρόνος είναι ακόμη μία διάσταση, όπως και ο χώρος. Το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας του ανθρώπινου είδους διαπραγματεύεται το πώς θα μπορούσαμε να μετρήσουμε τον χρόνο. Και με όσο μεγαλύτερη ακρίβεια μετράμε τον χρόνο, τόσο καλύτερα συνειδητοποιούμε τη σημασία του (Σταμάτη, 1999). Η αρχέγονη μονάδα για τη μέτρηση του χρόνου ήταν ασφαλώς η ημέρα, που θεωρούταν ως πλήρης κύκλος φωτός και σκότους. Με την πρόοδο του πολιτισμού, άρχισε να υπολογίζεται το ηλιακό έτος και ο μήνας, που αρχικά συνοδευόταν με τις φάσεις της Σελήνης και κατόπιν έγινε συμβατική υποδιαίρεση του έτους (Νέα Δομή, 1996).

Τα πρώτα όργανα που χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση του χρόνου ήταν τα ηλιακά ρολόγια, με την προσοχή τους στραμμένη προς την κίνηση του Ηλίου και ακολούθησαν οι κλεψύδρες με νερό και με άμμο, όργανα απλά και καθόλου ακριβή. Κάποια σχετική ακρίβεια κατορθώθηκε όταν έγινε δυνατή η χρησιμοποίηση των ισόχρονων ελαστικών ταλαντώσεων, όπως π.χ. εκείνες που πετυχαίνονται με το εκκρεμές, το ζυγό και το διαπασών. Οι διάφοροι τύποι ρολογιών αντιπροσωπεύουν διαδοχικές φάσεις της

προόδου αυτής στη μέτρηση του χρόνου (Νέα Δομή, 1996). Προσφάτως οι ειδικοί στράφηκαν προς τον εξαιρετικά μικρό κόσμο των κβάντων, προκειμένου να καταφέρουν να δημιουργήσουν ατομικά ρολόγια, τα οποία θα μας βοηθήσουν να συγχρονίσουμε γεγονότα που διαδραματίζονται σε διαφορετικούς χώρους με εντυπωσιακή ακρίβεια. Σ' αυτού του είδους τον συγχρονισμό στηρίζεται ολόκληρο το σύγχρονο εμπόριο, οι τηλεπικοινωνίες, ακόμη και η βιομηχανία (Σταμάτη, 1999).

Όσον αφορά στην υποδιαίρεση του χρόνου, δηλαδή τα λεπτά, αυτά δεν υπάρχουν από μόνα τους, αλλά είναι σύνολο γεγονότων τα οποία δε χρειάζεται να διακριθούν ανάλογα με τη σειρά τους, ενώ ο άνθρωπος είναι κατάλληλα εφοδιασμένος προκειμένου να διακρίνει τη διαδοχή από τη χρονική ταυτοσημία (Αθανασιάδου, 2001).

1.2. Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΟΠΩΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΖΕΤΑΙ ΣΕ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ - ΜΙΚΡΟ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟ ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Οι θεωρίες για τη χρήση του χρόνου διακρίνονται σε γενικές γραμμές σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το επίπεδο αναφοράς. Σε ένα μικρότερο επίπεδο διερευνάται ουσιαστικά η συμπεριφορά του ίδιου του ατόμου, όσον αφορά στις διαδικασίες που διαδραματίζονται και στους παράγοντες που επηρεάζουν το ίδιο το άτομο στη διαμόρφωση των καθημερινών προτύπων οργάνωσης του χρόνου του, ενώ σε ένα μεγαλύτερο επίπεδο εξετάζονται οι βασικοί περιορισμοί και οι συνθήκες που συνδέουν τα ατομικά πρότυπα χρονικής συμπεριφοράς μέσα στην από κάθε άποψη περισσότερο σύνθετη κοινωνία (Gershuny, 2000).

Σύμφωνα με το ατομικό μοντέλο χρήσης χρόνου του Gershuny, αυτό είναι η απεικόνιση μιας μακράς συνέχειας γεγονότων και δραστηριοτήτων, τα οποία διαμορφώνουν τη ζωή ενός ατόμου, από τη στιγμή που γεννιέται. Το μοντέλο δεν είναι στατικό και υποδεικνύει ότι η κοινωνική θέση του ατόμου μπορεί να αλλάξει μέσα από την αλληλεπίδραση διαφόρων παραγόντων, οι οποίοι μπορεί να οδηγήσουν σε μεταβολές στο πρόγραμμα δράσης του ατόμου. Οι μεταβολές αυτές μπορεί να προκαλέσουν κάποια σπουδαία γεγονότα για τη ζωή του ατόμου, τα οποία ίσως να επαναπροσδιορίσουν την κοινωνική του θέση (Gershuny, 2000).

Το ατομικό μοντέλο της χρήσης του χρόνου στηρίζεται στην προϋπόθεση ότι οι

κοινωνικές και οικονομικές δομές δεν επηρεάζονται από τη δράση του ατόμου. Η προϋπόθεση αυτή ισχύει αν εξετάσουμε ξεχωριστά τη δράση κάθε ατόμου, ενώ δεν ισχύει αν εξετάσουμε τη δράση του συνόλου των ατόμων που συνιστούν μία κοινωνία. Όταν μετατοπίζεται για παράδειγμα, ο ατομικός ελεύθερος χρόνος από μία δραστηριότητα σε μία άλλη, αυτή η επιλογή που κάνει το άτομο, δεν επηρεάζει το πρόγραμμα δράσης του με κάποιον άλλο τρόπο, ενώ σε επίπεδο κοινωνίας τα πράγματα διαφοροποιούνται (Gershuny, 2000).

Ο συλλογικός χρονικός προϋπολογισμός επηρεάζεται κατά δύο τρόπους. Πρώτον, με τη μετατόπιση του συνολικού χρόνου αναψυχής μεταξύ δύο διαφορετικών δραστηριοτήτων και δεύτερον, με τη μετατόπιση του συνολικού χρόνου πληρωμένης εργασίας από κάποιες άλλες κατηγορίες σε εκείνες που απαιτούνται για την ικανοποίηση των νέων κοινωνικών προτιμήσεων για αναψυχή. Το συλλογικό μοντέλο της χρήσης του χρόνου, συνδέοντας τα διάφορα είδη της εργασίας με τις διάφορες δραστηριότητες κατανάλωσης σε κοινωνικό επίπεδο, προσθέτει περισσότερους περιορισμούς σε αυτούς που θέτει ο χώρος και ο χρόνος σε ατομικό επίπεδο (Gershuny, 2000).

Ο Weber έχει αναπτύξει ένα θεωρητικό πλαίσιο και το έχει αναλύσει λαμβάνοντας υπόψη την κλασική και σύγχρονη κοινωνιολογική εργασία, και αντιλαμβανόμενος το χρόνο ως κοινωνική κατασκευή και κοινωνικό περιορισμό. Η συνεισφορά του Weber αν συγκριθεί με αυτή άλλων κλασικών συγγραφέων διαφέρει στα παρακάτω: ο τελευταίος τονίζει τη συμβατότητα -σε κάποιες συγκεκριμένες περιστάσεις- των κανόνων και αξιών με την κεφαλαιοκρατία, και τη σχετικότητα του θεσμικού κανονισμού του χρόνου με τέτοιους κανόνες και αξίες (σε αντίθεση με τον Marx). Εστιάζει στο θεσμικό κανονισμό του χρόνου απασχόλησης, παρά στα αποτελέσματα της οικονομίας των χρημάτων στον υπαρξιακό όρο της ανθρωπότητας (όπως και ο Simmel), και τέλος δίνει έμφαση συγχρόνως σε ένα μικρό και ένα μεγάλο επίπεδο, στην έννοια και τα θεμέλια της προσωρινότητας (σε αντιδιαστολή με την μακροκοινωνιολογική οπτική του Durkheim) (Segre, 2000).

Η πιθανή συνεισφορά του Weber σε μερικές σύγχρονες θεωρητικές εξελίξεις όσον αφορά στην κοινωνιολογία του χρόνου, ίσως μπορούν να συνοψιστούν με τη βοήθεια των ακόλουθων σημείων:

- α) οι συνταγματικοί και μη συνταγματικοί κανόνες αλληλεπιδρούν. Επιπρόσθετα, τα κατώτερα μέλη αντιδρούν στον κανονισμό του κοινωνικού χρόνου από τα συγκεκριμένα καπιταλιστικά ιδρύματα σύμφωνα με τα ατομικά, πολιτιστικά, και κοινωνικά χαρακτηριστικά τους,
- β) η νομιμότητα του χρονικού διακανονισμού μέσω διοικητικών και πολιτικών αποφάσεων, έγκειται στη συνισταμένη νομιμότητα των επίσημων κανόνων και των δημοκρατικών συνταγμάτων,
- γ) ο σύγχρονος καπιταλισμός είναι προταγμένος πάνω σε στιγμιαίες συνδέσεις μεταξύ των εγγύτατων και απόμακρων δραστών, και
- δ) ο κοινωνικός χρόνος συζητιέται πάντα στις τοπικές τοποθετήσεις και σε συγκεκριμένες περιστάσεις (Segre, 2000).

Ο χρόνος είναι μία κρίσιμη κατηγορία και στην κοινωνική θεωρία του Marx. Η σημαντικότητα του έγκειται σε τρεις πολύ σχετικές συλλήψεις της συνδεδεμένης με το χρόνο δραστηριότητας: τη συγκεκριμένη, την αφηρημένη και την ιστορική. Η πρώτη, αναφέρεται σε μια γενική έννοια της ανθρώπινης κοινωνικής πρακτικής δραστηριότητας, σαν υπαρξιακή βάση αυτού που είναι γνωστό ως υλιστική σύλληψη της ιστορίας. Η δεύτερη, υποδεικνύει μια αφηρημένη σύλληψη της εργασίας, όπου ο κοινωνικά απαραίτητος χρόνος εργασίας διαχωρίζεται από τον πλεονασματικό χρόνο εργασίας. Δηλαδή, ο χρόνος που αφιερώνεται στη δημιουργία της χρηστικής αξίας των προϊόντων (συγκεκριμένος χρόνος) διακρίνεται από το χρόνο που γίνεται ο ίδιος προϊόν και αξία ανταλλαγής (αφηρημένος χρόνος). Αυτές οι εννοιολογικές διακρίσεις ενσωματώνονται σε μία τρίτη, αυστηρά ιστορική σύλληψη του χρόνου. Εδώ, η έννοια του χρόνου είναι εγγενής σε μία μεγάλη κλίμακα, αλλά και συγκεκριμένη κοινωνική διαδικασία (Heydebrand, 2003).

1.3. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Η αντίληψη του χρόνου είναι έντονη στη ζωή όλων των ανθρώπων και ο καθένας έχει τη δυνατότητα να την εκμεταλλευθεί και να τη διαχειριστεί ανάλογα με τις ανάγκες του. Σύμφωνα με τον Palen (1998), η αίσθηση που έχουμε από το χρόνο είναι δημιούργημα της κοινωνίας, αφού το προφανές γεγονός ότι δηλαδή ζούμε μέσα στα πλαίσια της μονάδας μέτρησης του χρόνου που είναι η ώρα καθώς και των υποδιαιρέσεων αυτής, δε σημαίνει ότι είναι κάτι το φυσικό.

Παραδοσιακές μελέτες για το χρόνο, οι οποίες έχουν βασιστεί στη διάκριση μεταξύ εργασίας και ελεύθερου χρόνου χαρακτηρίστηκαν από ένα σημαντικό σύνολο υποθέσεων αναφορικά με το χρόνο και το χώρο. Βασική υπόθεση είναι ότι ο χώρος εργασίας του καθενός, φαίνεται να είναι ξεχωριστός από το χώρο της κατοικίας του. Ένας χώρος εργασίας που έχει καθοριστεί στα όρια της κατοικίας δεν είναι τυπικός και τα αρχιτεκτονικά σχέδια συνήθως δε συμπεριλάμβαναν επίσημο χώρο γραφείου μέσα στο χώρο κατοικίας. Οι περιοχές εργασίας στο σπίτι έτειναν άντ' αυτού να βρεθούν σε προσωρινές γωνίες, υπόγεια και σημεία αχρησιμοποίητων δωματίων, παρά να είναι σκόπιμα προγραμματισμένες στα αρχικά σχέδια του σπιτιού. Η εργασία δεν παρουσιάστηκε στο χώρο κατοικίας από επιλογή, αλλά αντιθέτως οι εργαζόμενοι την έπαιρναν στο σπίτι, μόνο όταν αυτό ήταν απαραίτητο, έτσι ώστε να διεκπεραιωθεί μία ασυνήθιστη απαίτηση ή όταν έληγε σε σύντομο χρονικό διάστημα μία προθεσμία που έπρεπε να γίνει συγκεκριμένη εργασία. Κατά ενδιαφέροντα τρόπο, η αγορά εργασίας (market work) συμπεριλάμβανε πολλές δραστηριότητες εκτός εργασίας, αλλά στο χώρο εργασίας, όπως διαλείμματα για καφέ και μεσημεριανό, συν το διαδραστικό χρόνο (commuting time) (Kaufman-Scarborough, 2006).

Πίνακας 1.3: Θεωρητικές χρονικές ταξινομήσεις

Συγγραφέας	Χρονικές διαιρέσεις
Becker (1965)	Παραγωγή στην αγορά και κατανάλωση (συμπεριλαμβανομένου του ελεύθερου χρόνου και των οικιακών).
Voss (1967)	Πληρωμένος χρόνος, υποχρεωτικός χρόνος, και διακριτικός χρόνος.
Gronau (1977)	Εργασία στην αγορά, εργασία στο σπίτι, και ελεύθερος χρόνος.
Beutler and Owen (1980)	Δραστηριότητες στο σπίτι συμπεριλαμβανομένης της οικιακής εργασίας, της μη αναπληρώσιμης οικιακής εργασίας και της κατανάλωσης.
Arndt et al. (1981)	Δραστηριότητες προσανατολισμένες στη σταδιοδρομία, δραστηριότητες προσανατολισμένες στο σπίτι και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.
Feldman and Hornik (1981)	Εργασία και μη-εργασία (ανάγκες, εργασία στο σπίτι, και ελεύθερος χρόνος).
Lewis and Weigert (1981)	Προσωπικός χρόνος, χρόνος αλληλεπίδρασης, καθιερωμένος χρόνος, κοινωνικό-πολιτιστικός

	κυκλικός χρόνος.
Hornik (1982)	Τέσσερις αμοιβαίοι αποκλειστικοί χρονικοί σχηματισμοί: εργασία, προσωπικές ανάγκες, οικιακή εργασία, και ελεύθερος χρόνος.
Nickols and Abdel-Ghany (1983)	Διχοτομική ταξινόμηση της εργασίας και του ελεύθερου χρόνου, με τον ελεύθερο χρόνο να υποδεικνύει όλη τη δραστηριότητα εκτός της αγοράς εργασίας: αναφορά σε άλλες ταξινομήσεις στην εργασία επί πληρωμή, εργασία χωρίς πληρωμή και ελεύθερος χρόνος.
Hill (1985)	Η αγορά εργασίας είναι η κανονική δουλειά στην κύρια εργασία, συν τις ενέργειες ανεργίας, δεύτερη εργασία, δραστηριότητες μη-εργασίας όπως οι συνομιλίες, μεσημεριανά διαλείμματα και διαλείμματα για καφέ και χρόνος διαδρομής από και προς τον τόπο εργασίας.
Juster and Stafford (1991)	Χρόνος εργασίας, δραστηριότητες προσωπικής φροντίδας και ελεύθερου χρόνου: ο χρόνος εργασίας υποδιαιρείται στην αγορά εργασίας και στις οικιακές δουλειές.

Πηγή: Kaufman-Scarborough, C. (2006)

Σύμφωνα με τον Gershuny (2000) ο χρόνος στη σύγχρονη κοινωνία και ανάλογα με τις επιθυμίες διαφορετικών ατόμων, μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε χρόνο εργασίας επί πληρωμή, εργασία που δεν πληρώνεται, σε ελεύθερο χρόνο και προσωπικό χρόνο:

- Χρόνος εργασίας επί πληρωμή (paid work time)

Πρόκειται για το χρόνο που καταναλώνεται για την εργασία από την οποία ο εργαζόμενος πληρώνεται, ανεξάρτητα από το χώρο στον οποίο πραγματοποιείται, ενώ συμπεριλαμβάνονται και τα διαλείμματα, αλλά και άλλες μη εργασιακές δραστηριότητες, που μπορούν να συμβούν όμως, στο χώρο εργασίας (Αθανασιάδου, 2001). Προβληματισμό, ωστόσο, ενέχει η κατηγοριοποίηση της μετακίνησης από και προς την εργασία, σε περίπτωση που η τελευταία λαμβάνει χώρα εκτός του οικιακού περιβάλλοντος, αφού κι αυτή απαιτεί χρόνο.

Το σύγχρονο σχέδιο του χρόνου εργασίας στην Ευρώπη έχει περιγραφεί σε μια μελέτη στα τέλη της δεκαετίας του 1980 από το «Deutsches Institute für Urbanistik» στο Βερολίνο. Το κρίσιμο εύρημα αυτής της μελέτης δεν είναι ο απολογισμός της μέτριας

μείωσης στις ώρες απασχόλησης ενός μεμονωμένου ατόμου, αλλά η παρατήρηση ότι οι εταιρίες είναι χαρακτηριστικά ανοιχτές για περισσότερες ώρες, όχι μόνο σε καθημερινή βάση, αλλά και σε εβδομαδιαία και σε ετήσια. Αυτές οι ώρες επανδρώνονται από άτομα των οποίων οι χρονικοί ρυθμοί ποικίλουν: μερικής απασχόλησης και προσωρινοί εργαζόμενοι, εργαζόμενοι σε βραδινές βάρδιες, εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης, εργαζόμενοι που κρατούνται σε εφεδρεία ενώ άλλοι καλούνται επανειλημμένα να δουλέψουν πρόσθετες ώρες, κ.α.

- Χρόνος εργασίας που δεν πληρώνεται (unpaid work time)

Πρόκειται για το λεγόμενο «χρόνο αφοσίωσης» (committed time), ο οποίος περιλαμβάνει πέντε διακριτές ομάδες δραστηριοτήτων: τις συνήθειες δουλειές του σπιτιού (καθάρισμα σπιτιού και ρούχων, τακτοποίηση και οργάνωση στο σπίτι), το μαγείρεμα (που περιλαμβάνει την προετοιμασία των κύριων αλλά και των ενδιάμεσων γευμάτων), τη φροντίδα των παιδιών (μία ευρεία δραστηριότητα που αφορά από την προσοχή της σωματικής ακεραιότητας των μικρότερων παιδιών, μέχρι το παιχνίδι μαζί με τα παιδιά και τη συνοδεία τους όταν πρέπει να πάνε κάπου), τα ψώνια (στα οποία συμπεριλαμβάνεται και η διαδρομή από και προς τα καταστήματα) και γενικότερα τις υποχρεώσεις που προκύπτουν μέσα στο οικογενειακό και οικιακό περιβάλλον.

Αναφέρεται ότι ο χρόνος αυτός στην πλειοψηφία των περιπτώσεων βαραίνει κυρίως το γυναικείο φύλο που είναι επιφορτισμένο να φέρει εις πέρας και όλα τα καθήκοντα του σπιτιού (Αθανασιάδου, 2001).

- Ελεύθερος χρόνος (leisure time)

Είναι ο χρόνος που εμπεριέχει όλες τις υπόλοιπες δραστηριότητες. Ωστόσο, ο ελεύθερος χρόνος είναι πιο εύκολο να οριστεί αρνητικά, δηλαδή ως χρόνος που μένει μετά τις πρωτεύουσες και δευτερεύουσες δραστηριότητες και μεταφορές από και προς την εργασία (Δέφνερ, 1999). Οι δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου φαίνεται να επηρεάζονται τόσο από την οικονομική ευχέρεια του πληθυσμού, όσο και από τις υποδομές που προσφέρει η εκάστοτε πόλη, αλλά και από τα μέτρα που θα λάβει προκειμένου να παρακινήσει τους πολίτες της και όχι μόνο, να παραμείνουν στην πόλη κατά τον ελεύθερο χρόνο τους (Αθανασιάδου, 2001).

Μία σημαντική διάκριση είναι αυτή μεταξύ συγκεντρωμένου (χρόνος που αντιστοιχεί σε Σαββατοκύριακα, γιορτές και διακοπές) και κατανεμημένου ή τμηματικού (χρόνος που αντιστοιχεί στις καθημερινές) ελεύθερου χρόνου. Στη σύγχρονη ζωή των ατόμων, η κατηγορία που κυριαρχεί είναι αυτή του συγκεντρωμένου ελεύθερου χρόνου. Οι τέσσερις κύριες δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου είναι: οι πολιτιστικές, οι τουριστικές, οι αθλητικές και οι δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής που περιλαμβάνουν και τις δραστηριότητες ποτού και φαγητού (Δέφνερ, 2002).

- Προσωπικός χρόνος (personal care)

Αυτή η κατηγορία του χρόνου αναφέρεται στις βιολογικές ανάγκες του ανθρώπου και περιλαμβάνει κυρίως τον ύπνο, το φαγητό, την προσωπική περιποίηση και την ιατρική φροντίδα. Είναι ο χρόνος που χρειάζεται ο καθένας για να λειτουργήσει αποτελεσματικά στην κοινωνία. Οι γυναίκες, καθημερινά, συνήθως χρειάζονται δέκα με είκοσι λεπτά παραπάνω για τον προσωπικό τους χρόνο, σε αντίθεση με τους άντρες.

1.3.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Οι περισσότερες μελέτες στην παγκόσμια οικονομία που αφορούν στο χρόνο, εστιάζουν στη ροή του κεφαλαίου και της συγκεντρωμένης πληροφορίας στις παγκοσμιούπολεις και τις οικονομικές εταιρίες που δεν «κοιμούνται» ποτέ. Στην περιφέρεια, οι τουρίστες από τον πυρήνα της Ευρώπης «κουβαλούν» τους χρονικούς τους ρυθμούς και τις προσδοκίες τους, απολαμβάνοντας μεν ένα μεσογειακό τρόπο ζωής, αλλά επιζητώντας δε, περισσότερες ώρες λειτουργίας καταστημάτων και μουσείων, όντας ευχαριστημένοι από έναν πιο ήρεμο ρυθμό και δυσαρεστημένοι από την έλλειψη της ακρίβειας στο χρόνο.

Ο τουρισμός λοιπόν είναι μία σημαντική λειτουργία που ενδέχεται να αλλάξει τα ωράρια μίας πόλης. Σε πόλεις όπου επικρατούν οι μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις με αντιπροσώπους τους σε τοπικά συμβούλια, μπορούν εύκολα οι επιχειρηματίες να επιβάλουν την επέκταση των ωραρίων των καταστημάτων.

1.4. ΧΡΟΝΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, η έννοια του χρόνου και επομένως σχετικές με το χρόνο συμπεριφορές έχουν μελετηθεί σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία. Οι ερευνητικές μελέτες για το χρόνο δείχνουν ότι η έννοια του χρόνου είναι μια κοινωνική κατασκευή, η οποία είναι υποκειμενική, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Ωστόσο, η πολιτιστική ανθρωπολογία έχει συμβάλει πολύ στη μελέτη των χρονικών προσανατολισμών. Οι περισσότερες ανθρωπολογικές παρατηρήσεις επισημαίνουν ότι είναι αδύνατο να υποτεθεί ότι τα άτομα γεννήθηκαν με οποιοδήποτε τύπο έμφυτης χρονικής αίσθησης. Η επιστήμη της ψυχολογίας και κυρίως η πειραματική ψυχολογία, έχει επίσης συνεισφέρει στη μελέτη του χρόνου, με μία περισσότερο ατομική και αντιληπτική προσέγγιση. Οι ψυχομετρικές κλίμακες υπογραμμίζουν τις διαστάσεις της μεμονωμένης προσαρμογής στα συλλογικά πολιτιστικά χρονικά σχέδια που περιγράφονται από τους ανθρωπολόγους (Usunier and Valette-Florence, 2007).

Στα οικονομικά, ο χρόνος μπορεί να θεωρηθεί ως εισροή σε οποιαδήποτε διαδικασία κατανάλωσης. Διατίθεται όπου η οριακή παραγωγικότητά της είναι η υψηλότερη, ή το λιγότερο, τα διαφορετικά κομμάτια του χρόνου πρέπει να χρησιμοποιηθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε η οριακή παραγωγικότητα να αντισταθμίζει την πρόσθετη δαπάνη. Τα άτομα μεγιστοποιούν τη γενική τους ικανοποίηση με τη βέλτιστη διάθεση του χρόνου τους σε δραστηριότητες. Τα οικονομικά απεικονίζουν το χρόνο ως (Usunier and Valette-Florence, 2007):

- γραμμικό χρόνο,
- συνεχή χρόνο, και
- ομοιόμορφο χρόνο.

Γενικώς, οι χρονικοί προσανατολισμοί αντικατοπτρίζουν το ατομικό χρονικό γνωστικό σύστημα, δηλαδή ένα μίγμα των μεμονωμένων και κοινωνικά κατασκευασμένων γνωρισμάτων που ασκούν επίδραση στις καταναλωτικές συμπεριφορές, όπως οι αποφάσεις αγοράς στην περίπτωση έλλειψης χρόνου και η κατανομή του χρόνου των καταναλωτών σε αντίπαλες δραστηριότητες.

Ο χρόνος συσχετίζεται με τον προγραμματισμό της συμπεριφοράς, ειδικά για τις

διακοπές. Οι χρονικοί προσανατολισμοί είναι επίσης σημαντικοί όσον αφορά στο σεβασμό των χρονικών υποχρεώσεων (ημερομηνίες παράδοσης, περίοδοι εξουσιοδότησης, ραντεβού για προσωπικές υποθέσεις κ.α.), την αξιολόγηση της διάρκειας των προϊόντων (εγγύηση), ή την επίδειξη λίγο ως πολύ της πίστης στα εμπορικά σήματα, δηλαδή επαναλαμβάνοντας την ίδια επιλογή εμπορικών σημάτων κατά τη διάρκεια του χρόνου.

Ο οικονομικός χρονικός προσανατολισμός ενδιαφέρει παραδείγματος χάριν, δεδομένου ότι τα προϊόντα μπορούν να κερδίσουν χρόνο (όπως οι οικιακές συσκευές), ή όταν τα προϊόντα δομούνται λίγο ως πολύ γύρω από το γραμμικό, ποσοτικό χρόνο (όπως τα οικονομικά προϊόντα και οι υπηρεσίες). Ο μελλοντικός προσανατολισμός μπορεί να εξηγήσει την επιλογή των μακροπρόθεσμων σχεδίων αποταμίευσης ή δάνεια από τράπεζες ή ασφαλιστήρια συμβόλαια ζωής, ενώ ο παρών προσανατολισμός μπορεί να εξηγήσει ένα πιο βραχύ προσανατολισμό προς τα οικονομικά προϊόντα. Ο παρελθών προσανατολισμός μπορεί να αφορά τη νοσταλγία, ένα φαινόμενο που έχει μελετηθεί στο μάρκετινγκ επειδή επηρεάζει την αγορά ορισμένων προϊόντων και υπηρεσιών.

Όταν οι ιδιαίτερες μορφές μάρκετινγκ εξετάζονται, γίνεται ακόμα σαφέστερο ότι ο χρόνος είναι πανταχού παρών. Ο χρόνος είναι μια βασική διάσταση των δραστηριοτήτων που αφορούν στις υπηρεσίες, όσον αφορά στις ώρες λειτουργίας, προγράμματα και διάρκεια υπηρεσιών, ή αναμένοντας την απόδοση υπηρεσιών. Η διαδικασία παροχής υπηρεσιών αρχίζει και τελειώνει σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα, ενώνοντας μία σειρά από διαδοχικά βήματα. Στο μάρκετινγκ υπηρεσιών, η αναμονή είναι αρκετά συχνά απαραίτητη για τους καταναλωτές, είτε πριν από μία αναμενόμενη διαδικασία (π.χ. αναμονή για να καθίσει κάποιος σε ένα εστιατόριο), είτε κατά τη διάρκεια μίας διαδικασίας (π.χ. αναμονή κατά τη διάρκεια μιας πτήσης), είτε μετά από μία διαδικασία (π.χ. η αναμονή για να πληρωθεί ένας λογαριασμός ή η αποβίβαση από τα αεροπλάνα). Οι πελάτες βιώνουν το σύνολο της διαδικασίας παροχής υπηρεσιών και περιλαμβάνεται έτσι η αναμονή στη γενική αξιολόγησή τους, όσον αφορά στην ποιότητα των υπηρεσιών.

Ο χρόνος αναμονής είναι συνάμα αντικειμενικός (ακριβής χρόνος) και υποκειμενικός (σχετικός με το μεμονωμένο γνωστικό χρονικό σύστημα). Έτσι εξηγείται, ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι τείνουν να υπό ή υπέρ – εκτιμούν το χρόνο αναμονής, και

πώς οι πληροφορίες στην αναμονή έχουν επιπτώσεις στην αξιολόγηση της αναμονής και στη γενική ικανοποίηση με την υπηρεσία. Οι έμποροι προσπαθούν να μειώσουν τον πραγματικό χρόνο αναμονής βελτιώνοντας το χρονικό σχεδιασμό των παρεχόμενων υπηρεσιών ή με καλύτερη οργάνωση των γραμμών αναμονής. Προσπαθούν επίσης να ελαχιστοποιήσουν το φορτίο της αναμονής και το ψυχολογικό κόστος του, προσφέροντας πληροφορίες ή βελτιώνοντας το περιβάλλον αναμονής. Στο μάρκετινγκ μεταξύ των επιχειρήσεων, οι καθυστερήσεις στις παραδόσεις αποτελούν το «κλειδί» στα αγοραστικά κριτήρια βιομηχανικών αγαθών και ημερομηνιών συνεδρίασης, και ο σεβασμός ως προς τις προθεσμίες αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα της αξιολόγησης της απόδοσης των προμηθευτών των βιομηχανικών. Οι σχέσεις μεταξύ πωλητή και αγοραστή συχνά επεκτείνονται κατά τη διάρκεια μεγάλων χρονικών περιόδων και απαιτούν κανονικούς κύκλους επιχειρησιακών διαπραγματεύσεων για τις οποίες ο χρόνος αποτελεί βασικό ζήτημα, ειδικά σε ένα διεθνές πλαίσιο όπου οι ίδιοι χρονικοί προσανατολισμοί δε συμμερίζονται από τους επιχειρησιακούς συνεργάτες. Γενικώς, οι καταναλωτικές συνήθειες απέναντι στο χρόνο, απαιτούν προσαρμογή στα διαφημιστικά μηνύματα, κυρίως σε μία διαπολιτισμική προοπτική.

1.4.1. ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Οι διαστάσεις του χρονικού προσανατολισμού αντλούν στοιχεία, τόσο από την επιστήμη της ανθρωπολογίας, όσο και από την πειραματική ψυχολογία. Ο συνδυασμός αυτών των διαστάσεων απεικονίζει μία έννοια του χρόνου, η οποία είναι εν μέρει εσωτερική και εν μέρει εξωτερική στο κάθε άτομο. Η σχέση μεταξύ του ατόμου και του περιβάλλοντος του είναι πολυδιάστατα συζητημένη και πλαισιωμένη από κυρίαρχα χρονικά σχέδια σε μια δεδομένη κοινωνία. Αυτές οι διαστάσεις είναι:

- **Νομισματική αξία του χρόνου:** Όταν ο χρόνος και τα χρήματα είναι ανταλλάξιμα, η οικονομία του χρόνου είναι υψηλή και η κάθε δραστηριότητα οργανώνεται εγκαίρως με ένα μονόχρονο τρόπο. Στη μονοχρονία (monochrony), μόνο ένας στόχος αναλαμβάνεται σε οποιοδήποτε καθιερωμένο εκ των προτέρων χρόνο, ακολουθώντας ένα πρόγραμμα, σε αντίθεση με την ταυτόχρονη ενασχόληση με διαφορετικούς στόχους, δράσεις και επικοινωνίες (πολυχρονία - polychrony). Το μονοχρονικό μοντέλο του χρόνου περιγράφεται ως το κυρίαρχο στην αγγλοσαξονική και σκανδιναβική κουλτούρα, αν και

μπορεί ουσιαστικά να υφίσταται σε μεγάλο βαθμό στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες και επιχειρησιακά πλαίσια. Αντιθέτως, η πολυχρονία έχει παρουσιαστεί στους κυρίως υποτιθέμενους ως μονοχρονικούς πολιτισμούς από τους ερευνητές.

- Προσωρινός προσανατολισμός, ειδικά προβολές προς το παρελθόν και το μέλλον: Οι χρονικές μορφές συσχετίζονται με τους προσωρινούς προσανατολισμούς ορισμένες ως η προβολή κατά μήκος της γραμμής του χρόνου. Οι πιθανές πολιτιστικές ερμηνείες της χρονικής εστίασης της ανθρώπινης ζωής διασπώνται εύκολα στις τρεις σημειακές αλληλουχίες του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος. Σε ατομικό επίπεδο, οι χρονικοί προσανατολισμοί προς το παρελθόν, το παρόν ή το μέλλον είναι ένα ερευνητικό ενδιαφέρον για τους πειραματικούς ψυχολόγους και για τους ερευνητές καταναλωτικής συμπεριφοράς.
- Ψυχολογικές διαστάσεις: Αυτές υπογραμμίζουν τον τρόπο που οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν ξεχωριστά το χρόνο σαν έναν εξωτερικό και περιορισμένο οικονομικό πόρο και σα μία κοινωνικά και πολιτιστικά βασισμένη διαδικασία συγχρονισμού του εαυτού τους με τους γύρω τους. Οι ψυχολογικές διαστάσεις μπορούν να χωριστούν σε δύο κύριες κατηγορίες:
  - Κινητήριες πτυχές: εάν απαιτούνται μεγάλες χρονικές περίοδοι για να επιτύχει κανείς ένα στόχο, η προθυμία να αναληφθούν δράσεις και προγράμματα μπορεί να μειωθεί σημαντικά εάν οι ανταμοιβές είναι μόνο μακροπρόθεσμες. Υπάρχει μία πορεία από το «εδώ» και το «τώρα» προς το μελλοντικό στόχο, και τα βήματα που οδηγούν στον τελικό στόχο είναι όλα αλληλοσυνδεδεμένα. Η επιτυχής πρόσβαση σε ένα ενδιάμεσο βήμα, είναι μια προϋπόθεση για το επόμενο βήμα. Η εγγύτητα των χρονικών οριζόντων, όπως και η πιθανότητα επιτυχίας σε κάθε βήμα επηρεάζει τις χρονικές αντιλήψεις. Η καθυστερημένη ικανοποίηση μπορεί να είναι λιγότερο ή περισσότερο σημαντική, αφού ορισμένοι άνθρωποι, όταν αντιμετωπίζουν μη – αμειβόμενα ενδιάμεσα βήματα, μπορεί να μειώσουν το χρονικό τους ορίζοντά προκειμένου να κερδίσουν μία γρηγορότερη ανταμοιβή. Αυτή η πτυχή των χρονικών μορφών συχνά περιγράφεται σαν εμμονή ή αντοχή, αντίθετα της προτίμησης για γρήγορη

επιστροφή.

- Σχετική με το χρόνο ανησυχία: Οι άνθρωποι, κατά τη βίωση του χρόνου στην οργάνωση των δραστηριοτήτων τους, μπορεί να αντιμετωπίσουν προβλήματα και να νιώσουν αγχώδεις. Νιώθουν άβολα και ανησυχούν όσον αφορά στο χρόνο τους και την ανάγκη της ρύθμισής του.

1.4.2. ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟΥΣ ΧΡΟΝΙΚΟΥΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥΣ

Όπως περιγράφεται από διάφορους επιστήμονες, όσο οι άνθρωποι μεγαλώνουν, έχουν λιγότερο χρόνο μπροστά τους και οι μελλοντικές τους προοπτικές επηρεάζονται αναλόγως. Συνεπώς, ο μελλοντικός προσανατολισμός πρέπει να μειώνεται με τη χρονολογική ηλικία. Δεδομένου όμως ότι η εμπειρία που έχει κάποιος άνθρωπος από το παρελθόν αυξάνεται ταυτόχρονα, ο παρελθών προσανατολισμός πρέπει να αυξάνεται με την ηλικία. Οι γηραιότεροι άνθρωποι, έχοντας επίγνωση του χρόνου που τους απομένει τείνουν να είναι περισσότερο συγκεντρωμένοι στους τρόπους με τους οποίους πρέπει να περάσουν το χρόνο τους, έτσι ώστε να προσανατολίζονται στην οικονομία του χρόνου τους. Αυτό ενισχύεται περαιτέρω από ένα φαινόμενο που σημειώνεται ευρέως από τους κοινωνικούς επιστήμονες, κατά το οποίο ο χρόνος εμφανίζεται να περνάει γρηγορότερα όσο οι άνθρωποι προοδεύουν στη ζωή τους. Εντούτοις, η χρονολογική ηλικία δεν είναι και η γνωστική. Φαίνεται, επίσης, ότι οι ποιοτικές αλλαγές που βασίζονται σε προσαρμοστικές στρατηγικές και αυξάνουν την εμπειρία της ζωής με την ηλικία, μπορούν να βοηθήσουν τα ηλικιωμένα άτομα να αντιμετωπίσουν καλύτερα σύνθετους στόχους που περιλαμβάνουν γνώση όταν η ταχύτητα δεν είναι ένας βασικός παράγοντας.

Σε παρόμοιο πνεύμα, οι άνδρες τείνουν να έχουν ισχυρότερα νοσταλγικά συναισθήματα από ότι οι γυναίκες, μια πιθανή ένδειξη μεγαλύτερου παρελθόντος προσανατολισμού από αυτά τα άτομα. Ένα βασικό ζήτημα που αντιμετωπίζεται είναι εάν ο χρόνος είναι φυλετικός ή όχι. Έχει επίσης διαπιστωθεί ότι οι φυλετικές διαφορές στις χρονικές μορφές μπορεί να οφείλονται στον υψηλότερο κοινωνικό προσανατολισμό των γυναικών, έναντι των ανδρών. Οι γυναίκες, επίσης, υπόκεινται σε μεγαλύτερους χρονικούς περιορισμούς και έχουν λιγότερο χρόνο από τους άνδρες και

επομένως βιώνουν μεγαλύτερη χρονική έλλειψη. Αυτό μπορεί να οφείλεται στις περισσότερες ώρες εργασίας της γυναίκας, λαμβάνοντας υπόψη τις οικιακές ευθύνες. Το κυρίαρχο μοντέλο του γραμμικού χρόνου των ρολογιών είναι κυρίως ένας «ανδρικός» χρόνος. Για κάποιους επιστήμονες, ο γραμμικός χρόνος είναι ασύμφωνος με το «θηλυκό» χρόνο, ο οποίος είναι κατά ένα μεγάλο μέρος συγγενικός με δραστηριότητες οι οποίες προγραμματίζονται σε απάντηση άλλων σημαντικών απαιτήσεων και γίνονται από τη ρουτινοποιημένη κυκλικότητα και επαναληπτικότητα της οικιακής εργασίας. Επιπλέον, οι γυναίκες οι οποίες κατέχουν κατώτερες θέσεις μέσα στους οργανισμούς, τείνουν να μην οργανώνουν και διοικούν μόνες τους το χρόνο τους, αλλά να το κάνουν άλλοι για αυτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται μία προσπάθεια να αλληλοσυσχετιστούν οι έννοιες του χώρου και του χρόνου στην πόλη. Για να καταστεί αυτό δυνατό, πρέπει αρχικά να γίνει αναγνώριση των λειτουργιών της πόλης, στις οποίες συμμετέχουν οι πολίτες της, κάτι το οποίο αναφέρεται παρακάτω. Έπειτα, γίνεται μία αναφορά στις διαστάσεις του χρόνου στον αστικό χώρο, στους νέους τύπους σχεδιασμού, όπου πρέπει να εμπεριέχεται και η έννοια του χρόνου και τέλος αναλύεται ο σχεδιασμός του χρόνου στην πολεοδομία.

2.1. Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΛΗΣ

Για να κατανοήσει κανείς μία πόλη, πρέπει πρώτα να κατανοήσει τα διάφορα μοντέλα των δραστηριοτήτων στα οποία οι πολίτες της συμμετέχουν είτε ατομικά είτε ομαδικά (Αθανασιάδου, 2001). Ο σύγχρονος τρόπος ζωής και εργασίας περιλαμβάνει πλέον ένα πιο ελαστικό ωράριο εργασίας, καθώς και ένα διαφορετικό τρόπο διάθεσης του εισοδήματος (Παπαθεοχάρη, 2007).

Το ωράριο λειτουργίας της πόλης προκύπτει από τη συνολική θεώρηση των ωραρίων λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών, των εμπορικών καταστημάτων και γενικά των χρονοδιαγραμμάτων εκδήλωσης των διαφορετικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε αυτή τη διάρκεια μιας τυπικής χρονικής περιόδου, όπως είναι για παράδειγμα η ημέρα (Κουτσιανά, 2002).

Σήμερα, πολλές πόλεις παρουσιάζουν προβλήματα χρονικής οργάνωσης, που σχετίζονται με την οργάνωση του χρόνου διεξαγωγής των διάφορων αστικών δραστηριοτήτων. Πρόκειται για το ζήτημα της αντιστοιχίας κάθε δραστηριότητας στον κατάλληλο χώρο και χρόνο. Εξαιτίας των αναντιστοιχιών που δημιουργούνται από τη συμβατική χρονική λειτουργία της πόλης, σε πολλές περιπτώσεις προκύπτουν προβλήματα λειτουργικότητας, για παράδειγμα συγκρούσεις χρήσεων και δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο και προβλήματα κορεσμού και υπολειτουργίας των δικτύων. Αυτού του είδους τα προβλήματα δεν είναι χωρικά, αλλά είναι προβλήματα χρονικής οργάνωσης των αστικών δραστηριοτήτων με χρονικές επιπτώσεις (Greed, 1999).

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα που αναφέρεται στα προβλήματα της αστικής κυκλοφορίας, όπου κατά τις πρωινές ώρες αιχμής, ο όγκος των μετακινούμενων οχημάτων ξεπερνάει τη χωρητικότητα του οδικού δικτύου με αποτέλεσμα την καθημερινή εμφάνιση φαινομένων κυκλοφοριακής συμφόρησης, τη μόλυνση της ατμόσφαιρας, την ηχορύπανση και τη σπατάλη του ατομικού χρόνου. Η κατάσταση αυτή σε κοινωνικούς όρους, συνεπάγεται την αδυναμία διεκπεραίωσης απλών καθημερινών υποχρεώσεων, την αύξηση του άγχους και την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής (Greed, 1999). Παρακάτω αναλύεται η έννοια της κινητικότητας ως σημαντικός παράγοντας που υποδεικνύει την αλληλεξάρτηση χώρου και χρόνου.

Τα άτομα, οι οικογένειες, οι εταιρίες, τα σχολεία, οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί φορείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, ακόμα και οι ίδιες οι πόλεις πιέζονται έτσι ώστε να βρουν ένα τρόπο να ρυθμιστούν οι σύνθετες και ποικίλες απαιτήσεις του νέου χρονικού καθεστώτος. Αυτές οι απαιτήσεις θα αγγίξουν διάφορες συνήθειες, όπως τη θέση και τον κανονισμό των διεθνών αερολιμένων, την κατανάλωση, τον έλεγχο του θορύβου, τις ώρες αγορών, τη χρηματοδότηση από τα κοινωνικά οφέλη, τη συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών, τη διαχείριση εκτεταμένων οικογενειακών δικτύων και πρακτικές προγραμματισμού. Αυτή η σύγχυση των πολλαπλών απαιτήσεων που διαμορφώνει τη νέα αντίληψη του χρονικού σχεδιασμού (Moccia, 2000).

2.1.1 Η ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Μία διαδρομή χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη αρκετών στιγμών του καθημερινού χωροχρόνου, ο οποίος αποκτά μία ποιότητα σε σχέση με τη συγκεκριμένη στιγμή και δεν είναι σταθερός από μόνος του. Σε αυτή τη θεώρηση αποκτά ιδιαίτερη σημασία η έννοια της απόστασης, η οποία, ωστόσο, μπορεί να μετρηθεί μόνο με όρους διαδικασίας και δραστηριότητας, ενώ δεν υπάρχει ανεξάρτητο μέτρο αναφοράς στο οποίο μπορεί να παραπέμπεται η οποιαδήποτε δραστηριότητα (Δέφνερ, 2002).

Γενικότερα, η κίνηση έχει διπλή όψη, αφού από τη μία πλευρά αποτελεί την έκφραση ζωής στην πόλη και από την άλλη αποτελεί την αναγκαστική διαδρομή από την κατοικία στους τόπους εργασίας ή κατανάλωσης. Έτσι, η κύρια αιτία που προκαλεί τις καθημερινές κινήσεις είναι ο διαχωρισμός των λειτουργιών και ειδικότερα της κατοικίας από τις άλλες δραστηριότητες. Οι καθημερινές μετακινήσεις έχουν ειδική

σημασία επειδή διασπούν την ομοιογένεια του χώρου, θέτουν σε αμφισβήτηση, με την πολυμορφία τους, διάφορες βεβαιότητες και αποτελούν ένα από τα στοιχεία που εισάγουν το δυναμισμό στο χώρο, κάτι που εξαρτάται, ωστόσο, από τις κοινωνικές συνθήκες. Έτσι, ο βασικός ρόλος των μεταφορών και ακόμα περισσότερο η κυριαρχία του αυτοκινήτου, περιορίζει αυτό το δυναμισμό εφόσον συμβαίνει εις βάρος της κινητικότητας των πεζών (Δέφνερ, 2002).

2.2. ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Ο χρόνος από τη φύση του είναι μία έννοια παράλογη που επιδέχεται πολλές ερμηνείες: θρησκευτική, μεταφυσική, ηθική, φιλοσοφική, φυσική, αισθητική κ.α. Οι αμφισβητήσεις αναφορικά με την έννοια του χρόνου ξεκινούν από τη σημαντικότητα και τη διπλή ερμηνεία του. Από τη μία πλευρά, ο χρόνος είναι ο πρωταρχικός παράγοντας στον οποίο οφείλεται η βιολογική εξέλιξη, ενώ η πραγματική του έννοια και ερμηνεία του ποικίλει από πολιτισμό σε πολιτισμό και από γενιά σε γενιά. Έτσι λοιπόν υπάρχουν διαφορετικά μοτίβα πόλεων, παρόλο που μπορεί να έχουν και κάποια όμοια στοιχεία (Bobic, 1990).

Γενικότερα, ο καθημερινός χώρος στην πόλη είναι και χρόνος, είναι στιγμές που πέρασαν ή θα έρθουν μέσα σε ένα συγκεκριμένο χώρο. Ουσιαστικά, δεν είναι χώρος μόνο με τη μορφολογική έννοια, αλλά το κοινωνικό περιεχόμενο του χώρου. Ωστόσο, η αίσθηση του χρόνου δεν ταυτίζεται με τη συνειδητοποίηση του, εφόσον η αντίληψη του χρόνου δεν είναι πάντοτε συγχρονισμένη με την οργάνωση της καθημερινής ζωής (Δέφνερ, 2002).

Συνήθως, δεχόμαστε τον τρόπο οργάνωσης και κατανομής του συλλογικού αστικού χρόνου ως κάτι που προκύπτει φυσικά και είναι σύμφυτο με τις πολιτισμικές μας αρχές και ιδιαιτερότητες. Οι προσπάθειες αναδιοργάνωσης αυτών των κανονικών ρυθμών είναι λίγες, αποσπασματικές και μονοδιάστατες. Προέρχονται κυρίως από τις πρωτοβουλίες μεμονωμένων φορέων, όπως εταιρίες, βιομηχανίες, σχολεία και οργανισμοί παροχής υπηρεσιών. Η έλλειψη συγχρονισμού των πρωτοβουλιών χρονικής αναδιοργάνωσης του συμβατικού ωραρίου προκαλεί λειτουργικά προβλήματα στην οικονομική και κοινωνική ζωή μιας πόλης. Για την αποτελεσματικότερη εξέταση της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής διάστασης στη χρήση του χρόνου,

αναφέρονται παρακάτω τρία παραδείγματα που αφορούν αντίστοιχα τη χρήση του χρόνου στο σχολείο και την αποτελεσματικότητα στην εκπαίδευση, στην εργασία και την αποτελεσματικότητα σε σχέση με τη διοίκηση του χρόνου από τους υπευθύνους και στο φυσικό περιβάλλον.

2.2.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΧΡΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σύμφωνα με τη Σοφού (2002), η σύγχρονη προβληματική σχετικά με το σχολικό χρόνο σηματοδοτεί αφενός την απομάκρυνση από την άκαμπτη και ομοιόμορφη χρήση του χρόνου που χαρακτηρίζει το παραδοσιακό μοντέλο οργάνωσης του χρόνου και αφετέρου τη στροφή προς την ποιοτική διάσταση του χρόνου. Το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη μελέτη του σχολικού χρόνου και ο χαρακτηρισμός του ως νευραλγικού σημείου της δυναμικής της εκπαιδευτικής διαδικασίας συνοδεύονται από την αναζήτηση ενός μοντέλου οργάνωσης που θα επέτρεπε την εφαρμογή χρονικών παραμέτρων, πιο συμβατών με τις σύγχρονες απαιτήσεις του σχολείου και της κοινωνίας.

Το σχολείο έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην αλλαγή της αντίληψης του χρόνου, που συνόδευσε την εκβιομηχάνιση της κοινωνίας. Η εκπαίδευση θεωρήθηκε ως ένα από τα πιο αποτελεσματικά μέσα για να ενσταλάξει στους μελλοντικούς πολίτες την πειθαρχία του χρόνου που απαιτούσε η ανάπτυξη της βιομηχανίας. Η επιβολή ενός ομοιόμορφου, ακριβούς, αμετάβλητου και παραγωγικού χρόνου στα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα μπορούσε να εγγυηθεί την εκμάθηση της οργάνωσης του χρόνου που απαιτούσαν οι νέες κοινωνικές και εργασιακές συνθήκες. Κατά αυτόν τον τρόπο, καθιερώθηκε και εδραιώθηκε στα σχολεία, ο αυστηρός προγραμματισμός του χρόνου, ο οποίος είναι χαρακτηριστικά κλειστός, ευθύγραμμος και τυποποιημένος, κατατμημένος σε ώρες μαθημάτων που διαδέχονται η μία την άλλη, αποκλείοντας συχνά την αξιοποίηση άλλων διαστάσεων που αφορούν στην ποιοτική χρήση του. Υποστηρίζεται ότι η αυστηρή κατανομή του σχολικού χρόνου και η χρονική οριοθέτηση της προσφοράς της γνώσης, συνδέονται άμεσα με τη μηχανιστική διευθέτηση του χρόνου που χαρακτήριζε τη μοναστική ζωή (Σοφού, 2002).

Όπως έχει χαρακτηριστικά υποστηριχθεί, η οργάνωση του χρόνου σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί δείκτη έκφρασης των κοινωνικοπαιδαγωγικών αντιλήψεων και αξιών που διέπουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Η χρήση και η κατανομή του σχολικού χρόνου δεν είναι απόρροια μιας τυχαίας επιλογής που αποσκοπεί απλώς στο να διευκολύνει τη λειτουργία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά αποτελεί έκφραση και μέσο επιβολής της επίσημης θεωρίας της διδασκαλίας που εκφράζει το αναλυτικό πρόγραμμα. Με αυτήν την έννοια, η δομή του σχολικού χρόνου και χώρου, επιτρέπει την εμβάθυνση στην ανάλυση και ερμηνεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μετατρέπεται δηλαδή, σε μια δίοδο διαμέσου της οποίας μπορούμε να κατανοήσουμε τη σχολική πραγματικότητα. Ίσως για αυτό να διαπιστώνεται τελευταία ένα αυξανόμενο, συστηματικό ενδιαφέρον για το χρόνο, ως αντικείμενο κοινωνικής έρευνας, αντικείμενο για το οποίο δεν είχε δοθεί στο παρελθόν ιδιαίτερη σημασία (Σοφού, 2002).

Η παραδοσιακή δομή του σχολικού χρόνου βασίζεται στην πεποίθηση ότι οποιαδήποτε μη στατική δομή προξενεί υποχρεωτικά δυσλειτουργία στην οργάνωση ενός συστήματος. Αποτέλεσμα αυτής της αντίληψης, είναι η υιοθέτηση μιας στατικής οργανωτικής δομής με αυστηρή χρονική κατανομή και αυστηρό προγραμματισμό. Κι εδώ ακριβώς έγκειται το παράδοξο, γιατί τα άκαμπτα ωράρια όχι μόνο δε λύνουν το πρόβλημα της έλλειψης του χρόνου, αλλά απεναντίας το αναπαράγουν. Αντίθετα, μια ευέλικτη δομή επιτρέπει όχι μόνο τη διεύρυνση των ορίων της συνήθους λειτουργίας και τυποποίησης της διδασκαλίας, αλλά και την υιοθέτηση ευέλικτων παιδαγωγικών πρακτικών. Η καθιέρωση του ευέλικτου χρόνου είναι δυνατή στο πλαίσιο μιας ευέλικτης οργάνωσης, η οποία προσφέρει κατά τον ίδιο τρόπο και ευέλικτους χώρους, αλλά κυρίως βασίζεται στην αρχή της αξιολόγησης, της αναθεώρησης και της καινοτομίας (Σοφού, 2002).

Ο χρόνος, όμως, αποτελεί σημαντική παράμετρο και στην εργασία του εκπαιδευτικού. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται χρόνο για να πετύχουν τους διδακτικούς τους στόχους, όπως ακριβώς και οι μαθητές χρειάζονται χρόνο για να μάθουν. Ο εκπαιδευτικός υποφέρει από την ακαμψία του σχολικού χρόνου, ταυτόχρονα όμως συμβάλει στην ανελαστική χρήση του. Η αυστηρά και κεντρικά επιβαλλόμενη οργάνωση του χρόνου δεν αφήνει στον εκπαιδευτικό κανένα περιθώριο παρέμβασης, με αποτέλεσμα να αποδέχεται παθητικά τις ισχύουσες χρονικές δομές και έτσι να ακυρώνεται οποιαδήποτε διαδικασία αμφισβήτησής τους. Μολονότι είναι φανερό ότι η

αναδιάρθρωση του χρόνου των εκπαιδευτικών θα ήταν αναγκαία για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας τους στο σχολείο, η εφαρμογή της στην πράξη είναι εξαιρετικά δύσκολη. Ο χρόνος στην προκειμένη περίπτωση είναι ένα ζήτημα πολύπλοκο και πολύπλευρο και η προσέγγισή του απαιτεί την εξέταση διαφορετικών, αλλά συγχρόνως αλληλένδετων διαστάσεων (Σοφού, 2002).

2.2.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Με στόχο την αριστοποίηση των αποτελεσμάτων και τελικό σκοπό την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων και οργανισμών, γίνεται καθημερινά λόγος για την παραγωγικότητα και την επιτακτική ανάγκη βελτίωσής της. Λαμβάνοντας υπόψη ότι στον κόσμο των επιχειρήσεων, χρόνος σημαίνει παραγωγικότητα και ότι οι τρόποι που οδηγούν τις επιχειρήσεις να αξιοποιούν το χρόνο τους, αποτελούν τη δυναμικότερη πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, το ενδιαφέρον όλων συγκεντρώνεται στην εξοικονόμηση και την αποτελεσματικότερη χρήση του χρόνου (Τσακίρη, 2001).

Συμπεράσματα ερευνών αναφορικά με την αποτελεσματικότητα επιχειρήσεων και οργανισμών, τις ικανότητες των υπεύθυνων στελεχών στην αξιοποίηση του χρόνου δείχνουν ότι προβληματισμοί σε σχέση με τη συμπεριφορά στη διοίκηση του χρόνου και την αποτελεσματικότητα γίνονται εντονότεροι αν ληφθεί υπόψη ότι (Τσακίρη, 2001):

- Μερικές βιομηχανίες είναι πιο παραγωγικές από άλλες ενώ διαθέτουν παρόμοιες επενδύσεις,
- μεταξύ των θεμελιωδών κανόνων στη διοίκηση, ουσιώδη θέση κατέχει και η ικανότητα διοίκησης του χρόνου,
- η ικανοποιητική αξιοποίηση του χρόνου αποτελεί για έναν εργαζόμενο έναν από τους κύριους συντελεστές επιτυχίας στη ζωή του,
- οι υπεύθυνοι απέχουν πολύ από τον άριστο τρόπο χρήσης του χρόνου τους και
- προκειμένου να πραγματοποιηθεί πρόοδος στον τρόπο αξιοποίησης του χρόνου, θα πρέπει κανείς να εξετάσει προσεκτικά τη συμπεριφορά του και τις συνήθειες εκείνες οι οποίες συνδέονται με τη χρήση του.

Πλήθος επιστημονικών εργασιών έχουν ασχοληθεί με το περιεχόμενο της εργασίας του υπεύθυνου μίας εργασίας, την ποσοστιαία κατανομή, καθώς και με εκτιμήσεις και μετρήσεις του χρόνου τον οποίο αυτός διαθέτει στις διάφορες λειτουργίες της διοίκησης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η σχέση η οποία ενδεχομένως υπάρχει μεταξύ της κατανομής του συνολικού χρόνου και των βασικών συνηθειών στη διοίκηση του χρόνου, καθώς και η επιρροή την οποία οι συγκεκριμένες συνήθειες ασκούν τόσο επί της κατανομής του χρόνου, όσο και επί των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων.

Η Τσακίρη (2001) επιδιώκοντας την εξέταση των παραπάνω θεωρεί ότι η κατανομή του συνολικού χρόνου των εργαζομένων μεταξύ των διαφόρων δραστηριοτήτων είναι σημαντική μόνο εφόσον αυτή γίνεται με κριτήριο τη βαρύτητα και τη σημασία στα τελικά αποτελέσματα. Έτσι λοιπόν, η συγκεκριμένη εργασία στηρίχθηκε στην ένταξη του συνόλου των εργασιών και δραστηριοτήτων τους, οι οποίες απορροφούν το συνολικό χρόνο εβδομαδιαίας εργασίας α) σε ασχολίες πρωταρχικής σημασίας, οι οποίες απαιτούν τη διάθεση πρωτεύοντα χρόνου και β) σε ασχολίες δευτερεύουσας σημασίας, οι οποίες απορροφούν και καταναλώνουν το σύνολο σχεδόν του λοιπού χρόνου. Πιο συγκεκριμένα, ο χρόνος διαφοροποιείται ως εξής (Τσακίρη, 2001):

- Χρόνος Πρωταρχικής Σημασίας: Αποτελεί το χρόνο τον οποίο αφιερώνουν οι υπεύθυνοι προκειμένου να ασχοληθούν με δραστηριότητες συνδεδεμένες άμεσα με βασικά προγράμματα με τα οποία επιδιώκεται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και έχουν τελικό σκοπό την επίτευξη της μελλοντικής καλής πορείας και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων και οργανισμών.
- Χρόνος Δευτερεύουσας Σημασίας ή Δευτερέων Χρόνος: Πρόκειται βασικά για χρόνο που καταναλώνεται από τους υπεύθυνους με σκοπό την άμεση επίλυση καθημερινών προβλημάτων ρουτίνας, τα οποία αποτελούν κυρίως καθήκον και ευθύνη των μεσαίων διοικητικών στελεχών.
- Χρόνος Ρουτίνας: Ως ρουτίνας προσδιορίζεται ο χρόνος τον οποίο οι υπεύθυνοι διαθέτουν για την παρακολούθηση και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων της καθημερινής ρουτίνας.
- Χρόνος Εκτάκτων και Επειγόντων: Ως χρόνος εκτάκτων και επειγόντων προσδιορίζεται αυτός ο οποίος καταναλώνεται προκειμένου να αντιμετωπιστούν έκτακτες και επείγουσες ανάγκες.

Όπως διαπιστώνεται πάντως στην πράξη, η κατανομή του χρόνου των υπευθύνων γίνεται σε βάρος του πρωτεύοντα χρόνου, τα ποσοστά του οποίου είναι σε σύγκριση με αυτά του δευτερεύοντα, κατά κανόνα μικρότερα. Συνεπώς αυτό το μικρό ποσοστό του πρωτεύοντα χρόνου, αποτελεί αιτία που προκαλεί περιορισμό του βαθμού επιτυχίας των στόχων τους.

Έτσι λοιπόν αποκτά ιδιαίτερη σημασία ο προσδιορισμός των συνηθειών εκείνων που σύμφωνα με βάσιμες ενδείξεις, συνδέονται με τη συμπεριφορά των εργαζομένων στη διοίκηση του χρόνου, η οποία βοηθά ή παρεμποδίζει τη μεγιστοποίηση του ποσοστού του πρωτεύοντα χρόνου. Ως τέτοιες συνήθειες έχουν εντοπιστεί οι εξής (Τσακίρη, 2001):

- η συστηματική τήρηση γραπτού προγράμματος,
- η ανάθεση εργασίας,
- ο κατακερματισμός του χρόνου με συνεχείς διακοπές και ενοχλήσεις,
- η διάρκεια της συνολικής εβδομαδιαίας απασχόλησης των στελεχών,
- η επιμόρφωση στη διοίκηση του χρόνου.

Γενικώς, συγκεκριμένες συνήθειες των εργαζομένων επηρεάζουν σημαντικά τόσο την κατανομή του χρόνου μεταξύ πρωτεύοντα και δευτερεύοντα, δηλαδή την ποιοτική κατανομή του χρόνου μεταξύ σημαντικών και μη δραστηριοτήτων, όσο και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

2.2.3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΧΡΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ

Η κοινωνική κατασκευή του διαχωρισμού μεταξύ φύσης και κοινωνίας έχει γίνει αντικείμενο μεγάλης κριτικής για το ρόλο της στη σημερινή περιβαλλοντολογική επιδείνωση. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ ανθρώπων και φύσης γίνεται αντιληπτή και θεωρείται ως δεδομένη. Το δέος των ανθρώπων απέναντι στη γενετική μηχανική και τα υβρίδια προέρχεται εν μέρει από το γεγονός ότι όλα αυτά αμφισβητούν τα όρια του σαφούς συνόρου που έχει κτίσει ανάμεσα στον άνθρωπο και το ζώο, τις πόλεις και τους αγριότοπους, την κοινωνία και τη φύση (Aylett, 2007).

Σύμφωνα με τον Aylett (2007), όπως πολλά σύνορα, η διαίρεση αυτή διαχωρίζει πνευματικά και φυσικά τα πράγματα έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται διαφορετικά. Αποτελεί σημαντικό μέρος του σημερινού συστήματος κατασκευής και πώλησης, το οποίο μετατρέπει ορισμένα μέρη της φύσης σε εμπορεύματα και άλλα σε απόβλητα όπως τα φυσικά και οικονομικά εκφρασμένα κόστη παραγωγής. Στις συνεχώς επεκτεινόμενες πόλεις, ο άνθρωπος έχει δημιουργήσει εναλλακτικά οικοσυστήματα που επαναλαμβάνουν αυτό το διαχωρισμό, συγκεντρώνοντας ταυτόχρονα την κατανάλωση και τη μη αναγνωρισμένη διασύνδεση της φύσης ως πόρου (Aylett, 2007).

Στην πόλη, η σύνδεση μεταξύ μηχανικού χρόνου και διχοτομίας ανάμεσα στη φύση και την κοινωνία είναι ορατή. Οι αστικοί χώροι έχουν εδώ και πολύ καιρό χτιστεί με τρόπο που να μετριάζουν, να μας κρατούν σε απόσταση και να μας προστατεύουν από τους ρυθμούς και τις διακυμάνσεις του ηλιακού κύκλου και των οικολογικών συστημάτων του πλανήτη μας. Όπου κι αν πας σε μια πόλη, κινείσαι ανάμεσα σε ιδέες που πήραν μορφή- πολλαπλές διαδικασίες σκέψης, αρμονικές ή ασύνδετες, βρίσκονται πίσω από τα συμπλεκόμενα κτίρια και δρόμους που θα γίνουν, για τους περισσότερους από μας, το σπίτι μας. Στην καλύτερη και τη χειρότερη εκδοχή τους, αποτελούν δείγμα της προσπάθειάς μας να ζήσουμε πλήρως σε μια φυσική σφαίρα που δημιουργήσαμε εμείς (Aylett, 2007).

Σ' αυτά τα χτισμένα περιβάλλοντα, ο χρόνος του ρολογιού και του ημερολογίου καθιστά δυνατό τον λιγότερο ή περισσότερο ομαλό συγχρονισμό των κοινωνικών και μηχανικών συστημάτων που φτιάχνουν μια μητρόπολη. Ο μηχανικός χρόνος, μαζί με το τρεχούμενο νερό, την αποχέτευση, το ηλεκτρικό ρεύμα και τις μεταφορές, καθιστούν δυνατή τη συνύπαρξη χιλιάδων ή εκατομμυρίων ανθρώπων που ζουν και εργάζονται σε καταλύματα τόσο κοντινά μεταξύ τους (Aylett, 2007).

Αυτό το θέμα έχει να κάνει με το χρόνο, αλλά είναι επίσης οικονομικό, αισθητικό και πολιτιστικό. Ως οικονομικά κέντρα, οι πόλεις αποτελούν παράδειγμα της αυξανόμενης έμφασης στην τήρηση του χρόνου, τον ορθολογικό υπολογισμό και την ακρίβεια που απαιτεί το εμπόριο. Σημαδεμένη από τη συμπίεση χρόνου και χώρου της διεθνικής επιχειρηματικότητας με τη σταθερή ροή αγαθών, η πόλη φέρει ελάχιστα ίχνη από τον εποχικό χαρακτήρα της αγροτικής παραγωγής ή τη δημιουργία και άντληση πόρων. Το

κτισμένο περιβάλλον περιβάλλει τα άτομα με αντικείμενα αποκομμένα από τον οργανικό χρόνο, αποκομμένα από τους φυσικούς κύκλους της αποσύνθεσης και της αναγέννησης –η εμπειρία του χρόνου αποκτάται μόνο μέσω των επηρεασμένων από την αγορά καταστάσεων εντροπίας και αποκατάστασης. Αναζητώντας την αχρονικότητα, οι οργανικοί κύκλοι αντικαθίστανται με πολιτιστικούς που έχουν να κάνουν με τη μόδα και το στυλ (Aylett, 2007).

Αν και μπορεί να φαίνεται πως τέτοια ζητήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα αν ασχοληθεί κανείς απευθείας με τα ζητήματα πολεοδομίας και ρύπανσης, η αντίληψή του ανθρώπου για το χρόνο διαμορφώνει το πλαίσιο για αυτά τα προβλήματα και η αντίδρασή σε αυτά πρέπει επίσης να έχει μια χρονική συνισταμένη. Η αναγνώριση των ορίων του μηχανικού χρόνου θα ήταν ένα βήμα προς την επανεφεύρεση της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση και την εξεύρεση ενός νέου μέρους για αυτόν σε αυτήν. Θα βοηθούσε επίσης στη δημιουργία πολιτικών και οικονομικών συστημάτων που επιτυγχάνουν μια καλύτερη ισορροπία ανάμεσα σε βραχυπρόθεσμα οφέλη και μακροπρόθεσμα κόστη (Aylett, 2007).

Αυτό το πρόβλημα ισχύει για όλα περίπου τα περιβαλλοντικά προβλήματα, αλλά είναι ιδιαίτερα ορατό στην περίπτωση της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Οι προσπάθειες να ενταχθούν οι κλιματικές αλλαγές σε αυτό το απεικονισμένο προοπτικά χρονικό πλαίσιο (ανακοινώνοντας, για παράδειγμα, την προσεχή εξαφάνιση των παράκτιων κοινοτήτων) εγείρουν κατηγορίες για κινδυνολογία και αποσπούν την προσοχή από το πραγματικό πρόβλημα ότι η σχέση με το χρόνο που έχει κτιστεί στους πιο ισχυρούς κοινωνικούς θεσμούς, παρεμβαίνει στην ικανότητά να καταλάβει και να αναλάβει ο άνθρωπος την ευθύνη των πράξεών του (Aylett, 2007).

Η μηχανιστική αντίληψη που υπάρχει για το χρόνο δεν κρατά μόνο σε απόσταση από τη μη ανθρώπινη φύση γενικά, δημιουργώντας μια αποσύνδεση που διευκολύνει τη σύγχρονη (δυτική κυρίως) υπερκατανάλωση αλλά και διαμορφώνει τα θεμέλια για να δοθεί προτεραιότητα στο βραχυπρόθεσμο, κάνοντάς μας να αποστασιοποιούμαστε ακόμη περισσότερο από τους άλλους χρονικούς κύκλους που κυβερνούν τη φύση-ανθρώπινη και μη. Οι σημερινές εκκλήσεις για ένα αίσθημα δικαίου διαμέσου των γενεών θα μπορούσαν να αποτελέσουν την απαρχή μιας νέας κουλτούρας του χρόνου ικανής να απαιτήσει μακροπρόθεσμη σκέψη. Πρώτα όμως πρέπει να αναγνωρίσουμε τα

όρια που μας θέτει ο τρόπος που φανταζόμαστε σήμερα το χρόνο (Aylett, 2007).

Το πρώτο βήμα είναι να αναγνωρίσουμε ότι όλοι μας βιώνουμε, ήδη, πολλαπλές εμπειρίες χρόνου. Βιώνουμε το χρόνο μέσα από το ρολόι, αλλά επίσης μέσα από τους παραγωγικούς δεσμούς που συνδέουν τις οικογένειες, μέσα από τον ελεύθερο χρόνο όπως κι από την εργασία, από τη θρησκεία, από τη μουσική, από την τέχνη και τον πολιτισμό, και μέσα από τους δεσμούς με κοινότητες όλων των ειδών. Αναγνωρίζοντας τη σημασία των πολλαπλών αντιλήψεων για το χρόνο που βρίσκονται στη φαντασία μας και που μας περιβάλλουν, μπορούμε να ξεκινήσουμε τη διαδικασία του αναπροσδιορισμού μας στο χρόνο και τη φύση. Ο μηχανικός χρόνος μπορεί να παρέχει τις αναγκαίες συνθήκες εργασίας για τα οικονομικά μας συστήματα, δεν υπάρχει όμως λόγος να επιδρά στις σχέσεις που έχουμε μεταξύ μας και με το φυσικό μας περιβάλλον. Αναγνωρίζοντας τα όριά του, μπορούμε να κατοικήσουμε ξανά τις πόλεις μας ως τόπους που καθιστούν σαφή τη θέση μας μέσα στη φύση και καλλιεργούν τις πολλές θεμελιώδεις πτυχές της ανθρώπινης ζωής που ξεπερνούν τα όρια της κατανάλωσης και της ανταλλαγής (Aylett, 2007).

2.3. ΝΕΟΙ ΤΥΠΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες στις ελληνικές πόλεις και ειδικότερα τις μικρότερες πόλεις, ο αστικός σχεδιασμός έχει περιοριστεί σε ένα πλαίσιο αποσπασματικών και ήπιων παρεμβάσεων μικρής κλίμακας. Ειδικότερα, οι καθιερωμένες πρακτικές αστικού σχεδιασμού χαρακτηρίζονται από τα ακόλουθα (Γοσποδίνη, 2000):

α) Στην περίπτωση της δημόσιας αστικής γης, ο φυσικός σχεδιασμός του χώρου σε έργα είτε ανοικοδόμησης είτε ανάπλασης μιας περιοχής συνήθως αφορά σε ένα από τα κάτωθι:

- μικρής κλίμακας κτιριακά συγκροτήματα δημόσιου ή κοινωφελούς χαρακτήρα
- αποσπασματικές παρεμβάσεις βελτίωσης του δημόσιου υπαίθριου χώρου της πόλης

β) Στην περίπτωση της ιδιωτικής αστικής γης, ο φυσικός σχεδιασμός του χώρου καθώς και η τελική φυσική διαμόρφωσή του επιχειρούνται μέσω:

- ήπιων μηχανισμών παρέμβασης
- σταδιακής και ανοιχτής σε χρόνο, εφαρμογής των σχεδίων

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Albrechts L. (2002), ο σχεδιασμός αποτελεί μία διαδικασία που σχετίζεται με το μέλλον και αποσκοπεί στην πραγματοποίηση ορθολογικών αποφάσεων και δράσεων. Δεν αφορά μόνο στην εκπόνηση σχεδίων, αλλά στην επίλυση προβλημάτων και ακόμα περισσότερο στη σφυρηλάτηση μίας μελλοντικής κατάστασης που είναι πιο επιθυμητή από την παρούσα. Έχοντας κατά νου αυτήν την ιδέα του πιο επιθυμητού έρχεται στο προσκήνιο ένα από τα πλέον πρωταρχικά ζητήματα: η διάσταση μεταξύ μίας ειδικής, εξατομικευμένης ιδέας του επιθυμητού, με μία πιο γενική ιδέα, αυτή της βελτίωσης και επίτευξης κοινωνικής προόδου. Άρα ο σχεδιασμός πρέπει πρωτίστως να στοχεύει στη δομική μεταβολή των πραγμάτων και η διαδικασία του σχεδιασμού πρέπει να δομείται κατά τρόπο που (Albrechts, 2002):

- Συμφέροντα και απόψεις διαφορετικών ομάδων λαμβάνονται υπόψη και αξιολογούνται,
- ειδική προσοχή δίνεται στα συμφέροντα και απόψεις των πλέον αδύναμων κατηγοριών και
- γίνεται σεβαστή η ποικιλία των εμπλεκόμενων παραγόντων.

Έτσι λοιπόν, ο σχεδιασμός της σύγχρονης πόλης πρέπει να αναπτυχθεί με ένα τρόπο, ο οποίος θα είναι πιο πολύπλοκος και θα λαμβάνει υπόψη του ένα πιο στενό δίκτυο αλληλοσυσχετίσεων. Ο σχεδιασμός σε δύο διαστάσεις δεν επαρκεί και το σχέδιο της πόλης θα πρέπει να φέρνει σε ισορροπία όλες τις συνιστώσες που δεν είναι απλά χωρικές. Κανένα στοιχείο δεν πρέπει να υπερισχύσει σε βάρος κάποιου άλλου, ενώ τεχνικοί και βιομηχανικοί παράγοντες δε θα πρέπει να περιπλέκουν την ανάπτυξη αλλά να βοηθούν στην αντιμετώπιση των δυσκολιών. Με αυτό τον τρόπο, η πόλη σαν ένας ζωντανός οργανισμός, μπορεί να περάσει από μία στατική σε μία δυναμική κατάσταση. Σε αυτήν τη διεργασία καλείται η τοπική αυτοδιοίκηση με τις δυνατότητες και την τεχνογνωσία που διαθέτει, να παίζει ενεργό ρόλο στην ισόρροπη αλληλοσυσχέτιση όλων των παραγόντων που συμβάλουν στον πολεοδομικό σχεδιασμό (Αθανασιάδου, 2001).

2.4. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ

Η διάσταση του χρόνου έχει παραμεληθεί ως τώρα από το σχεδιασμό αφού ουσιαστικά αποτελεί τη χαμένη του διάσταση. Στη σημερινή εποχή όμως, υπάρχει μία τάση προσέγγισης του χρόνου από τους σχεδιαστές, κάτι το οποίο συνδέεται περισσότερο με τον ελεύθερο χρόνο του οποίου η σημασία συνεχώς αυξάνεται (Deffner, 2005).

Όπως έχει αποδειχθεί κυρίως από τις ιταλικές πόλεις, ο σχεδιασμός για το χρόνο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξυπηρέτηση των αναγκών του σύγχρονου ανθρώπου, εφόσον ακολουθεί τις τάσεις και τις προτιμήσεις του, δίνοντας του τη δυνατότητα διαμόρφωσης του προσωπικού του χρονοδιαγράμματος (Παπαθεοχάρη, 1997).

Πιο συγκεκριμένα στην Ευρώπη, οι Ιταλικές πόλεις έχουν επικεντρώσει το ενδιαφέρον τους στην οργάνωση χρονικών διακανονισμών στην πόλη, οι Γαλλικές στην αναδιοργάνωση των αστικών μεταφορών, οι Γερμανικές στην οργάνωση του χρόνου εργασίας, οι Βρετανικές στην παροχή δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου και οι Ισπανικές στο συνδυασμό της αναδιοργάνωσης του προσωπικού χρόνου, του χρόνου εργασίας και παροχής υπηρεσιών (Deffner, 2005).

Σύμφωνα με τον Bobic (1990), ο σχεδιασμός είναι μια χωρικά και χρονικά τρισδιάστατη διαδικασία, αφού ο χώρος έχει τρεις διαστάσεις στις συντεταγμένες του ευκλείδειου χώρου και ο χρόνος καθορίζεται από τη διάρκεια στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Έτσι ο σχεδιασμός φαίνεται να έχει δύο τάσεις στη σύνθεση του χωροχρόνου, που συνδέονται με τη διάσταση του χρόνου:

- τον πολιτιστικό χωροχρόνο, που εκφράζεται μέσα από τη συνέχεια της ανάπτυξης των χωρικών και πολιτιστικών μορφών στο παρελθόν και στο μέλλον, και
- τον τεχνικό -λειτουργικό χωροχρόνο, που χρησιμοποιείται για να ελέγχει τις διαδικασίες, το πλαίσιο ανάπτυξης και τις οικονομικές βάσεις της κοινωνίας, υπερνικώντας τις σχέσεις στην επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, σε μία προσπάθεια να συμβάλουν και να γίνουν πιο αποτελεσματικοί στο μέλλον.

Σύμφωνα με τον Deffner (2005), δύο επίκαιρα ζητήματα σε σχέση με το χρονικό σχεδιασμό είναι η 24ωρη πόλη και η βιωσιμότητα:

Όσον αφορά στην 24ωρη πόλη, οι πολιτικές στις οποίες στηρίζεται αφορούν κυρίως στο σχεδιασμό για το χρόνο, ενώ περιλαμβάνουν συνιστώσες που αναφέρονται στον πολιτισμό, τον τουρισμό, τις μεταφορές κ.τ.λ. Οι πτυχές της πόλης στις οποίες παρεμβαίνει η εφαρμογή της 24-ωρης λειτουργίας, αφορούν κυρίως ψυχαγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες, καθώς και υπηρεσίες. Επίσης, η εφαρμογή της έχει βρει πρόσφορο έδαφος στο κέντρο των πόλεων είτε εξαιτίας της ανάγκης της αναγέννησης του, είτε εξαιτίας της δυναμικότητας και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που αυτό διαθέτει, αφού συνήθως παρουσιάζει συγκέντρωση ποικίλων δραστηριοτήτων με μικρότερο ποσοστό χρήσης κατοικίας (Παπαθεοχάρη, 2006).

Οι πρώτες δράσεις που προτάθηκαν για την εφαρμογή της 24-ωρης πόλης συμπεριλάμβαναν σημαντικές βελτιώσεις σε δημόσιους χώρους, την επιστροφή οικιακών χρήσεων στο κέντρο των πόλεων, την προώθηση οργανωμένων ψυχαγωγικών εκδηλώσεων, τη βελτίωση της ασφάλειας στους δρόμους μέσω νέων μεθόδων, την ανάπτυξη δραστηριοτήτων κατά τις βραδινές ώρες, τη χαλάρωση των περιορισμών τη νύχτα, καθώς και τη συνεργασία του ιδιωτικού με το δημόσιο τομέα (Παπαθεοχάρη, 2006).

Όσον αφορά στη βιωσιμότητα, προκύπτει σύμφωνα με τον Deffner (2005), ένα σημαντικό ζήτημα, για το κατά πόσο η 24-ωρη πόλη, αποτελεί απειλή για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ο Kevin Lynch υποστηρίζει τη «διατήρηση του μέλλοντος», που συνδέεται με τη διατήρηση της κληρονομιάς, κάτι το οποίο έχει επίσης εξεταστεί από τον Mumford, ο οποίος υποστηρίζει ότι η πόλη, κυρίως μέσα από συμβολικές μορφές τέχνης, ενώνει το χρόνο του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος (Deffner, 2005).

2.4.1 Η 24ΩΡΗ ΠΟΛΗ

Στη σύγχρονη εποχή, η έννοια της 24ωρης πόλης εισήχθη με την έκθεση της Comedia (1991) «Out of Hours», που αφορούσε τη δυσμενή κατάσταση του κέντρου των περισσότερων βρετανικών πόλεων και με το πρώτο συνέδριο για την οικονομία της

νύχτας, το 1993, όπου για πρώτη φορά εισήχθη ο όρος της 24ωρης πόλης και προκάλεσε το γενικότερο ενδιαφέρον από όλους τους συμμετέχοντες (Παπαθεοχάρη, 2007).

Στην ουσία δεν πρόκειται απλά για 24ωρη λειτουργία της πόλης, αλλά για 24ωρη λειτουργία της οικονομίας. Παράλληλα δεν πρόκειται πάντα για 24ωρη λειτουργία ολόκληρης της πόλης, αλλά ενός ή συγκεκριμένων τμημάτων της, ή δεν αφορά πάντα την 24ωρη λειτουργία δραστηριοτήτων, αλλά μια ουσιαστική διεύρυνση του ωραρίου. Οι τοπικοί παράγοντες δέχτηκαν αυτό το κύμα μάλλον εύκολα, κυρίως στις πόλεις που είχαν την ανάγκη της αναγέννησης του κέντρου τους (Παπαθεοχάρη, 2007).

Η έννοια βασίζεται σε τρεις βασικές υποθέσεις (Παπαθεοχάρη, 2007):

1. Αν ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού (και των επισκεπτών) μιας πόλης έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει σε διάφορες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο κέντρο της πόλης, και μάλιστα σε χρονικές περιόδους εκτός του αυστηρού ωραρίου του, τότε ο αριθμός των ατόμων που επισκέπτονται το κέντρο τείνει να αυξάνει, προσελκύοντας ακόμα και εκείνα τα άτομα που δεν το επισκέπτονται συχνά και επομένως, αναπτύσσεται η τοπική οικονομία.
2. Η αλλαγή του ωραρίου εργασίας, σε συνδυασμό με το διαφορετικό τρόπο διάθεσης του εισοδήματος, μπορούν να συντελέσουν στη μετατροπή του κέντρου σε τόπο κατανάλωσης, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες εργασίας, κυρίως σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.
3. Ένα ζωντανό κέντρο, το οποίο παρέχει ποικίλες δραστηριότητες σε όλη τη διάρκεια του 24ώρου, αποτελεί σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης επενδύσεων, καθώς ενισχύει την εικόνα της πόλης, μετατρέποντάς τη σε πόλο έλξης για τους επισκέπτες της.

Οι πολιτικές στις οποίες στηρίζεται προς το παρόν, η 24ωρη πόλη, αφορούν κυρίως το σχεδιασμό για το χρόνο, ενώ περιλαμβάνουν συνιστώσες που αναφέρονται στον πολιτισμό, τον τουρισμό, τις μεταφορές κ.τ.λ. (Παπαθεοχάρη, 2007).

2.4.2 Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΩΣ ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Η έννοια της βιωσιμότητας, φαίνεται να υποστηρίζεται από μία «μαγική φόρμουλα», όχι μόνο επειδή υπόσχεται τη διαχείριση μίας κρίσης (και αυτό σε μια χρονική στιγμή όπου το μέλλον του χώρου, όπως και η συνολική κατάσταση της φύσης, φαίνεται να αγγίζει το σημείο όπου θα έρθει η κρίση), αλλά και επειδή περιγράφει ένα όραμα. Η ιδέα της βιωσιμότητας εμφανίστηκε με την υπόσχεση ενός χρόνου που μπορεί να επανακτάται. Η βιώσιμη ανάπτυξη αντιπροσωπεύει την ευκαιρία να βρεθεί ένας τύπος ανάπτυξης, στον οποίο «τίποτα δεν πάει χαμένο» και οι μελλοντικές γενιές θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στις ίδιες πηγές ενέργειας και αποθεμάτων, στον ίδιο χώρο, στην ίδια φυσική ποικιλομορφία, στην ίδια ευημερία και τέλος στις ίδιες πιθανότητες και ευκαιρίες με τους ανθρώπους που ζουν σήμερα. Έτσι λοιπόν, η βιώσιμη ανάπτυξη περιλαμβάνει την υπόσχεση ενός τρόπου δράσης, ο οποίος δεν έχει συνέπειες και που είναι αντιστρέψιμος, και την υπόσχεση ενός τρόπου ζωής στο παρόν, που αφήνει περιθώρια και προοπτικές για το επιθυμητό μέλλον (Hofmeister, 2002).

Δεδομένης της γνώσης ότι η αναστρεψιμότητα είναι ένα αναπόφευκτο χαρακτηριστικό γνώρισμα του χρόνου, μια τέτοια υπόσχεση θα μείνει αναπόφευκτα ανεκπλήρωτη. Εντούτοις, μπορεί να είναι μια έκφραση της συνείδησης του χρόνου και των ανησυχιών όσον αφορά στην έλλειψη χρόνου στη βιομηχανοποιημένη κοινωνία, κατά τη διάρκεια της μετάβασης από τον πρώτο, στο δεύτερο μοντερνισμό. Μπορεί να πει κανείς, ότι αντιπροσωπεύει το επιθυμητό των ατόμων για έναν πιο αργό ρυθμό και μία πιο στενή εγγύτητα, σε έναν κόσμο όπου ο χρόνος και ο χώρος γίνονται ολοένα και περισσότερο συμπίεσμένοι και με γρηγορότερους ρυθμούς. Αντιπροσωπεύει επίσης, τη σύγκρουση μεταξύ της βιομηχανοποιημένης κοινωνίας και της συγκεκριμένης σχέσης της με τη φύση, της οποίας η διχοτομημένη κατασκευή –πολιτισμός εναντίον της διάσπασης φύσης- είναι όλο και περισσότερο στο στάδιο της διάλυσης, στα πλαίσια αυτά που είναι υποθετικά οικολογικές κρίσεις (Hofmeister, 2002).

Από τον προ-μοντερνισμό μέχρι το μοντερνισμό (στη μετάβαση από τη γεωργική στη βιομηχανική κοινωνία), έλαβε χώρα μία διαδικασία, η οποία εμφανίστηκε να περιλαμβάνει την αποσύνδεση της ώρας από τους φυσικούς χρόνους και την αποσύνδεση του χώρου από τη θέση, και έχει πραγματικά φτάσει στην εκπλήρωση υπό

τη μορφή περιεκτικής διαδικασίας, του οικονομικού σφετερισμού του χρόνου και του χώρου. Ενώ στα πλαίσια της ανάπτυξης μέσω του βιομηχανικού νεωτερισμού, ο χώρος γίνεται όλο και περισσότερο αδιαφοροποίητος (Hofmeister, 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΑΣΤΙΚΕΣ ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται αναφορά στην έννοια των αστικών χρονικών πολιτικών στον ευρωπαϊκό χώρο, καθώς και σε μερικούς από τους χαρακτηριστικούς τομείς που οι τελευταίες επεμβαίνουν. Έπειτα περιγράφονται οι αστικές χρονικές πολιτικές όσον αφορά στην Ιταλική κυρίως εμπειρία, αναφέροντας τους στόχους, τα είδη και τα χαρακτηριστικά τους.

3.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Οι αστικές χρονικές πολιτικές αποτελούν έναν κλάδο της δημόσιας πολιτικής κάθε χώρας και ενεργούν στα δημόσια χρονοδιαγράμματα και στα κοινωνικά χρονικά προγράμματα. Οι αστικές χρονικές πολιτικές αναπτύχθηκαν στην Ιταλία στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 και έπειτα διαδόθηκαν σε διάφορες χώρες της υπόλοιπης Ευρώπης (Polo, 2008).

Η ανάπτυξη των αστικών χρονικών πολιτικών έγκειται στο μετασχηματισμό του κοινωνικού χρόνου, του αστικού χρόνου, αλλά και στην ατομική χρήση του χρόνου, λόγω της μετάβασης από τη βιομηχανική κοινωνία προς την κοινωνία της γνώσης (Mareggi, 2005).

Επίσης, αλλάζοντας τον κοινωνικό ρόλο των γυναικών, προστίθεται αξία στη σχέση μεταξύ χρήσης χρόνου, προσβασιμότητας και ποιότητας ζωής. Όπως και άλλες πολιτικές στην Ευρώπη, οι αστικές χρονικές πολιτικές ολοκληρώνονται με την παράδοση, τη διαπολιτισμικότητα, τον πολυμερισμό και τις συμμετοχικές διαδικασίες. Αυτό συμβαίνει επειδή ο κοινωνικός χρόνος δεν είναι ατομικός, αλλά κυρίως συλλογικός και αναγκαστικά συμμετοχικός (Mareggi, 2005).

Στη σύγχρονη εποχή, εμφανίζονται δύο διαφορετικά πεδία δράσης όσον αφορά στην πολιτική που ακολουθείται για το χρόνο: ο συντονισμός μεταξύ των χρονοδιαγραμμάτων των υπηρεσιών και του αστικού σχεδιασμού που βασίζεται στο χρόνο. Το αντικείμενο του πρώτου τομέα είναι να ταιριάζει την οργάνωση της πόλης με τις χρονικές ανάγκες των πολιτών της, ενώ ο δεύτερος τομέας στοχεύει στο σχεδιασμό

αστικών χώρων, βασιζόμενος στις καινούριες χρήσεις των πολιτών όσον αφορά στο χώρο και το χρόνο (Polo, 2008).

Ο τελικός στόχος των αστικών χρονικών πολιτικών είναι αυτός της βελτίωσης της ποιότητας της ζωής των πολιτών και του αστικού περιβάλλοντος των πόλεων. Ενεργούν κυρίως στη σχέση μεταξύ της μεμονωμένης χρήσης του χρόνου και του συστήματος των δημόσιων χρονικών προγραμμάτων. Μερικοί από τους χαρακτηριστικούς τομείς που επεμβαίνουν οι χρονικές πολιτικές είναι οι εξής (Polo, 2008):

- Ώρες λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών,
- χρονοδιαγράμματα υπηρεσιών για τη φροντίδα της εκπαίδευσης των παιδιών,
- δυνατότητα πρόσβασης στις υπηρεσίες,
- εναρμόνιση του χρόνου εργασίας και της οικογενειακής ζωής,
- βιώσιμη κινητικότητα,
- ανανέωση των δημόσιων χώρων,
- τράπεζες χρόνου.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται συνήθως για να φτάσουν οι χώρες σε αυτούς τους στόχους είναι αυτή της δημόσιας δράσης βασισμένης στη διακυβέρνηση, η οποία στηρίζεται σε πιλοτικά προγράμματα.

Γενικότερα, η ιδέα των χρονικών πολιτικών σε δημοτικό επίπεδο δημιουργήθηκε στη Γαλλία προς το τέλος της δεκαετίας του 1950 σε μία προσπάθεια μείωσης της συμφόρησης που είχε δημιουργηθεί από το μεγάλο αριθμό αυτοκινήτων, αλλάζοντας την ώρα έναρξης και λήξης της εργασίας. Μέχρι τη δεκαετία του 1980, οι αστικές χρονικές πολιτικές στη Γαλλία συμπεριλάμβαναν τέσσερα σημαντικά στοιχεία (Moccia, 2000):

- α) την επέκταση των πρώτων προσπαθειών αποσυγχρονισμού και την αυξανόμενη χρήση προσωπικού ευέλικτου χρόνου στην εργασία,
- β) την προσαρμογή των κυβερνητικών ωρών έτσι ώστε να καλυφθούν οι καταναλωτικές απαιτήσεις,
- γ) την παραχώρηση των δημόσιων κτιρίων για καινοτόμες χρήσεις κατά τις περιόδους που θα ήταν συνήθως κενά, και

δ) πολιτιστικά φεστιβάλ κατά τη διάρκεια των περιόδων διακοπών για εκείνους που έχουν παραμείνει στην πόλη.

3.1.1. ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Πολιτικές για τη χρήση του χρόνου εφαρμόζονται σε πόλεις της Κεντρικής και της Βόρειας Ιταλίας από τη δεκαετία του 1980. Τα πρώτα σχέδια και προγράμματα παρουσίασαν ελλείψεις, αλλά στη συνέχεια εμπλουτίστηκαν με έρευνες για τη χρήση του χρόνου και την επιθυμία αλλαγής των ωραρίων και διορθώθηκαν με βάση την εμπειρία (Κουτσιανά, 2002).

Ο χρόνος, όπως και ο χώρος είναι ένα εντυπωσιακά σύνθετο θέμα που παρουσιάζει ποικίλα πολιτικά πρόσωπα. Σε ολόκληρη την Ιταλία, εμφανίζεται ως ζήτημα της Αριστεράς, ενώ ακόμα περισσότερο, αποτελεί ένα ιδιαίτερος φυλετικό θέμα, του οποίου οι κύριοι όροι τέθηκαν από τις φεμινίστριες και από τις ανάγκες των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (Moccia, 2000).

Έτσι, το 1988, λαμβάνεται μία από τις πρώτες πρωτοβουλίες, μέσω ενός νομοσχεδίου, γνωστό ως «Women change times». Αυτή η πρωτοβουλία δημιούργησε ένα φόρουμ για τις γυναίκες με σκοπό να απεικονίσουν τις εμπειρίες τους στο χρόνο αλλά και να ανοίξουν και να εξερευνήσουν μία νέα πορεία προσπαθειών χάρη στην προϋπόθεση ενός σημαντικού δεσμού σχέσεων που συνδέει τον προσωπικό χρόνο, το χρόνο εργασίας και την οργάνωση των αστικών προγραμμάτων (Zajczyk and Mareggi, 1999).

Σύμφωνα με έρευνες χρήσης χρόνου που διεξήχθησαν στην Ιταλία σε διάφορες χρονικές περιόδους, οι γυναίκες σπαταλούν κατά μέσο όρο, πέντε ώρες την ημέρα για τη διεκπεραίωση των οικιακών εργασιών, ενώ αντίστοιχα οι άντρες ξοδεύουν περίπου μίση ώρα την ημέρα. Το φορτίο της οικιακής διαχείρισης τονίζεται περαιτέρω και από τις σοβαρές αδυναμίες της ιταλικής κοινωνικής πρόνοιας, ενώ η κατάσταση διαφέρει στις διάφορες περιοχές (Belloni, 1998).

Ένα δεύτερο σημαντικό βήμα, είναι το άρθρο 36 του κύριου νόμου της μεταρρύθμισης (νόμος 142/90) με τον οποίο περιγράφεται η αποστολή των τοπικών αρχών και κυρίως του ρόλου του δημάρχου, ο οποίος έχει τη δύναμη να συντονίσει τις ώρες που ανοίγουν

και κλείνουν οι δημόσιες υπηρεσίες. Ο στόχος αυτού του συντονισμού είναι να ταιριάξουν οι χρονικές ανάγκες των χρηστών. Στην Ιταλία, οι δημόσιες υπηρεσίες που ρυθμίζονται άμεσα ή έμμεσα από το δήμαρχο είναι οι κοινωνικές υπηρεσίες, το εμπόριο και οι χώροι εστίασης, οι αστικές μεταφορές, οι βρεφικοί σταθμοί, τα δημοτικά σχολεία, η εκπαίδευση, οι βιβλιοθήκες, οι πολιτιστικές υπηρεσίες, τα μουσεία και οι στοές τέχνης (Zajczyk and Mareggi, 1999). Ο προαναφερθέν νόμος μπορεί να θεωρηθεί ως η επίσημη έναρξη εφαρμογής πολιτικών, οι οποίες στοχεύουν στην τροποποίηση της οργάνωσης των κοινωνικών και συλλογικών σχεδίων χρήσης χρόνου (Belloni, 1998).

Τα πρώτα πιλοτικά προγράμματα, όπως τα πρώτα προγράμματα έγκαιρης επέμβασης στη Μοντάνα, οι πρώτες αστικές χρονικές πολιτικές που προτάθηκαν στο Μιλάνο (Piano degli orari, 1994), καθώς και ένας αριθμός από νέες πρωτοβουλίες που προωθήθηκαν ταυτόχρονα στη Γένοβα, στη Ρώμη, στην Κατάνια, στο Μπολτζάνο και στη Βενετία, σχετίζονταν όλες με το σχεδιασμό καινοτόμων πολιτικών σε αυτές τις περιοχές. Η σχέση μεταξύ διαφορετικών βαθμών δράσης μπορεί να οριστεί ως η σχέση μεταξύ πιο γενικών, μακροπρόθεσμων στόχων, και συγκεκριμένων στόχων και προγραμμάτων δράσης. Είναι ενδιαφέρον να καταλάβει κανείς ότι στο πεδίο των χρονικών πολιτικών, η εστίαση δεν είναι να ελεγχθεί και να μετρηθεί η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων δράσης υπό αυτήν τη μορφή, αλλά μάλλον η διαδικασία του καθορισμού του στόχου ως μία κοινωνική απαίτηση (Zajczyk and Mareggi, 1999).

Οι στόχοι των αστικών χρονικών πολιτικών μπορούν στην Ιταλία να διακριθούν σε τέσσερις βασικές κατηγορίες (Zajczyk and Mareggi, 1999):

- τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών μέσω της καλύτερης οργάνωσης και κατανομής του χρόνου εργασίας και μη εργασίας,
- τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, με την απλούστευση των διαδικασιών, τον προσανατολισμό του ωραρίου λειτουργίας στη ζήτηση, την αποκέντρωση και την ολοκλήρωση των υπηρεσιών,
- την αναβάθμιση των δημόσιων χώρων των πόλεων σε ενδυναμωμένα κοινωνικά δίκτυα έτσι ώστε να μπορούν να φιλοξενήσουν προσωρινούς επισκέπτες, αλλά και κατοίκους των γύρω περιοχών, και

- συμφιλίωση μεταξύ μονίμων κατοίκων και προσωρινών επισκεπτών και μεταξύ υπαλλήλων και πελατών, που μπορεί να έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα.

Αυτοί οι στόχοι είναι σύμφωνοι με τη λογική της συμφιλίωσης και του συντονισμού που έχει προέλθει από την εθνική και περιφερειακή νομοθεσία όσον αφορά στο συγκεκριμένο θέμα.

Έξι θεματικές ενότητες ανακεφαλαιώνουν ουσιαστικά, τους τομείς δράσεις των αστικών πολιτικών για το χρόνο:

- η δυνατότητα πρόσβασης των δημόσιων υπηρεσιών στο κοινό
- σχέδια ενσωμάτωσης των δημόσιων χώρων
- τράπεζες χρόνου
- συμφωνία για διακανονισμό της κυκλοφορίας στις πόλεις
- πολιτικές για τα ωράρια λειτουργίας των καταστημάτων, και
- ωράρια λειτουργίας των σχολείων

3.1.1.1. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Για πολλές πόλεις, η μέτρηση, η ανάλυση και η επανεξέταση των χρόνων έναρξης λειτουργίας των υπηρεσιών αποτελούν ένα σημαντικό τομέα δραστηριότητας. Τα εργαλεία που επιλέγει κάθε τοπική αυτοδιοίκηση διαφέρουν ανάλογα με τους οικονομικούς αλλά και τις πολιτιστικούς πόρους κάθε πόλης. Μία προσέγγιση είναι η καθιέρωση των Γραφείων Προγραμματισμού του Χρόνου (Uffici Tempo). Οι ανώτεροι υπάλληλοί τους απαντούν άμεσα στο δήμαρχο, ή στους συγκεκριμένους υπαλλήλους, ενώ οι λειτουργίες τους περιλαμβάνουν το συντονισμό, τη συλλογή πληροφοριών, την οργάνωση ενός συστήματος διαπραγμάτευσης με και μεταξύ των διαφόρων σχετικών ομάδων, την οργάνωση κέντρων πληροφόρησης για τους πολίτες, τη συλλογή προτάσεων, και την παρακολούθηση των μεταβαλλόμενων χρονικών σχεδίων και των αποτελεσμάτων που παράγουν στην πόλη. Σε πολλές περιπτώσεις τυποποιούν όλα τα παραπάνω στην παραγωγή ενός πλήρους κλίμακας Χρονικού Σχεδίου (Belloni, 1998).

Μία άλλη προσέγγιση είναι η καθιέρωση πολιτικών αντιπροσωπειών, των λεγόμενων δηλαδή Χρονικών Συμβουλίων (*Consulta sui temporis*), τα οποία δρουν ως «διαιτητές», διαπραγματευόμενα μεταξύ των κοινωνικών δραστών για να τροποποιήσουν τα χρονικά σχέδια της εκάστοτε πόλης (Belloni, 1998).

Η εφαρμογή των χρονικών πολιτικών απαιτεί την τροποποίηση αυτών των χρονικών σχεδίων που προκαλούν τα περισσότερα προβλήματα στις οικογένειες, και ειδικότερα τις ώρες που ανοίγουν τα γραφεία της πόλης και οι διοικητικές υπηρεσίες. Η πρόσβαση σε αυτά τα γραφεία συχνά απαιτεί να πάρει κάποια άδεια από την εργασία ένας από τους δύο συζύγους, κάτι το οποίο τις περισσότερες φορές σημαίνει ότι το άτομο που θα κάνει αυτή τη διευκόλυνση για την οικογένεια του είναι η γυναίκα, εφόσον συνήθως είναι εκείνη που έχει τη λιγότερο σημαντική εργασία ή πληρώνεται με λιγότερα χρήματα από αυτά που πληρώνεται ο σύζυγός της. Οι ώρες έναρξης λειτουργίας των καταστημάτων και των επιχειρήσεων αποτελούν επίσης θέμα καινοτόμων προτάσεων, με σκοπό τη χαλάρωση από τους περιορισμούς των ωρών λειτουργίας, που κυρίως επηρεάζουν τις γυναίκες (Belloni, 1998).

Σχέδια που αφορούν στην κινητικότητα, την κυκλοφορία στις πόλεις και την αστική συγκοινωνία αποτελούν ακόμη ένα σημαντικό θέμα στην καθημερινή ζωή. Οι γυναίκες είναι οι κύριοι χρήστες των μέσων μαζικής μεταφοράς, των οποίων η κακή κατάσταση στην οποία βρίσκονται συχνά οδηγεί τις γυναίκες στην περιθωριοποίηση και ορισμένες φορές στην αποχή από την κοινωνική διαβίωση. Σε πολλές πόλεις, τα μέτρα που λαμβάνονται και τα οποία προσπαθούν να ασχοληθούν με τα συγκοινωνιακά προβλήματα, αποτελούν μέρη σχεδίων τα οποία σκοπεύουν όχι μόνο στην ορθολογική οργάνωση του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί μία πόλη, αλλά επίσης στην καταπολέμηση τέτοιων μορφών αποκλεισμού και με αυτόν τον τρόπο υποστηρίζοντας τα δικαιώματα των πολιτών (Belloni, 1998).

Ακόμα μία ενδιαφέρουσα τάση μπορεί να θεωρηθεί η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των πολιτών. Ένα παράδειγμα αποτελεί η «Τράπεζα Χρόνου» (εν μέρει μοιάζουν με τοπικά σχέδια ανταλλαγής), ένας εμπειρικός τύπος συνεργασίας, όπου τα άτομα διαθέτουν ένα μέρος του χρόνου τους για τους άλλους (Belloni, 1998). Πρόκειται για δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης που βασίζονται στην ιδέα της ανταλλαγής χρόνου

μεταξύ ατόμων με διαφορετικές ανάγκες, με την προσφορά μικρών υπηρεσιών σαν αυτές που παραδοσιακά ανταλλάσσονταν μεταξύ γειτόνων (Κουτσιανά, 2002).

Σε γενικές γραμμές διακρίνονται τρεις βασικές κατηγορίες αστικών πολιτικών για το χρόνο οι οποίες είναι οι εξής (Κουτσιανά, 2002):

➔ Σχέδιο

Τα σχέδια έχουν συνήθως στρατηγικό χαρακτήρα και καθορίζουν στόχους και προτεραιότητες που υλοποιούνται εμμέσως με την ενσωμάτωσή τους σε άλλες πολιτικές, ενώ είναι αποτέλεσμα συνεργασίας ειδικών επιστημόνων και πολιτικών. Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα κείμενο κατευθύνσεων με πολιτικό χαρακτήρα.

➔ Ανάλυση/ Χαρτογράφηση Πολιτικής

Πρόκειται για επιστημονική έρευνα, συχνά μη υλοποιήσιμη και χρησιμεύει στην κατανόηση των χρονικών δομών λειτουργίας της πόλης και των προβλημάτων της και αποτελεί δυνητικό πεδίο αναφοράς για τη διαμόρφωση πολιτικής στο μέλλον.

➔ Πρόγραμμα Επέμβασης

Πρόκειται για σχέδια προς εφαρμογή και αποτελούν προϊόντα συνεργασίας πολιτικών, επιστημόνων και τοπικών παραγόντων. Μπορεί να αναφέρονται σε ένα μόνο θεματικό πεδίο ή να κινούνται σε περισσότερες κατευθύνσεις, χάνοντας τη συνοχή τους με το χρόνο. Κάποιες φορές λείπει το επίσημο κείμενο και οι ρυθμίσεις τότε ανατίθενται σε συμβούλους ή υπαλλήλους του Δήμου, που αποτελούν στελέχη του Γραφείου Προγραμματισμού Χρόνου και προωθούνται ως κοινές διοικητικές πράξεις.

3.1.1.2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

Σύμφωνα με τη Belloni (1998), τρία είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που έχουν προκύψει από τις ποικίλες εμπειρίες στον τομέα των χρονικών πολιτικών στην Ιταλία: η ορθολογική οργάνωση, η καινοτομία και η δικαιοσύνη.

- Ορθολογική Οργάνωση
- Καινοτομία
- Δικαιοσύνη

Αν και η ιταλική εμπειρία έχει υποστεί κριτική, αποτελέσματά της κρίνονται γενικά θετικά. Το ενδιαφέρον στοιχείο των αστικών πολιτικών για το χρόνο στις ιταλικές πόλεις δεν είναι τόσο ο βαθμός αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων, όσο η διαδικασία στοχοθέτησης, ως διαδικασία έκφρασης των κοινωνικών αναγκών και της κοινωνικής ζήτησης (Zajczyk and Mareggi, 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται ως μελέτη περίπτωσης της επικαιρότητας του χρονικού σχεδιασμού, η πόλη του Βόλου. Η έρευνα αφορά κυρίως σε ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε πολίτες του Δήμου Βόλου. Αρχικά, αναφέρονται κάποια ιστορικά στοιχεία για την πόλη του Βόλου και έπειτα ακολουθεί μία σύντομη αναφορά στη σημερινή κατάσταση σε διάφορους τομείς της ζωής της πόλης. Τέλος, αναλύονται οι απόψεις των πολιτών, μέσω των ερωτηματολογίων, κρίνεται η επικαιρότητα του χρονικού σχεδιασμού για το Δήμο Βόλου και διατυπώνονται κάποιες προτάσεις.

4.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η περιοχή του Βόλου αποτελεί μία από τις παλαιότερα κατοικημένες περιοχές του ελλαδικού χώρου. Οι πρώτες γνωστές εγκαταστάσεις πληθυσμών χρονολογούνται την 7^η χιλιετία π.Χ. ενώ η πολιτισμική παρουσία στο χώρο συνεχίζεται χωρίς κενά. Ξεκινώντας από την αρχαιότητα, η περιοχή συγκεντρώνει μερικές από τις σημαντικότερες νεολιθικές θέσεις, όχι μόνο για τα ελληνικά δεδομένα, αλλά και για τα δεδομένα των Βαλκανίων. Στη μυκηναϊκή περίοδο χρονολογείται η ίδρυση της Ιωλκού, σημαντικού οικονομικού και πνευματικού κέντρου της περιοχής, που συνδέεται άμεσα με τον ξακουστό μύθο της Αργοναυτικής εκστρατείας. Το 293/92 π.Χ. ο βασιλιάς της Μακεδονίας Δημήτριος ο Πολιορκητής ίδρυσε την επώνυμή του πόλη «Δημητριάδα», αφού συνοίκισε τις γειτονικές κώμες (www.volos-city.gr).

Η Δημητριάδα αποτέλεσε έναν ισχυρό στρατιωτικό σταθμό και ορμητήριο των Μακεδόνων. Παράλληλα εξελίχθηκε σε σημαντικό εμπορικό κέντρο. Το 197 π.Χ. η Δημητριάδα καταλαμβάνεται από τους Ρωμαίους. Η πόλη ήταν χτισμένη σύμφωνα με το υποδάμειο σύστημα και περιβαλλόταν από ισχυρό τείχος. Στο ανατολικό τμήμα της πόλης βρίσκονταν το ανάκτορο, νότια η αγορά και δυτικά το θέατρο (3^{ος} αιώνας π.Χ.). Η Δημητριάδα εξακολούθησε την πορεία της και κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής κατάκτησης, ενώ τον 14^ο αιώνα μ.Χ. συναντάται για πρώτη φορά το τοπωνύμιο «Βόλος» (www.volos-city.gr).

Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας η οικονομική και πνευματική δραστηριότητα της περιοχής μεταφέρεται στο Πήλιο, γεγονός που ευνοείται από το καθεστώς προνομίων

που απολαμβάνει από τους Οθωμανούς. Στη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα το Πήλιο εξελίσσεται σ' ένα από τα σημαντικότερα πρωτοβιομηχανικά και πνευματικά κέντρα του ελλαδικού χώρου, ενώ το 1881 μετά τη διάσκεψη της Κωνσταντινούπολης, ο Βόλος και η περιοχή της Μαγνησίας προσαρτούνται στο νεοελληνικό κράτος (www.volos-city.gr).

Η ανάπτυξη του Βόλου μετά την προσάρτηση υπήρξε ραγδαία. Η βιοτεχνική παράδοση του Πηλίου, το λιμάνι του καθώς και τα παροικιακά κεφάλαια που εισέρευσαν στην περιοχή ήταν μερικοί από τους παράγοντες, που ευνόησαν την οικονομική εξέλιξη της πόλης με κύριες κατευθύνσεις το εμπόριο και τη βιομηχανία. Η ευνοϊκή θέση και η αλματώδης οικονομική εξέλιξη της πόλης προσέλκυσαν κατοίκους και επενδυτές από άλλες περιοχές (www.volos-city.gr).

Το 1886 ολοκληρώθηκε η σιδηροδρομική σύνδεση του Βόλου με τη Λάρισα και την Καλαμπάκα. Το 1895 επίσης, άρχισε τη λειτουργία της η σιδηροδρομική γραμμή Βόλου-Λεχωνίων, που επεκτάθηκε ως τις Μηλίες το 1904. Παράλληλα, το 1892, ξεκίνησαν τα έργα διαμόρφωσης του λιμανιού που συνεχίστηκαν και μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, αφού οι ανάγκες της διακίνησης των εμπορευμάτων συνεχώς αυξάνονται. Ας σημειωθεί ότι το 1919 το λιμάνι του Βόλου ήταν το πρώτο λιμάνι σε εξαγωγές καπνών στην Ελλάδα με ποσοστό εξαγωγών 30% (www.volos-city.gr).

Συγκεντρώνοντας όλες τις προϋποθέσεις -κεφάλαια, εργατική δύναμη, διευρυμένη εσωτερική αγορά, πρόσβαση στις πρώτες ύλες-, ο Βόλος εξελίχθηκε προπολεμικά σε σημαντικό βιομηχανικό κέντρο. Οι κυριότεροι κλάδοι της βιομηχανίας ήταν τα τρόφιμα, το μέταλλο, ο καπνός, η υφαντουργία και η βυρσοδεψία. Παράλληλα με την οικονομική άνθηση, αναπτύχθηκε σημαντική πολιτιστική και κοινωνική δραστηριότητα. Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος ανέκοψε προσωρινά την εξέλιξη της πόλης. Την περίοδο 1941-44 ο Βόλος δοκιμάζεται σε όλα τα επίπεδα από τη γερμανική κατοχή. Μεταπολεμικά ο Βόλος εξελίχθηκε σ' ένα από τα σημαντικότερα πολεοδομικά συγκροτήματα της Ελλάδας από οικονομική και δημογραφική άποψη, αποτελούμενο από τους Δήμους Βόλου και Ν. Ιωνίας και μικρότερες περιιαστικές κοινότητες, ενώ οι σεισμοί του 1955 άλλαξαν την αισθητική της πόλης (www.volos-city.gr).

4.2. Ο ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Στην τελευταία 20ετία, ο Βόλος, έχοντας πλέον ανακάμψει από τον κλονισμό των σεισμών, εισέρχεται σε νέα περίοδο. Η πόλη έχει αυξήσει σημαντικά τους κατοίκους της, ενώ η βιομηχανική ύφεση που εκδηλώνεται και η ίδρυση του πανεπιστημίου συνιστούν καινούρια δεδομένα, που ανατρέπουν τις προηγούμενες ισορροπίες και απαιτούν νέες απαντήσεις. Από την αρχή της δεκαετίας του 1980 γίνεται φανερή η προσπάθεια ανασύνταξης της δυναμικής της πόλης μέσα στις νέες συνθήκες. Ο σχεδιασμός της επιχειρεί να ρυθμίσει το ζήτημα των αυθαίρετων επεκτάσεων και να δώσει ένα συνεκτικό πλαίσιο για την οργάνωση των λειτουργιών και την ανανέωση του αστικού χώρου. Στην αναζήτηση της σύγχρονης φυσιογνωμίας της συμμετέχει για πρώτη φορά η ανάγκη διαφύλαξης και ανάδειξης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (Μπουντούρη, 2005).

Ειδικότερα, οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται στη δεκαετία του 1990 συντείνουν στον προσδιορισμό και τη διαμόρφωση του νέου χαρακτήρα της πόλης. Οι απόπειρες για εκσυγχρονισμό των μεταφορικών υποδομών, οι ενέργειες για τη βελτίωση της εικόνας της πόλης με αναπλάσεις πεπαλαιωμένων και αδρανών χώρων, η κάλυψη αναγκών για σύγχρονες χρήσεις με τη σημαντική συμβολή της επανάχρησης του παλιού βιομηχανικού αποθέματος και η οργάνωση των εγκαταστάσεων του πανεπιστημίου συνιστούν τις σημαντικότερες κινήσεις που επιχειρούν να θέσουν την πόλη σε μια νέα προοπτική ανάπτυξης (Μπουντούρη, 2005).

4.2.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Από γεωγραφικής απόψεως, ο Δήμος Βόλου ανήκει στην Κεντρική Ελλάδα, στο γεωγραφικό διαμέρισμα Θεσσαλίας, ενώ βρέχεται από τη θάλασσα, από τη μεριά του Παγασητικού Κόλπου. Διοικητικά, αποτελεί την πρωτεύουσα του Νομού Μαγνησίας και ανήκει στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Η πόλη βρίσκεται πάνω στο λεγόμενο αναπτυξιακό άξονα «S» και διαθέτει το τρίτο κατά σειρά μέγεθος λιμάνι της χώρας. Μετά τη δεκαετία του 1990 και το κύμα αποβιομηχάνισης, η πόλη δε βασίζεται πλέον στο δευτερογενή της τομέα, ενώ οι οικονομικές δραστηριότητες που γνωρίζουν σήμερα την ταχύτερη ανάπτυξη

συγκαταλέγονται βασικά στον τριτογενή τομέα παραγωγής, και ως τέτοιες αναφέρονται το εμπόριο, οι θαλάσσιες μεταφορές και ο τουρισμός (Κουτσιανά, 2002).

Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ (2001), στο Δήμο Βόλου κατοικούν 82.439 κάτοικοι, ενώ η δημογραφική εξέλιξη του Δήμου από το 1951 έως το 2001, φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 4.2.1: Δημογραφική εξέλιξη του Δήμου Βόλου 1951-2001

Έτος	Πληθυσμός Δήμου Βόλου
1951	51.144 κάτοικοι
1961	49.221 κάτοικοι
1971	51.290 κάτοικοι
1981	71.378 κάτοικοι
1991	77.192 κάτοικοι
2001	82.439 κάτοικοι

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία επεξεργασία

4.2.2. ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το Ιπποδάμειο Σύστημα είναι αυτό που χαρακτηρίζει την πολεοδομική οργάνωση του Δήμου Βόλου. Είναι εμφανής η έλλειψη μεγάλων οδικών αρτηριών σε ολόκληρο τον αστικό ιστό, γεγονός που συνάμα με τη μη ολοκλήρωση της Περιφερειακής Οδού, να δημιουργεί πολλαπλά προβλήματα και κυκλοφοριακή συμφόρηση, ιδιαίτερα στο κέντρο της πόλης, κατά τις ώρες αιχμής.

Στην πόλη υπάρχουν αρκετοί υπαίθριοι δημόσιοι χώροι, όπως για παράδειγμα το πάρκο Αγίου Κωνσταντίνου, η πλατεία Ρήγα Φεραίου, η πλατεία Αγίου Νικολάου, η πλατεία Ελευθερίας και άλλοι που κατανέμονται σε ολόκληρο τον αστικό ιστό. Οι μικρές αποστάσεις κάνουν την πόλη να προσφέρεται για περπάτημα και αυτό ενισχύεται ακόμα περισσότερο τον τελευταίο χρόνο με τη δημιουργία πεζοδρόμων στο κέντρο της πόλης.

Βέβαια, δεδομένης της κατάστασης ότι ο Βόλος παραμένει η πόλη της Ελλάδας με τα περισσότερα ποδήλατα και αποτελεί μέλος του δικτύου των ευρωπαϊκών πόλεων με ποδήλατα (Κουτσιανά, 2002), γίνεται περισσότερο αισθητή η έλλειψη ποδηλατοδρόμων στον αστικό ιστό του Δήμου. Τα τελευταία χρόνια και ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνα 2004, δημιουργήθηκαν οι πρώτοι ποδηλατοδρόμοι κατά μήκος της παραλιακής οδού, δεδομένης της κατάστασης του ότι ο Βόλος αποτελούσε μία από τις Ολυμπιακές πόλεις.

Δεδομένου ότι οι περισσότεροι κάτοικοι χρησιμοποιούν για τις μετακινήσεις τους τα ιδιωτικής χρήσης επιβατικά τους αυτοκίνητα, τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται σοβαρές ελλείψεις στους χώρους στάθμευσης με αποτέλεσμα την κατασκευή όλων και περισσότερων τέτοιων χώρων.

4.3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Περιοχή μελέτης αποτελεί μόνο η περιοχή που ανήκει στα διοικητικά όρια του Δήμου Βόλου και όχι ολόκληρο το πολεοδομικό συγκρότημα Βόλου-Νέας Ιωνίας.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας πεδίου χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια. Οι προϋποθέσεις που έπρεπε να τηρούν οι ερωτηθέντες, έτσι ώστε τα υπό συμπλήρωση ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν να είναι αντιπροσωπευτικά είναι δύο:

1. Τα άτομα να είναι ενήλικα άνω των 18 ετών –γυναίκες και άντρες-, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι περιπτώσεις των μαθητών που αποτελούν μία πολύ ειδική κατηγορία όσον αφορά στη χρήση του χρόνου τους και,
2. οι ερωτηθέντες είτε έπρεπε να είναι κάτοικοι και εργαζόμενοι, είτε μόνο κάτοικοι, είτε μόνο να εργάζονται στο Δήμο Βόλου.

Στόχος των ερωτήσεων που περιείχε το ερωτηματολόγιο ήταν η συλλογή των κατάλληλων στοιχείων που θα σχημάτιζαν μια ολοκληρωμένη εικόνα για τη χρησιμότητα ή μη, μιας ενδεχόμενης χρονικής πολιτικής ή σχεδίου χρήσης χρόνου που θα μπορούσε να λάβει χώρα στο Δήμο Βόλου.

Η περίοδος διεξαγωγής της έρευνας ήταν οι μήνες Μαΐου και Ιουνίου 2008. Συνολικά δόθηκαν 85 ερωτηματολόγια, από τα οποία χρησιμοποιήθηκαν τα 80 προς επεξεργασία, αφού τα υπόλοιπα 5 δεν πληρούσαν τις παραπάνω προϋποθέσεις. Το δείγμα που εξετάστηκε επιλέχθηκε τυχαία, ενώ τα ερωτηματολόγια πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες περιοχές του Βόλου και σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα της κάθε ημέρας.

Έγινε μία προσπάθεια να υπάρχει επαρκής και ισότιμη αντιπροσώπευση και των δύο φύλων, όλων των ηλικιών, αλλά και διαφορετικών επιπέδων εκπαίδευσης. Στην έρευνα, επίσης, συμμετείχαν και φοιτητές, αφού αποτελούν σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού του Δήμου Βόλου.

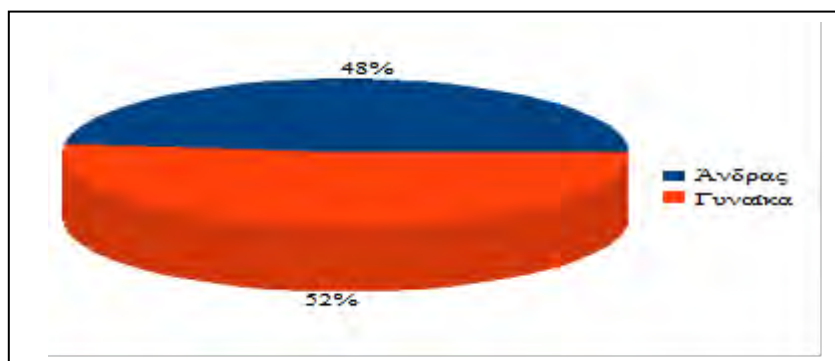
Έτσι λοιπόν, συνοπτικά, τα βήματα που ακολουθήθηκαν για τη διεξαγωγή της έρευνας πεδίου είναι τα εξής:

1. Διαμόρφωση ερωτηματολογίου
2. Έρευνα Πεδίου
3. Επεξεργασία στοιχείων
4. Αξιολόγηση, σχολιασμός και διεξαγωγή συμπερασμάτων.

4.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Καταρχήν πρέπει να αναφερθεί ότι το σύνολο των ερωτηθέντων όπως τυχαία προέκυψε ήταν Έλληνες πολίτες. Όπως προαναφέρθηκε, επιχειρήθηκε να υπάρχει ισότιμη αντιπροσώπευση των δύο φύλων στην έρευνα που διεξήχθη μεταξύ των πολιτών. Σε σύνολο λοιπόν 80 ερωτηθέντων, οι 38 ήταν άνδρες, ενώ οι 42 γυναίκες, γεγονός που αποδεικνύει το παραπάνω εγχείρημα.

Γράφημα 4.4.1: Ποσοστό συμμετοχής των δύο φύλων

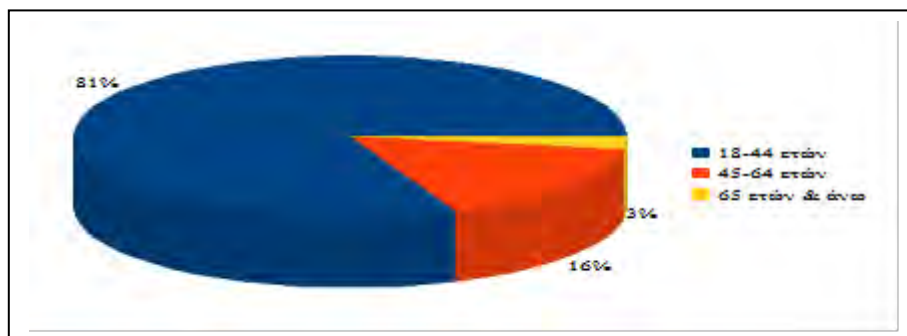
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η ηλικία του δείγματος ξεκινάει από 18 ετών, έτσι ώστε οι ερωτηθέντες να είναι ενήλικοι και να αποφευχθεί η συμμετοχή των μαθητών. Οι ερωτηθέντες κατηγοριοποιήθηκαν σε τρεις ηλικιακές ομάδες ως εξής:

1. Άτομα από 18 έως 44 ετών
2. Άτομα από 45 έως 64 ετών και
3. Άτομα από 65 ετών και άνω

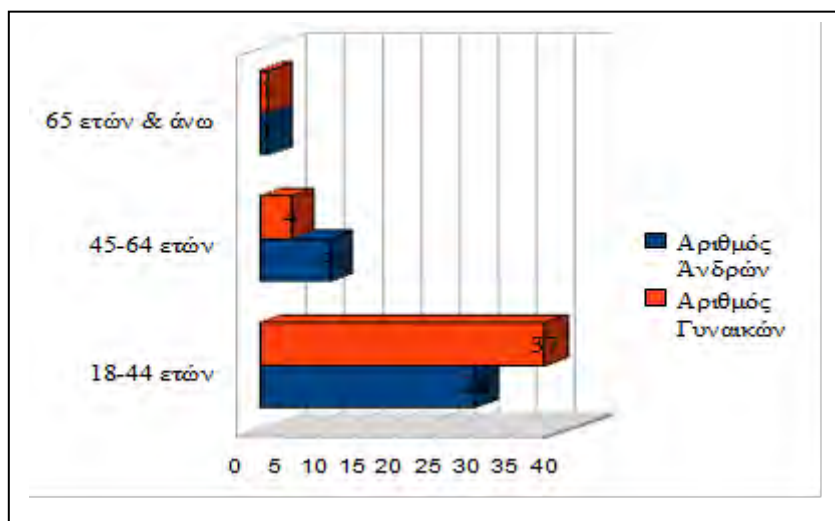
Τη μεγαλύτερη αντιπροσώπευση στο δείγμα την έχει η πρώτη ηλικιακή ομάδα με 65 από τα 80 άτομα (28 άνδρες, 37 γυναίκες), ακολουθεί η δεύτερη ηλικιακή ομάδα με 13 από τα 80 άτομα (9 άνδρες, 4 γυναίκες), ενώ η τρίτη ομάδα αντιπροσωπεύεται από τα λιγότερα άτομα στο σύνολο των ερωτηθέντων (1 άνδρας, 1 γυναίκα).

Γράφημα 4.4.2: Ποσοστό συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

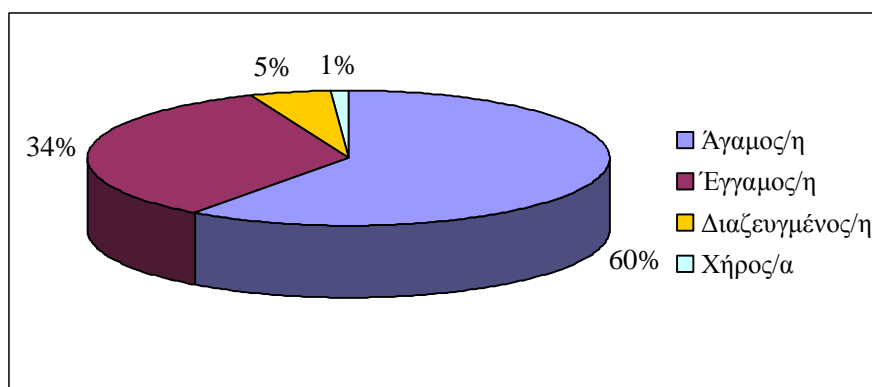
Γράφημα 4.4.3: Αριθμοί ανδρών και γυναικών ανά ηλικιακή ομάδα

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων, η συντριπτική πλειοψηφία αποτελείται από αγάμους, ακολουθούν οι έγγαμοι, οι διαζευγμένοι με ένα πολύ μικρό αντιπροσώπευση, ενώ τέλος, στο δείγμα συγκαταλέγεται και ένας μόνο χήρος.

Γράφημα 4.4.4: Οικογενειακή κατάσταση ερωτηθέντων

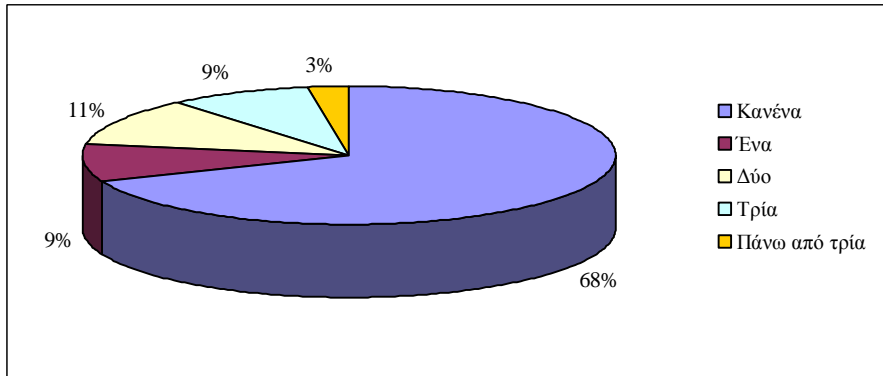

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στον αριθμό των τέκνων των ερωτηθέντων, η συντριπτική πλειοψηφία δεν έχει κανένα παιδί και με πολύ μικρά ποσοστά ακολουθούν εκείνοι που έχουν δύο παιδιά

και εκείνοι που έχουν ένα ή τρία παιδιά. Άξιο σχολιασμού είναι το γεγονός ότι στο σύνολο των 80, τα άτομα που έχουν πάνω από 3 παιδιά είναι μόνο 2.

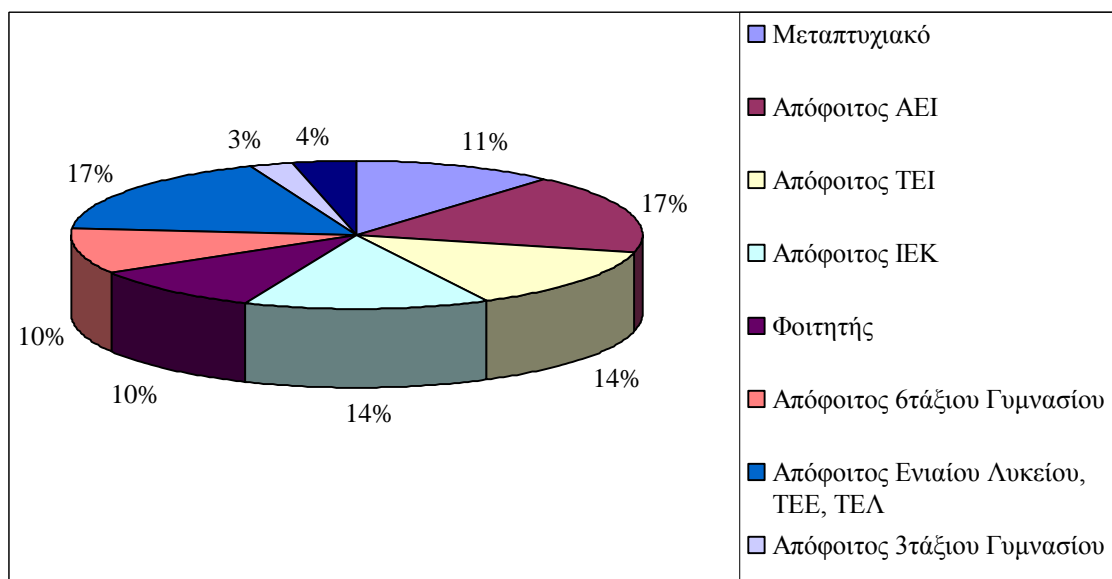
Γράφημα 4.4.5: Ποσοστά τέκνων

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στο επίπεδο μόρφωσης των ερωτηθέντων προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αποτελούν οι πτυχιούχοι ΑΕΙ και οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, ενώ ακολουθούν οι απόφοιτοι των ΤΕΙ και των ΙΕΚ.

Γράφημα 4.4.6: Επίπεδο μόρφωσης

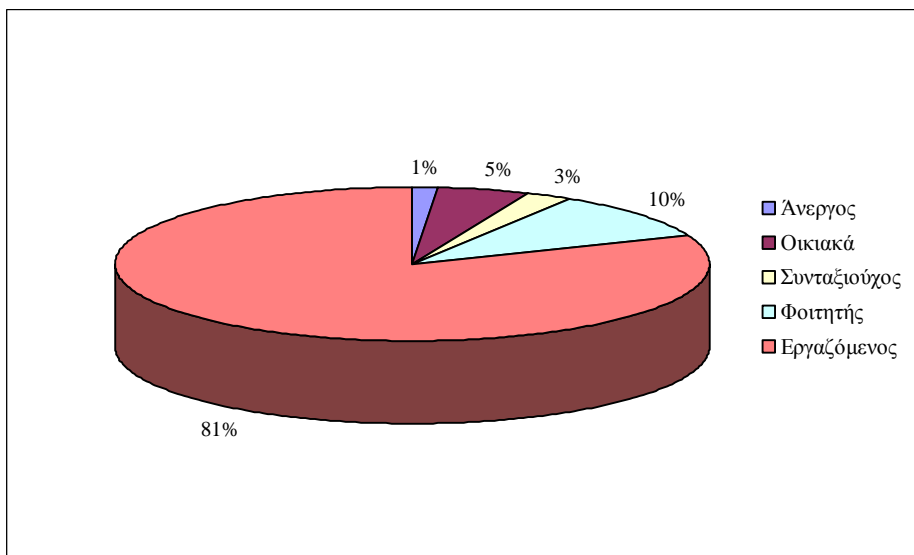

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στην επαγγελματική κατάσταση των ερωτηθέντων, η συντριπτική τους πλειοψηφία αποτελείται από εργαζομένους, ενώ ακολουθούν με μικρά ποσοστά οι φοιτητές, οι συνταξιούχοι και οι άνεργοι, καθώς και εκείνοι που ασχολούνται με τα οικιακά, τα οποία τα θεωρούμε ως ξεχωριστή κατηγορία. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στο δείγμα δεν υπάρχουν στρατευμένοι.

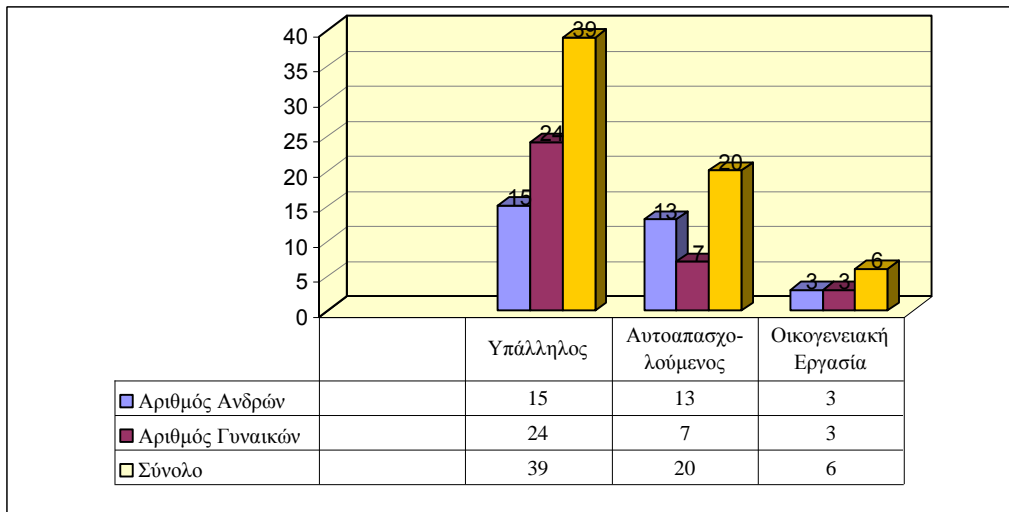
Από τους εργαζόμενους, οι περισσότεροι απασχολούνται ως υπάλληλοι, ακολουθούν οι αυτοαπασχολούμενοι, ενώ λίγοι είναι εκείνοι που απασχολούνται σε κάποια οικογενειακή εργασία. Αναμενόμενο ήταν το γεγονός ότι μεταξύ ανδρών και γυναικών, ο αριθμός των ανδρών που χαρακτηρίζονται ως αυτοαπασχολούμενοι είναι σχεδόν διπλάσιοι από τον αντίστοιχο αριθμό των γυναικών, ενώ οι γυναίκες καταλαμβάνουν περισσότερες θέσεις από τους άνδρες ως υπάλληλοι.

Γράφημα 4.4.7: Επαγγελματική κατάσταση

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

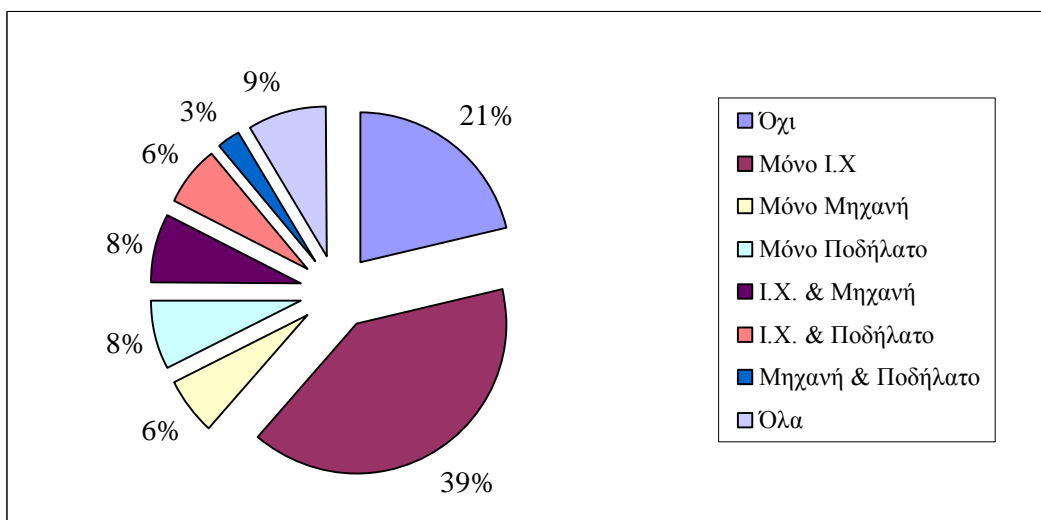
Γράφημα 4.4.8: Κατάσταση εργασίας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το επόμενο χαρακτηριστικό του δείγματος που θα αναφερθεί, αφορά στην κατοχή κάποιου μεταφορικού μέσου. Τα αναμενόμενα αποτελέσματα απέδειξαν ότι οι 62 από τους 80 ερωτηθέντες (77,5%) έχουν στην κατοχή τους κάποιο μεταφορικό μέσο, ενώ μόνο οι 17 (21,25%) δε διαθέτουν κανένα. Από το παραπάνω ποσοστό εκείνων που διαθέτουν κάποιο μεταφορικό μέσο, το 62,5% έχει στην κατοχή του αυτοκίνητο.

Γράφημα 4.4.9: Ποσοστό κατοχής και είδους μεταφορικού μέσου

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Τέλος, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά του δείγματος, αναφέρεται ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων κατοικεί στο Δήμο Βόλου σε ποσοστό 77,5%, ενώ το υπόλοιπο 22,5% κατοικεί στις γύρω περιοχές, όπως είναι η Νέα Ιωνία, η Άλλη Μεριά, το Βελεστίνο και κάποια χωριά του Πηλίου, αλλά έρχεται στο Βόλο για εργασία.

Επίσης, από τα 69 ερωτηθέντα άτομα που εργάζονται, το ποσοστό του 90% εργάζεται στο Δήμο Βόλου, ενώ το υπόλοιπο 10% απλά διαμένει στο Βόλο. Τα ερωτηθέντα άτομα που ζουν και συνάμα εργάζονται στο Δήμο Βόλου αποτελούν το 68,8%, επί του συνόλου των ερωτηθέντων.

Όσον αφορά στα άτομα που κατοικούν στο Δήμο Βόλου, η πλειοψηφία τους σε ποσοστό 27,4% κατοικεί στη συνοικία του Αγίου Νικολάου και ακολουθούν με μεγάλη διαφορά οι υπόλοιπες, ενώ όσον αφορά στον τόπο εργασίας, το αποτέλεσμα παραμένει το ίδιο αλλά με ακόμα μεγαλύτερο ποσοστό, της τάξης του 45,2%.

Στους τόπους κατοικίας δεν υπάρχει αντιπροσώπευση του δείγματος των περιοχών Νεάπολη και Παλιά, ενώ στους τόπους εργασίας δεν υπάρχει αντιπροσώπευση από το δείγμα, των περιοχών Καλλιθέα και Αγία Παρασκευή.

4.5. ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Για την καλύτερη διεξαγωγή συμπερασμάτων που να αφορούν στη χρήση του χρόνου των κατοίκων της περιοχής, θα ήταν σκόπιμο να κατανοήσει κανείς την αντίληψη των ερωτηθέντων για τον περιβάλλοντα αστικό χώρο όπου ζουν ή/ και εργάζονται. Γενικώς στη μεγάλη τους πλειοψηφία, οι ερωτηθέντες αντιμετωπίζουν προβλήματα όσον αφορά στην ανεύρεση χώρων στάθμευσης, στο κέντρο της πόλης, ενώ σπαταλούν τουλάχιστον 15 έως 20 λεπτά κάθε φορά που θα θελήσουν να παρκάρουν.

Ορισμένοι από αυτούς λόγω εργασίας ή ελεύθερου χρόνου είναι αναγκασμένοι να πηγαίνουν στο κέντρο πάνω από 7 φορές την εβδομάδα, με αποτέλεσμα να σπαταλούν σημαντικά αποθέματα του χρόνου τους στην ανεύρεση χώρων στάθμευσης.

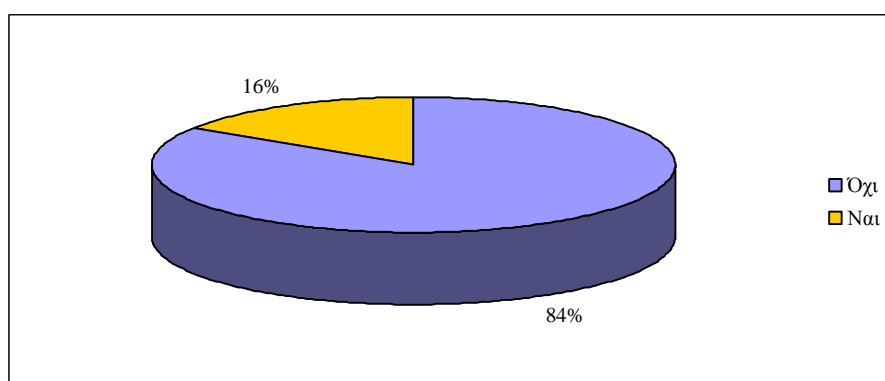
Οι ερωτηθέντες θεωρούν στη μεγάλη τους πλειοψηφία ότι η κυκλοφοριακή κατάσταση κυμαίνεται από σχετικά κακή έως κακή, ενώ εντύπωση προκαλεί το γεγονός της

θετικής σε γενικές γραμμές άποψης και στάσης απέναντι στα μέσα μαζικής μεταφοράς από τη στιγμή που χρησιμοποιούνται μόνο από το 7,5% του δείγματος. Αναλυτικά τα παραπάνω παρουσιάζονται στη συνέχεια:

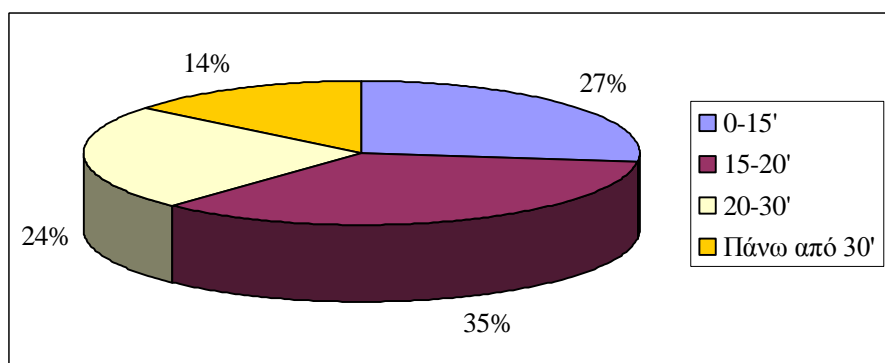
Από τους κατέχοντες κάποιο μεταφορικό μέσο, η συντριπτική πλειοψηφία στην ερώτηση αν βρίσκουν εύκολα να παρκάρουν στο κέντρο, απαντούν αρνητικά, ενώ ο μέσος χρόνος παρκαρίσματος για τους περισσότερους κυμαίνεται μεταξύ 15 και 20 λεπτών.

Γράφημα 4.5.1: Ποσοστό ευκολίας στην ανεύρεση χώρων στάθμευσης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Γράφημα 4.5.2: Μέσος χρόνος εύρεσης χώρου στάθμευσης στο κέντρο του Βόλου

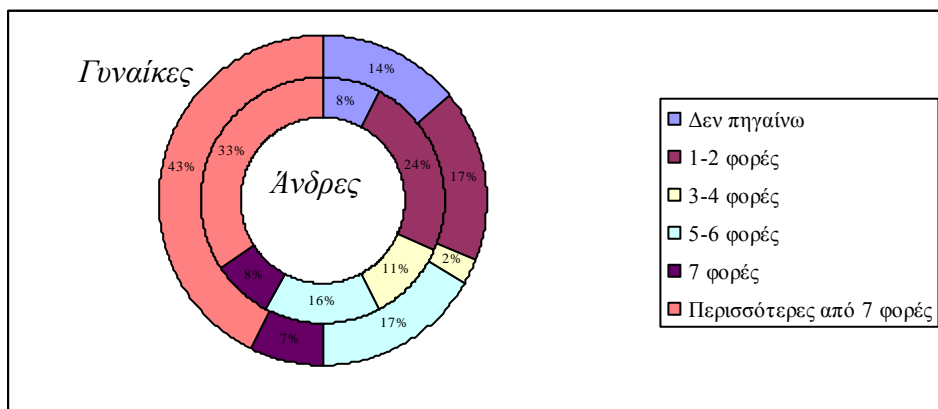
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ενθαρρυντικό βεβαίως όσον αφορά σε τέτοιου είδους προβλήματα είναι το γεγονός ότι πλέον αρκετοί εργασιακοί χώροι, αλλά και κατοικίες διαθέτουν χώρους στάθμευσης.

Σχεδόν οι μισοί ερωτηθέντες διαθέτουν χώρο στάθμευσης στο σπίτι ή στο χώρο εργασίας τους. Από αυτούς το 51% διαθέτει χώρο στάθμευσης στο σπίτι του, ενώ το 40% διαθέτει χώρο στάθμευσης στο χώρο εργασίας του.

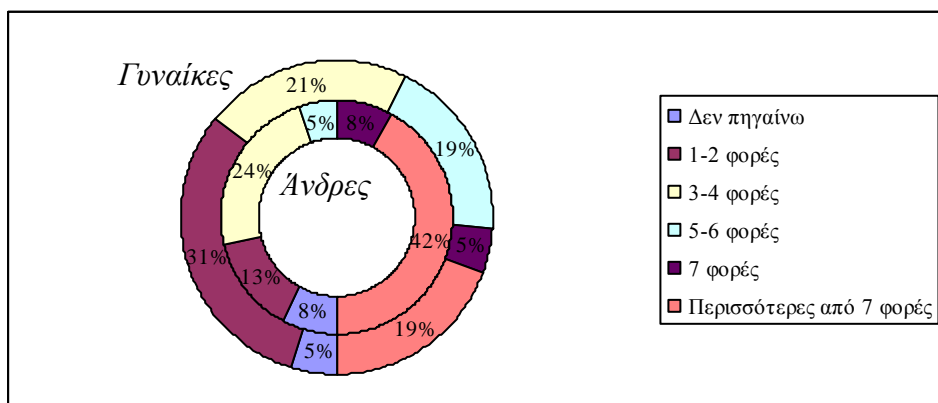
Συνεχίζοντας την έρευνα, προκύπτει ότι οι 31 από τους 80 ερωτηθέντες πηγαίνουν στο κέντρο της πόλης για εργασία πάνω από 7 φορές την εβδομάδα, ενώ οι γυναίκες είναι αυτές που πηγαίνουν συχνότερα. Αντίστοιχα, όσον αφορά στον ελεύθερο χρόνο, η κατάσταση είναι διαφορετική αφού οι άνδρες είναι αυτοί που όπως προκύπτει από τις απαντήσεις τους προτιμούν ή/ και έχουν το χρόνο να πηγαίνουν στο κέντρο αρκετές φορές την εβδομάδα και σε πολύ μεγαλύτερη συχνότητα από τις γυναίκες.

Γράφημα 4.5.3: Συχνότητα επίσκεψης του κέντρου για εργασία

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

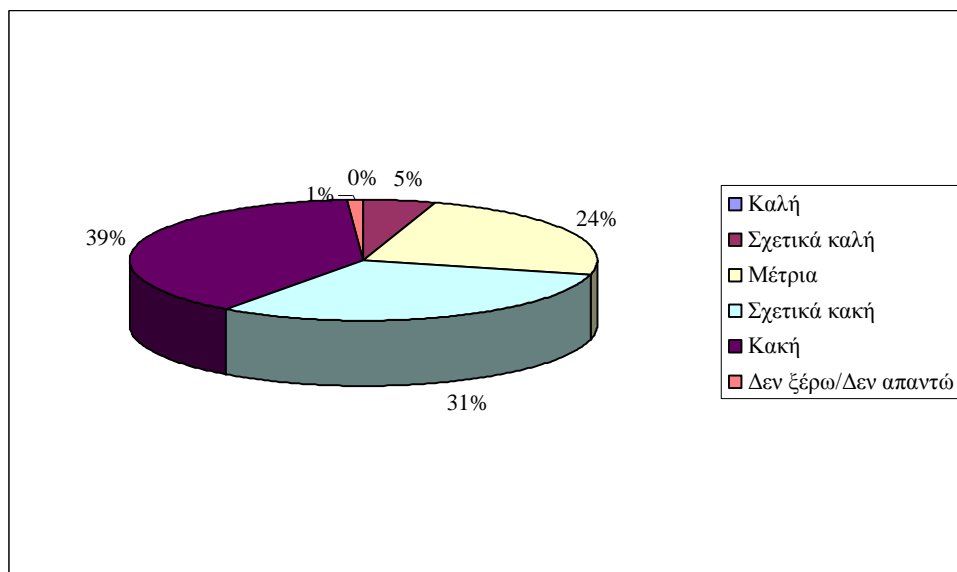
Γράφημα 4.5.4: Συχνότητα επίσκεψης του κέντρου για ελεύθερο χρόνο

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στην ερώτηση για τον χαρακτηρισμό της κυκλοφορίας στο Βόλο, οι πολίτες σε ποσοστό 70% απάντησαν πως τη θεωρούν από σχετικά κακή έως κακή, γεγονός που χαρακτηρίζει την πόλη, αφού όπως έχει ήδη προαναφερθεί, ο Βόλος δε διαθέτει μεγάλες οδικές αρτηρίες και σε συνδυασμό με την καθυστέρηση της δημιουργίας της περιφερειακής οδού, η κίνηση συσσωρεύεται σε συγκεκριμένες οδούς με αποτέλεσμα την αντιμετώπιση κυκλοφοριακών προβλημάτων.

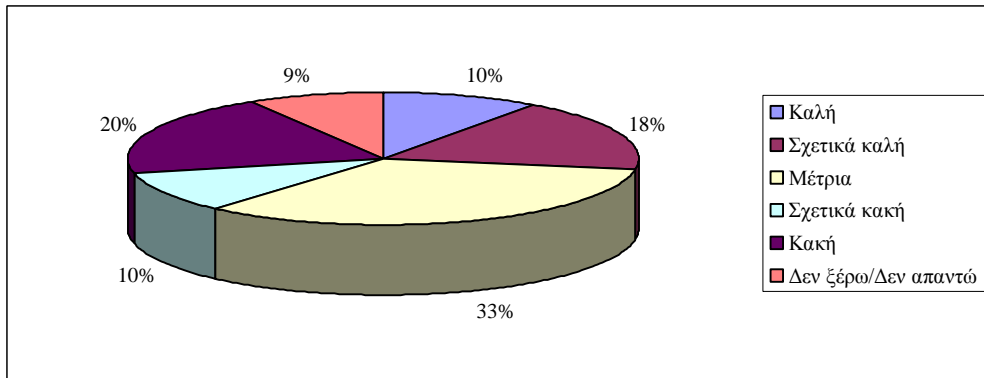
Γράφημα 4.5.5: Χαρακτηρισμός της κυκλοφορίας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων όσον αφορά την αστική συγκοινωνία στην πόλη εμφανίζονται περισσότερο ενθαρρυντικές, αφού οι περισσότεροι έχουν σχετικά καλή έως μέτρια εικόνα για τις αστικές συγκοινωνίες στο Δήμο Βόλου.

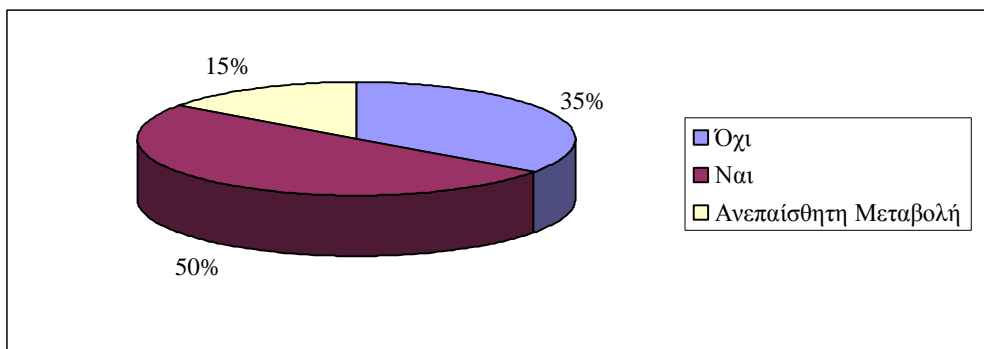
Γράφημα 4.5.6: Χαρακτηρισμός της αστικής συγκοινωνίας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Σε συνέχεια των παραπάνω έγινε μία ερώτηση επικαιρότητας για τους ερωτηθέντες. Τους τελευταίους μήνες, ο Δήμος Βόλου σε μια προσπάθεια επίλυσης των κυκλοφοριακών προβλημάτων τοποθέτησε στους βασικούς δρόμους της πόλης, κορόνες, έτσι ώστε να δημιουργούνται 2 ξεκάθαρες λωρίδες κυκλοφορίας σε κάθε κατεύθυνση. Η πράξη αυτή δημιούργησε πλήθος αντιδράσεων, από πολίτες, φορείς και οργανώσεις της πόλης. Παρόλα αυτά, το 50% των ερωτηθέντων απάντησε ότι οι κορόνες βοηθούν σε κάποιο βαθμό, στην αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού προβλήματος.

Γράφημα 4.5.7: Εικόνα των ερωτηθέντων για το αν βοήθησαν οι κορόνες που έχουν τοποθετηθεί στις κύριες οδικές αρτηρίες της πόλης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

4.6. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Σε αυτό το σημείο της έρευνας κρίθηκε σκόπιμο να διατυπωθεί μία ερώτηση σχετικά με το πώς και πού οι ερωτηθέντες διοχετεύουν το χρόνο τους κατά τη διάρκεια του 24ώρου τους. Έτσι λοιπόν, διαμορφώθηκαν 8 κύριες κατηγορίες δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις οποίες οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν πόσο χρόνο διοχετεύουν σε αυτές, ως εξής:

- Εργασία
- Δουλειές σπιτιού, περιποίηση παιδιών
- Μετακινήσεις
- Τηλεόραση
- Ελεύθερο χρόνο
- Προσωπικό χρόνο
- Ύπνος
- Φαγητό

Στην κατηγορία «εργασία», νοείται η εργασία που κάνει το κάθε άτομο επί πληρωμή, αλλά και άλλες δραστηριότητες εκτός των οικιακών δουλειών που θεωρεί το κάθε άτομο ως εργασία. Στις δουλειές του σπιτιού συμπεριλαμβάνεται ο χρόνος απασχόλησης που χρειάζεται ένα σπίτι για να είναι βιώσιμο, συν τη φροντίδα των παιδιών, αν υπάρχουν. Οι μετακινήσεις περιλαμβάνουν το χρόνο που σπαταλάται από και προς την εργασία, συν το χρόνο εύρεσης χώρου στάθμευσης αν η μετακίνηση γίνεται με μεταφορικό μέσο, αλλά και το χρόνο που ξοδεύεται και σε μετακινήσεις εκτός εργασίας, όπως για παράδειγμα για ελεύθερο χρόνο. Επίσης, μπορεί να περιλαμβάνει το χρόνο μετακινήσεων για τη φροντίδα των παιδιών.

Στην κατηγορία «ελεύθερος χρόνος» εντάσσεται ο χρόνος χαλάρωσης, ξεκούρασης, παιχνιδιού κτλ., ενώ στον προσωπικό χρόνο, εντάσσεται ο χρόνος που χρειάζεται ο άνθρωπος για την ατομική του περιποίηση, ένδυση, ατομική υγιεινή κτλ. Ο ύπνος, το φαγητό και η παρακολούθηση τηλεόρασης συνιστούν τρεις ξεχωριστές, ξεκάθαρες κατηγορίες.

4.6.1. ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ, ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους ερωτηθέντες, προκύπτουν κάποια συμπεράσματα σχετικά με τη χρήση χρόνου αλλά και τις διαφορές που αυτή έχει να επιδείξει ανάλογα με το φύλο, την επαγγελματική κατάσταση και το είδος του επαγγέλματος, αλλά και με τον τόπο (συνοικία) διαμονής των ερωτηθέντων, που αναλύονται παρακάτω.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται ο μέσος χρόνος που αφιερώνουν τα δύο φύλα ξεχωριστά σε κάθε μία από τις 8 δραστηριότητες, καθώς και ο μέσος χρόνος που αφιερώνεται και από τα δύο φύλα συνολικά σε κάθε μία δραστηριότητα. Γενικώς, οι άνδρες του δείγματος, φαίνεται να εργάζονται κατά μέσο όρο λιγότερο από επτά ώρες την ημέρα και οι γυναίκες να εργάζονται κατά μέσο όρο περίπου 2,5 ώρες λιγότερες από τους άνδρες. Το ίδιο συμβαίνει και με την περίπτωση του ύπνου, του φαγητού και του ελεύθερου χρόνου, όπου οι άνδρες φαίνεται ότι εκτός του γεγονότος ότι εργάζονται περισσότερο, κοιμούνται και απολαμβάνουν και περισσότερο ελεύθερο χρόνο σε σχέση με τις γυναίκες. Το τελευταίο ήταν σχετικά αναμενόμενο, αφού όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω, το 49% των ανδρών πηγαίνουν στο κέντρο για ελεύθερο χρόνο περισσότερες από 7 φορές την εβδομάδα, ποσοστό 30% μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των γυναικών (βλ. Γράφημα 4.5.4). Επίσης, οι άνδρες σύμφωνα με τα παραπάνω παρακολουθούν κατά μία ώρα λιγότερο τηλεόραση, αλλά ξοδεύουν οριακά περισσότερο χρόνο στις μετακινήσεις τους.

Αντίστοιχα, οι γυναίκες, όπως ήταν επίσης αναμενόμενο εμπειρικά και μόνο, σπαταλούν περισσότερο από τον τριπλάσιο του χρόνου, τον οποίο αφιερώνουν οι άνδρες όσον αφορά στις δουλειές του σπιτιού και στη φροντίδα των παιδιών. Μία ακόμη δραστηριότητα που οι γυναίκες αφιερώνουν περισσότερο χρόνο από τους άνδρες είναι οι δραστηριότητες προσωπικού χρόνου.

Ειδικότερα, όσον αφορά στον ανδρικό πληθυσμό του δείγματος, ο περισσότερος χρόνος αφιερώνεται για τους άνδρες στον ύπνο με 7,84 ώρες την ημέρα, και ακολουθεί η εργασία με 6,57 ώρες, ενώ ο λιγότερος χρόνος αφιερώνεται στην προσωπική περιποίηση με 1,02 ώρες την ημέρα. Αντίστοιχα για το γυναικείο πληθυσμό, ο

περισσότερος χρόνος αφιερώνεται επίσης στον ύπνο με 7,05 ώρες ημερησίως και ακολουθεί η εργασία με 4,1 ώρες κατά μέσο όρο ημερησίως. Ο λιγότερος χρόνος για το γυναικείο φύλο αφιερώνεται στο φαγητό, με λιγότερο από 1 ώρα την ημέρα (0,86 ώρες).

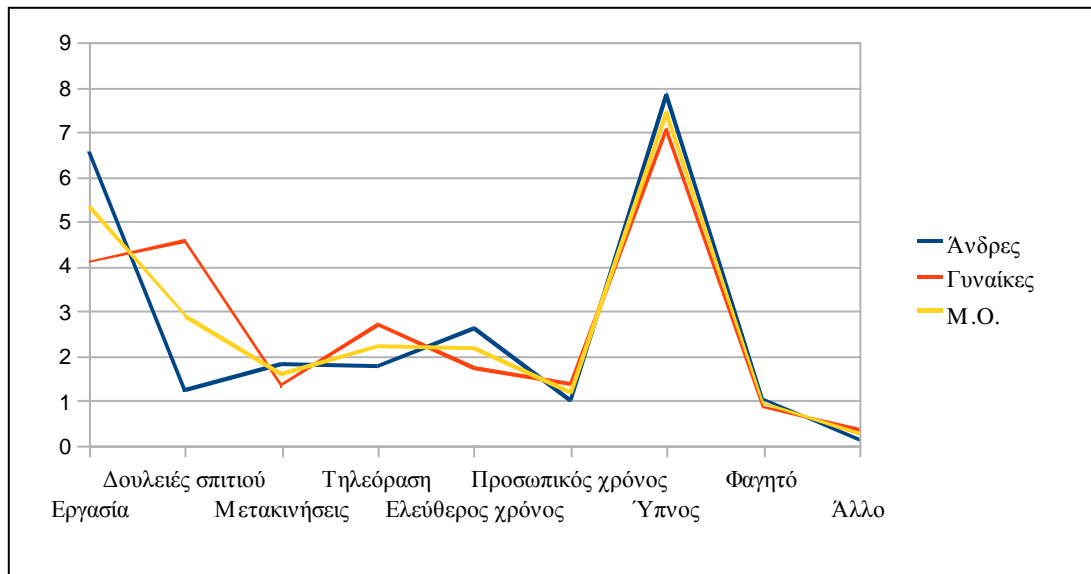
Κατά μέσο όρο, συνολικά τα άτομα του δείγματος αφιερώνουν τον περισσότερο χρόνο τους στον ύπνο (7,44 ώρες κατά Μ.Ο.) και έπειτα στην εργασία (5,34 ώρες κατά Μ.Ο.), ενώ ακολουθούν οι δουλειές του σπιτιού, η παρακολούθηση τηλεόρασης, οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, οι μετακινήσεις και η προσωπική περιποίηση, ενώ ο λιγότερος χρόνος αφιερώνεται στο φαγητό (0,95 ώρες κατά Μ.Ο.) και σε άλλες αδιευκρίνιστες δραστηριότητες (0,24 ώρες κατά Μ.Ο.)

Πίνακας 4.6.1.1: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά φύλο

Δραστηριότητες	Άνδρες	Γυναίκες	Μ.Ο.
Εργασία	6,57	4,1	5,34
Δουλειές σπιτιού	1,23	4,56	2,89
Μετακινήσεις	1,82	1,34	1,58
Τηλεόραση	1,76	2,7	2,23
Ελεύθερος χρόνος	2,62	1,71	2,17
Προσωπικός χρόνος	1,02	1,35	1,18
Ύπνος	7,84	7,05	7,44
Φαγητό	1,03	0,86	0,95
Άλλο	0,13	0,35	0,24
Σύνολο	24	24	24

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Γράφημα 4.6.1.1: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά φύλο

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά ξεχωριστά για κάθε ηλικιακή ομάδα του ανδρικού φύλου, οι ώρες εργασίας αυξάνονται κατά περίπου 1 ώρα από την πρώτη στη δεύτερη ηλικιακή ομάδα (45-65 ετών) και μειώνονται ακολούθως κατά την τρίτη ηλικιακή ομάδα, κάτι που ίσως ήταν αναμενόμενο, αφού η πρώτη ηλικιακή ομάδα αποτελείται και από φοιτητές, ενώ στην τρίτη εντάσσονται μόνο συνταξιούχοι, οι οποίοι εντούτοις έχουν κάποιες ώρες που τις θεωρούν ως ώρες εργασίας. Επίσης, και ο χρόνος που αφιερώνεται στις δουλειές του σπιτιού αυξάνεται με τον πέρασμα των χρόνων, με αποκορύφωμα, οι άνδρες άνω των 65 ετών να απασχολούνται με τέτοιες δραστηριότητες έως και 1,5 ώρα περισσότερο από τους νεότερους τους. Η διάρκεια του ύπνου, αλλάζει ανάλογα με την ηλικία και έτσι όπως αποτυπώνεται στη συγκεκριμένη έρευνα, οι άνδρες της τρίτης ηλικιακής ομάδας κοιμούνται έως και 1,5 ώρα περισσότερο από τους νεότερους τους, ενώ κτά Μ.Ο. μικρότερο των 7 ωρών κοιμούνται οι άνδρες μεταξύ 45-64 ετών. Οι ώρες που ξοδεύονται για μετακινήσεις των ανδρών κυμαίνονται μεταξύ 1,50 και 2 ωρών, ενώ τον περισσότερο ελεύθερο χρόνο τον διαθέτουν οι άνδρες άνω των 65 ετών

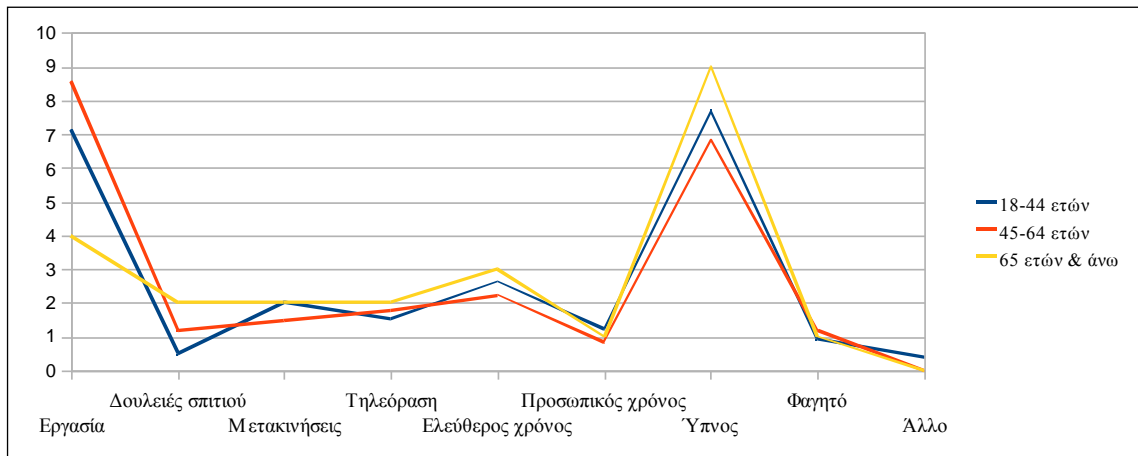

Πίνακας 4.6.1.2: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνουν σε κάθε δραστηριότητα οι άνδρες

Άνδρας	18-44 ετών	45-64 ετών	65 ετών & άνω	Μέσος Όρος
Εργασία	7,14	8,56	4	6,57
Δουλειές σπιτιού	0,5	1,17	2	1,23
Μετακινήσεις	2,02	1,45	2	1,82
Τηλεόραση	1,5	1,78	2	1,76
Ελεύθερος χρόνος	2,63	2,23	3	2,62
Προσωπικός χρόνος	1,21	0,84	1	1,02
Ύπνος	7,68	6,83	9	7,84
Φαγητό	0,93	1,17	1	1,03
Άλλο	0,39	0	0	0,13
Σύνολο	24	24	24	24

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Γράφημα 4.6.1.2: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνουν σε κάθε δραστηριότητα οι άνδρες

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στις τρεις ηλικιακές ομάδες των γυναικών, η εργασία αποτελεί σημαντικό μέρος -και σε αυτή την περίπτωση- για τις γυναίκες των δύο πρώτων ηλικιακών ομάδων και κυρίως για την πρώτη, αφού όσον αφορά στις γυναίκες των 65 ετών και άνω ο μέσος χρόνος εργασίας που τους αναλογεί ημερησίως είναι 0 ώρες. Αντιθέτως, οι γυναίκες της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας αφιερώνουν κατά πολύ περισσότερο χρόνο από όλες τις άλλες γυναίκες, στις δουλειές του σπιτιού και στην περιποίηση των

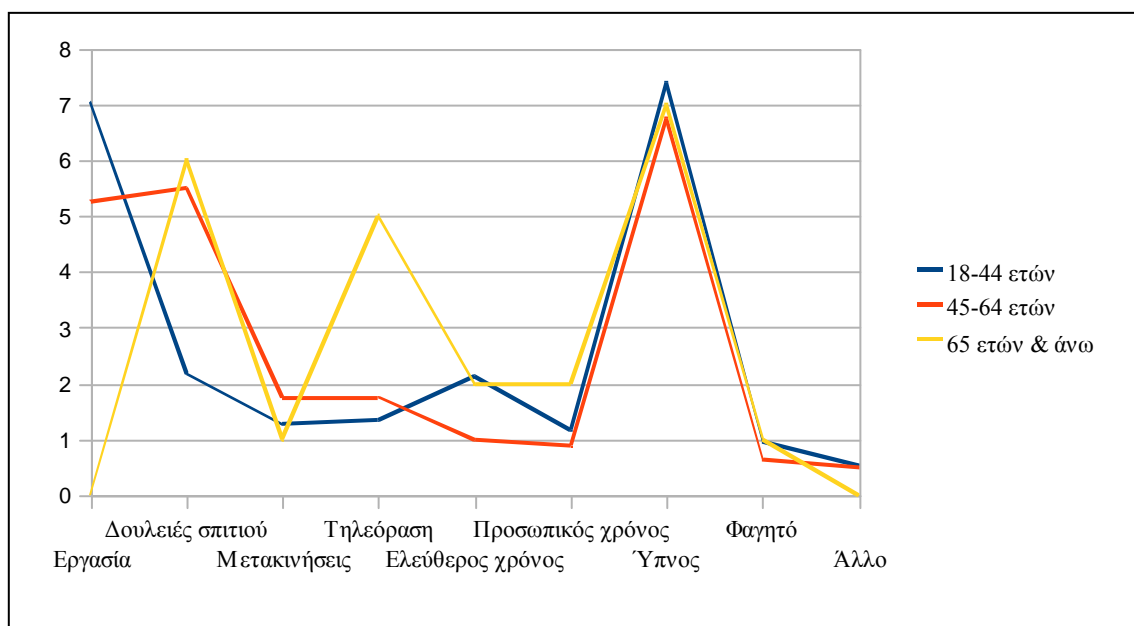
παιδιών, με χρόνο που αγγίζει τις 6 ώρες ημερησίως. Σε γενικές γραμμές ο χρόνος που αφιερώνει η γυναίκα στο σπίτι και την οικογένεια αυξάνεται όσο αυξάνεται και η ηλικία, κάτι που θεωρείται λογικό τουλάχιστον στην ελληνική κοινωνία. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι οι γυναίκες της πρώτης ηλικιακής ομάδας των 18-44 ετών, που εργάζονται περισσότερο, καταφέρνουν να διαθέτουν και περισσότερο ελεύθερο χρόνο σε σχέση με τις υπόλοιπες δύο ηλικιακές ομάδες, ενώ επίσης κοιμούνται και περισσότερο.

Πίνακας 4.6.1.3: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνουν σε κάθε δραστηριότητα οι γυναίκες

Γυναίκα	18-44 ετών	45-64 ετών	65 ετών & άνω	ΜΟ
Εργασία	7,05	5,25	0	4,1
Δουλειές σπιτιού	2,18	5,5	6	4,56
Μετακινήσεις	1,26	1,75	1	1,34
Τηλεόραση	1,35	1,75	5	2,7
Ελεύθερος χρόνος	2,12	1	2	1,71
Προσωπικός χρόνος	1,16	0,88	2	1,35
Ύπνος	7,39	6,75	7	7,05
Φαγητό	0,96	0,63	1	0,86
Άλλο	0,54	0,5	0	0,35
Σύνολο	24	24	24	24

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Γράφημα 4.6.1.3: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνουν σε κάθε δραστηριότητα οι γυναίκες

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Συνολικά για ολόκληρη τη δειγματοληπτική περιοχή, το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου καταλαμβάνει η διαδικασία του ύπνου με Μ.Ο. 7,44 ώρες την ημέρα. Η ηλικιακή ομάδα με τις λιγότερες ώρες ύπνου ημερησίως (6,79 ώρες κατά Μ.Ο.) είναι αυτή των 45-64 ετών, άτομα ως επί το πλείστον, με αυξημένες οικογενειακές και εργασιακές υποχρεώσεις. Η παραπάνω παραδοχή ενισχύεται ακόμα περισσότερο και από το γεγονός ότι τα άτομα της συγκεκριμένης ηλικίας διαθέτουν κατά Μ.Ο. το λιγότερο ελεύθερο και προσωπικό χρόνο και από τις δύο υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες.

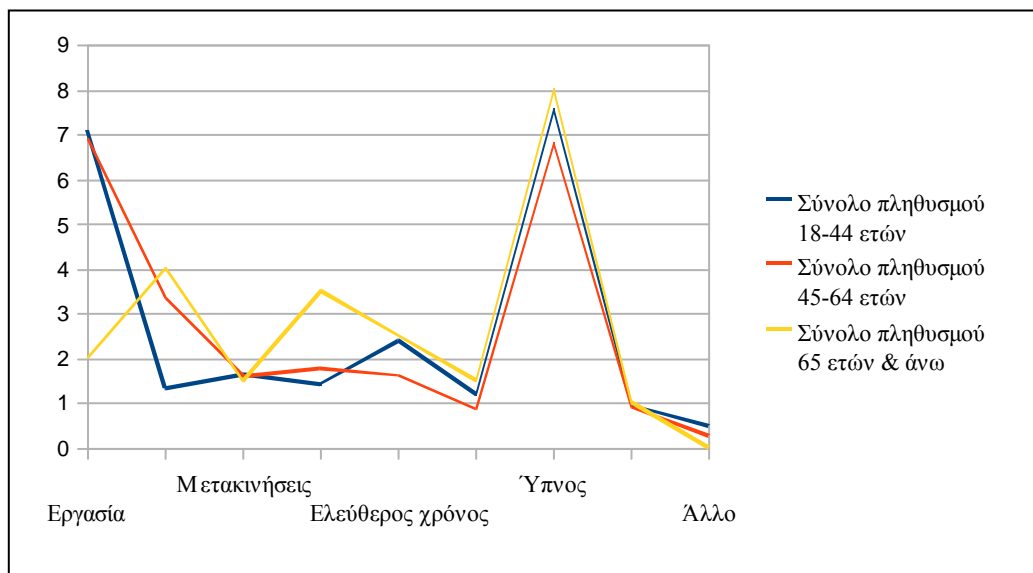
Η εργασία καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση ως προς την ποσότητα του χρόνου που καταναλώνει, ως δραστηριότητα των ερωτηθέντων ατόμων, με μέσο όρο 5,34 ώρες την ημέρα. Το σύνολο του πληθυσμού 18-44 ετών αφιερώνει περισσότερο χρόνο στην εργασία σε σχέση με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες, και σχεδόν 3,5 φορές περισσότερο από τα άτομα που έχουν ηλικία άνω των 65 ετών. Ο λιγότερος χρόνος για όλες τις ηλικιακές ομάδες και κατά Μ.Ο. φυσικά, αφιερώνεται στη διαδικασία του φαγητού και διαρκεί ελάχιστα λιγότερο από 1 ώρα.

Πίνακας 4.6.1.4: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά ηλικιακή ομάδα

Δραστηριότητες	Σύνολο πληθυσμού 18-44 ετών	Σύνολο πληθυσμού 45-64 ετών	Σύνολο πληθυσμού 65 ετών & άνω	ΜΟ
Εργασία	7,1	6,91	2	5,34
Δουλειές σπιτιού	1,34	3,34	4	2,89
Μετακινήσεις	1,64	1,6	1,5	1,58
Τηλεόραση	1,43	1,77	3,5	2,23
Ελεύθερος χρόνος	2,38	1,62	2,5	2,17
Προσωπικός χρόνος	1,19	0,86	1,5	1,18
Ύπνος	7,54	6,79	8	7,44
Φαγητό	0,95	0,9	1	0,95
Άλλο	0,47	0,25	0	0,24
Σύνολο	24	24	24	24

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Γράφημα 4.6.1.4: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά ηλικιακή ομάδα

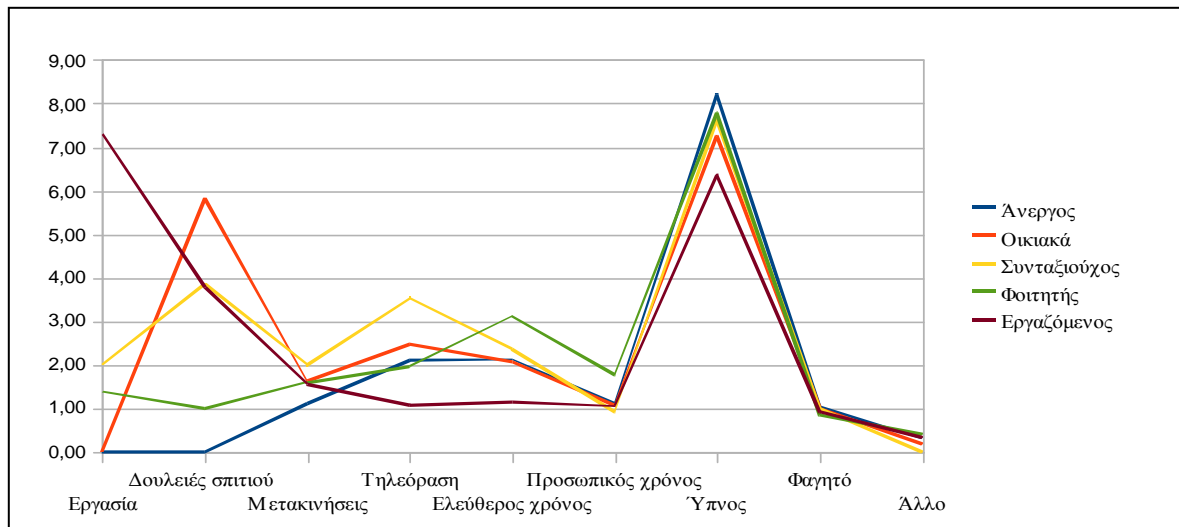

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στην επαγγελματική κατάσταση των ερωτηθέντων ανεξαρτήτως φύλου ή ηλικιακής ομάδας, αναφορικά με τη χρήση του χρόνου τους παρατηρούνται τα εξής:

- Στο χρόνο εργασίας συμπεριλαμβάνεται εκτός του χρόνου πληρωμένης εργασίας των εργαζομένων, και χρόνος που αφιερώνουν οι φοιτητές σε εργασίες για το Πανεπιστήμιο, καθώς και χρόνος που κάποιοι συνταξιούχοι θεωρούν ότι εργάζονται, χωρίς να προσδιορίζουν το είδος εργασίας,
- οι άνεργοι διοχετεύουν περισσότερο χρόνο στον ύπνο από όλες τις υπόλοιπες επαγγελματικές ομάδες, με το λιγότερο χρόνο να αφιερώνεται από τους εργαζόμενους,
- οι γυναίκες που ασχολούνται με τα οικιακά αφιερώνουν σχεδόν το διπλάσιο χρόνο από όλες τις υπόλοιπες επαγγελματικές ομάδες στις δουλειές του σπιτιού και στην περιποίηση των παιδιών, ενώ οι φοιτητές και οι άνεργοι δεν αφιερώνουν σχεδόν καθόλου,
- οι μετακινήσεις αφομοιώνουν σχεδόν ισάξιο χρόνο για όλες τις ομάδες, με τους συνταξιούχους να αφιερώνουν περισσότερο και τους άνεργους λιγότερο,
- τηλεόραση παρακολουθούν οι συνταξιούχοι και αυτοί που ασχολούνται με τα οικιακά περισσότερη ώρα σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες, με τους εργαζόμενους να παρακολουθούν τη λιγότερη ώρα από όλους,
- τον περισσότερο ελεύθερο χρόνο τον διαθέτουν οι φοιτητές, ενώ το λιγότερο οι εργαζόμενοι,
- τον περισσότερο προσωπικό χρόνο τον διαθέτουν οι φοιτητές, σχεδόν διπλάσιο από τις υπόλοιπες ομάδες,
- όλες οι επαγγελματικές ομάδες αφιερώνουν σχεδόν τον ίδιο χρόνο στο φαγητό και τέλος,
- σε άλλου είδους δραστηριότητες επιδίδονται κατά κύριο λόγο οι φοιτητές και λιγότερο από όλες τις υπόλοιπες ομάδες οι συνταξιούχοι

Γράφημα 4.6.1.5: Μέσος χρόνος (σε ώρες) που αφιερώνεται σε κάθε δραστηριότητα ανά επαγγελματική κατάσταση

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

4.7. ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ Ή ΜΗ, ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΒΟΛΟΥ

Μέσα από την έρευνα χρήσης χρόνου που διεξήχθη στο Δήμο Βόλου, μας δόθηκε η δυνατότητα καταγραφής των αστικών ρυθμών των ανθρώπων εκείνων οι οποίοι ουσιαστικά είναι οι κύριοι χρήστες της πόλης και το γεγονός ότι οι ρυθμοί αυτοί είναι συνεχώς μεταβαλλόμενοι δείχνει τη σπουδαιότητά τους. Μερικοί από τους παράγοντες που επηρεάζουν τους ρυθμούς της ζωής των κατοίκων είναι το φύλο τους, η ηλικία τους, η επαγγελματική τους κατάσταση, αλλά και το ίδιο το αστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν.

Σύμφωνα με την Αθανασιάδου (2001), η οποία πραγματοποίησε μία μικρής έκτασης ΕΧΧ (Έρευνα Χρήσης Χρόνου) για την πόλη του Βόλου, η ΕΧΧ θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά τόσο στη δημιουργία δημόσιας πολιτικής, όσο και στην αξιολόγησή της, αφού ουσιαστικά πρόκειται για ένα εργαλείο του οποίου τα αποτελέσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν, έτσι η ώστε η δημιουργία μελλοντικών στρατηγικών σχεδίων για την πόλη του Βόλου να πλησιάζει περισσότερο στις ανάγκες των κατοίκων του.

Γενικώς ο Δήμος Βόλου, όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων μέσα από τα δοθέντα ερωτηματολόγια, μαστίζεται από ποικίλα κυκλοφοριακά προβλήματα που άπτονται επίλυσης. Οι πολίτες για πολύ μικρές αποστάσεις, σπαταλούν συγκριτικά μεγάλο χρονικό διάστημα για τις μετακινήσεις τους, αλλά και για την εύρεση χώρων στάθμευσης των αυτοκινήτων τους.

Η εξυγίανση και η αναγέννηση του αστικού κέντρου της πόλης θα μπορούσε να διαδραμάτιζε κάποιο ρόλο και στην επίλυση τέτοιου είδους προβλημάτων. Η κεντρική περιοχή ειδικότερα κατά τις ώρες αιχμής κατακλύζεται από οχήματα. Σε αυτό το γεγονός συμβάλει και ο χωρικός κατακερματισμός των δημόσιων υπηρεσιών, σε πολλές περιοχές κυρίως του κέντρου, που αναγκάζει τους πολίτες σε ποικίλες μετακινήσεις προς πολλές κατευθύνσεις, χρησιμοποιώντας μόνο μερικές κεντρικές οδικές αρτηρίες.

Ένα συντονισμένο σύστημα αστικού σχεδιασμού που θα περιελάμβανε και κάποιου είδους χρονική πολιτική ίσως να αποτελούσε την επίλυση του προβλήματος από την πλευρά των αρμόδιων φορέων της πόλης.

Μία μεγάλη αφορμή για να αποτελέσει ο Βόλος πρότυπη πόλη για την εφαρμογή προτάσεων χρονικών διακανονισμών αποτελεί το γεγονός της ανάληψης των Μεσογειακών Αγώνων 2013 και της συνδιοργάνωσής τους με την πόλη της Λάρισας. Ήδη ως προς αυτόν τον τομέα έχουν επιτευχθεί κάποια πρώτα βήματα σχετικά με τις δύο πόλεις, οι οποίες έχουν ή τουλάχιστον οι αρμόδιοι φορείς τους προσπαθούν να ορίσουν για αυτές, μία διπολική σχέση. Παραδείγματος χάριν, οι ημέρες λειτουργίας καταστημάτων είναι διαφορετικές για τις δύο πόλεις. (Βόλος: Δευτέρα, Τετάρτη και Σάββατο πρωί, Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή πρωί και απόγευμα, Λάρισα: Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή πρωί και απόγευμα, Τρίτη, Πέμπτη και Σάββατο πρωί).

Πέραν όμως από την οργανωμένη διαχείριση τέτοιων μεγάλων αθλητικών γεγονότων μέσω του χρονικού σχεδιασμού, αλλά και της επίλυσης των κυκλοφοριακών προβλημάτων, όσον αφορά συγκεκριμένα στο Δήμο Βόλου, η χρονική αναδιοργάνωση της πόλης κρίνεται απαραίτητη και για άλλους λόγους, όπως επιγραμματικά αναφέρονται παρακάτω:

- Για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων,
- τη βελτίωση εξυπηρέτησης όλων των ομάδων πολιτών από τις δημόσιες υπηρεσίες,
- την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της πόλης σε σχέση με άλλα αστικά κέντρα μέσω της προσέλκυσης επιχειρήσεων και εταιριών και
- τη δημιουργία μιας πόλης φιλικής προς το περιβάλλον.

4.8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Λαμβάνοντας υπόψη, το θεωρητικό πλαίσιο και τις διάφορες μελέτες που έχουν γίνει για το Βόλο, τα παραδείγματα από τη διεθνή εμπειρία, τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη στην πόλη στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας και τις προτάσεις των ερωτηθέντων και τέλος την προσωπική μου εμπειρία, δεδομένου ότι κατοικώ στην πόλη του Βόλου τα τελευταία επτά χρόνια, παρακάτω δίνονται συνοπτικά κάποιες προτάσεις για τη χρονική αναδιοργάνωση της πόλης:

1. Έρευνες χρήσεις χρόνου από δημοτικές ή δημόσιες υπηρεσίες

Τέτοιες έρευνες θα βοηθούσαν στην κατανόηση των ρυθμών της πόλης και των αναγκών των χρηστών της.

2. Δημιουργία Γραφείου Προγραμματισμού για το Χρόνο

Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, η δημιουργία ενός τέτοιου γραφείου στην πόλη θα βοηθούσε σημαντικά στην καταγραφή προβλημάτων που θα μπορούσαν να θεωρηθούν χρονικά με χωρικές επιπτώσεις, ενώ θα μπορούσε επίσης να λειτουργήσει ως το συντονιστικό όργανο στις παραπάνω έρευνες χρόνου.

3. Ανάπτυξη ενός Σχεδίου Χρήσης Χρόνου και εφαρμογή του με βάση κάποια πιλοτικά προγράμματα

Σαν τρίτο βήμα, έπειτα από τις έρευνες χρήσης χρόνου και τη δημιουργία Γραφείου Προγραμματισμού για το Χρόνο θα μπορούσε να αναπτυχθεί και να εφαρμοστεί μέσω

πilotικών προγραμμάτων ένα Σχεδίου Χρήσης Χρόνου, το οποίο θα επιχειρούσε να λύσει τα βασικά προβλήματα της πόλης.

4. Βελτίωση επίπεδων εξυπηρέτησης των ατόμων από τις δημόσιες υπηρεσίες

Για να μην υπάρξει καθυστέρηση στο σύστημα εξυπηρέτησης των δημοσίων υπηρεσιών και κυρίως για την καλύτερη εξυπηρέτηση όλων των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, μέσω της αναδιοργάνωσης ωραρίων.

5. Ανάπτυξη υποδομών

Με βάση τη δημιουργία τραμ, πεζόδρομων, ποδηλατόδρομων, χώρων στάθμευσης οχημάτων, ολοκλήρωσης περιφερειακής οδού, χώρων πρασίνου και αναψυχής, για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των κατοίκων και τη μείωση του κυκλοφοριακού προβλημάτων στο κέντρο της πόλης.

6. Ανάπτυξη δημοτικών κοινωνικών πολιτικών

Όπως μείωση κομίστρων στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ), και στους χώρους στάθμευσης, καθώς και επαρκής αστυνόμευση για να ενθαρρυνθούν οι κάτοικοι της πόλης στη χρησιμοποίηση των ΜΜΜ, νιώθοντας παράλληλα αυξημένη ασφάλεια.

7. Προσέλκυση επιχειρήσεων και εταιριών (για να γίνει η πόλη περισσότερο ανταγωνιστική)

Μέσω της αναδιοργάνωσης των ωραρίων και της επιβολής ενός διευρυμένου ωραρίου στα καταστήματα, τις επιχειρήσεις και τις υπηρεσίες θα μπορούσε η πόλη να προσελκύσει νέες εταιρείες και να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική

8. Ανάπτυξη περιβαλλοντικών πολιτικών και περιβαλλοντικής ταυτότητας

Η πόλη θα μπορούσε να προβληθεί ως «περιβαλλοντική πόλη» με τη μη χρήση των αυτοκινήτων π.χ. στο κέντρο της πόλης μέσω της εισαγωγής δακτυλίου τις καθημερινές και κυρίως τις ώρες αιχμής. Η επιβολή διοδίων ίσως να μην ήταν κάτι το αποδεκτό,

δεδομένου του μεγέθους της πόλης και των συνθηκών διαβίωσης σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία.

9. Περαιτέρω ανάπτυξη της διπολικής σχέσης που υπάρχει με την πόλη της Λάρισας και όχι επισκίαση του Δήμου Νέας Ιωνίας, αλλά συνεργασία.

Συνεργασία του Δήμου Βόλου με τις δύο πόλεις ως προς το θέμα των ωραρίων των καταστημάτων και των επιπέδων εξυπηρέτησης μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών, έτσι ώστε να προκύψει κοινωνικό όφελος.

10. Εξυγίανση και αναζωογόνηση του αστικού κέντρου

Για την καλύτερη κίνηση των οχημάτων και τη μη παρακώλυση της κυκλοφορίας στο κέντρο κατά τις ώρες αιχμής, τη μείωση περιβαλλοντικής και αισθητικής ρύπανσης, τη δημιουργία ενός κέντρου περισσότερο «ανθρώπινου», όπου ο κάθε πολίτης αυτής της πόλης θα έχει το χώρο και το χρόνο που θα του αρκούσε.

11. Προώθηση 24ωρης λειτουργίας της πόλης

Κάποια τμήματα της πόλης όπως η συνοικία των Παλαιών, του Αγίου Νικολάου και τμήματα των συνοικιών της παραλιακής οδού θα μπορούσαν να εξελιχθούν μέσω της 24ωρης λειτουργίας τους.

12. Προβολή της πόλης ως πολιτιστικού προορισμού

Σημαντικό κομμάτι της μελέτης του χρόνου αποτελεί και η σύνδεση του πολιτιστικού με το χρονικό σχεδιασμό, κάτι το οποίο μέσα από κοινωνικές και πολιτιστικές δράσεις θα μπορούσε να αναδείξει η πόλη του Βόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην καθημερινή ζωή, ο χρόνος αποκαλύπτεται μέσα από την επανάληψη συγκεκριμένης αλληλουχίας γεγονότων και αποτελεί μία απόλυτα μη ανανεώσιμη πηγή, ενώ από μαθηματικής άποψης, ο χρόνος είναι ακόμη μία διάσταση, όπως και ο χώρος. Σύμφωνα με τον Τσουδερό (2004) η μη αντιστροφή του χρόνου διασφαλίζεται από την υψηλή αδράνεια των δομών μέσα σε μια πόλη, της οποίας η πολεοδομική οργάνωση προκύπτει από το σύνολο των πολεοδομικής φύσεως επιλογών και απαιτήσεων, η δυνατότητα των οποίων μπορεί να είναι μηδενική σε οριακή περίπτωση δρώντων ατόμων. Τα συστατικά στοιχεία μιας πόλης είναι ο αριθμός των κατοίκων της, ο οποίος όμως δε συνιστά αυτομάτως και την οντότητα της πόλης, η οποία συμπληρώνεται από την ταυτόχρονη θεώρηση των χωρικών ενοτήτων και κατασκευών, εντός των οποίων λαμβάνουν χώρα οι γενικότερες δραστηριότητες του πληθυσμού της.

Οι δραστηριότητες αυτές δεν έχουν μόνο χωρική διάσταση, αλλά και χρονική. Σημαντικά κριτήρια σύμφωνα με τα οποία οι άνθρωποι επιλέγουν αυτές τις γενικότερες δραστηριότητες και προσανατολίζουν το χρόνο τους, αποτελούν το φύλο και η ηλικία τους. Όπως περιγράφεται από διάφορους μελετητές, όσο οι άνθρωποι μεγαλώνουν, έχουν λιγότερο χρόνο μπροστά τους και οι μελλοντικές τους προοπτικές επηρεάζονται αναλόγως. Συνεπώς, ο μελλοντικός προσανατολισμός πρέπει να μειώνεται με τη χρονολογική ηλικία. Οι γηραιότεροι άνθρωποι, έχοντας επίγνωση του χρόνου που τους απομένει τείνουν να είναι περισσότερο συγκεντρωμένοι στους τρόπους με τους οποίους πρέπει να περάσουν το χρόνο τους, έτσι ώστε να προσανατολίζονται στην οικονομία του χρόνου τους.

Ένα βασικό ζήτημα που αντιμετωπίζεται είναι εάν ο χρόνος είναι φυλετικός ή όχι. Έχει επίσης διαπιστωθεί ότι οι φυλετικές διαφορές στις χρονικές μορφές μπορεί να οφείλονται στον υψηλότερο κοινωνικό προσανατολισμό των γυναικών, έναντι των ανδρών. Οι γυναίκες υπόκεινται σε μεγαλύτερους χρονικούς περιορισμούς και έχουν λιγότερο χρόνο από τους άνδρες και επομένως βιώνουν μεγαλύτερη χρονική έλλειψη. Αυτό μπορεί να οφείλεται στις περισσότερες ώρες εργασίας της γυναίκας, λαμβάνοντας υπόψη τις οικιακές ευθύνες. Το κυρίαρχο μοντέλο του γραμμικού χρόνου των ρολογιών είναι κυρίως ένας «ανδρικός» χρόνος. Για κάποιους επιστήμονες, ο γραμμικός χρόνος

είναι ασύμφωνος με το «θηλυκό» χρόνο, ο οποίος είναι κατά ένα μεγάλο μέρος συγγενικός με δραστηριότητες οι οποίες προγραμματίζονται σε απάντηση άλλων σημαντικών απαιτήσεων και γίνονται από τη ρουτινοποιημένη κυκλικότητα και επαναληπτικότητα της οικιακής εργασίας.

Οι τάσεις εξέλιξης των χρονικών προτύπων στις ήδη ανεπτυγμένες κοινωνίες προδιαγράφουν μια διαφορετική κατεύθυνση για την περαιτέρω ανάπτυξή τους. Οι αλλαγές στη χρήση του χρόνου έχουν επιπτώσεις και στον τρόπο χρήσης του χώρου. Έτσι, θα μπορούσε να πει κανείς ότι η σύγχρονη πόλη αποτελεί τον δέκτη χρονικά εναλλασσόμενων προτύπων χρήσης χώρου, τα οποία χαρακτηρίζονται τόσο από την απουσία μιας συνέχειας εξειδικευμένων δραστηριοτήτων στο χώρο, όσο και από την ανάπτυξη χρονικά ετερογενών χρήσεων στον ίδιο χώρο (Κουτσιανά, 2002).

Η ανάγκη να ελεγχθεί η επέκταση του χρόνου και να ισορροπηθεί η αγνόηση της σημασίας του χρόνου, οδηγεί στην έμφαση στο σχεδιασμό για το χρόνο (Δέφνερ, 2002), δεδομένου του γεγονότος ότι ο χρόνος δεν πρέπει να χάνεται, αλλά να προγραμματίζεται. Ως εκ τούτου, σήμερα είναι τόσο επίκαιρη η έννοια του χρονικού σχεδιασμού, όσο ποτέ άλλοτε. Η άσκηση κάποιου είδους αστικών χρονικών πολιτικών, θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για την περαιτέρω καθιέρωση του χρόνου στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Σημαντικό ρόλο θα μπορούσε να διαδραματίσει η άσκηση δημόσιας πολιτικής στην αναδιοργάνωση των συλλογικών ρυθμών είτε με άμεσα είτε με έμμεσα μέτρα, η οποία θα λαμβάνει υπόψη της, τους χρονικούς προσανατολισμούς των ατόμων.

Η ανάπτυξη των αστικών χρονικών πολιτικών έγκειται στο μετασχηματισμό του κοινωνικού χρόνου, του αστικού χρόνου, αλλά και στην ατομική χρήση του χρόνου, λόγω της μετάβασης από τη βιομηχανική κοινωνία προς την κοινωνία της γνώσης. Ο τελικός στόχος των αστικών χρονικών πολιτικών είναι αυτός της βελτίωσης της ποιότητας της ζωής των πολιτών και του αστικού περιβάλλοντος των πόλεων. Ενεργούν κυρίως στη σχέση μεταξύ της μεμονωμένης χρήσης του χρόνου και του συστήματος των δημόσιων χρονικών προγραμμάτων.

Στον ευρωπαϊκό χώρο έχουν αρχίσει να γίνονται βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση αρκετά χρόνια πριν, με χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Ιταλίας. Γενικότερα, η ιδέα

των χρονικών πολιτικών σε δημοτικό επίπεδο δημιουργήθηκε στη Γαλλία προς το τέλος της δεκαετίας του 1950 σα μία προσπάθεια μείωσης της συμφόρησης που είχε δημιουργηθεί από το μεγάλο αριθμό αυτοκινήτων, αλλάζοντας την ώρα έναρξης και λήξης της εργασίας.

Στην Ιταλία, τα πρώτα σχέδια και προγράμματα παρουσίασαν ελλείψεις, αλλά στη συνέχεια εμπλουτίστηκαν με έρευνες για τη χρήση του χρόνου και την επιθυμία αλλαγής των ωραρίων και διορθώθηκαν με βάση την εμπειρία. Οι στόχοι των αστικών χρονικών πολιτικών μπορούν στην Ιταλία να διακριθούν σε τέσσερις βασικές κατηγορίες (Zajczyk and Mareggi, 1999):

- τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών μέσω της καλύτερης οργάνωσης και κατανομής του χρόνου εργασίας και μη εργασίας,
- τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, με την απλούστευση των διαδικασιών, τον προσανατολισμό του ωραρίου λειτουργίας στη ζήτηση, την αποκέντρωση και την ολοκλήρωση των υπηρεσιών,
- την αναβάθμιση των δημόσιων χώρων των πόλεων σε ενδυναμωμένα κοινωνικά δίκτυα έτσι ώστε να μπορούν να φιλοξενήσουν προσωρινούς επισκέπτες, αλλά και κατοίκους των γύρω περιοχών, και
- τη συμφιλίωση μεταξύ μονίμων κατοίκων και προσωρινών επισκεπτών και μεταξύ υπαλλήλων και πελατών, που μπορεί να έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα.

Για πολλές πόλεις, η μέτρηση, η ανάλυση και η επανεξέταση των χρόνων έναρξης λειτουργίας των υπηρεσιών αποτελούν ένα σημαντικό τομέα δραστηριότητας. Τα εργαλεία που επιλέγει κάθε τοπική αυτοδιοίκηση διαφέρουν ανάλογα με τους οικονομικούς αλλά και τις πολιτιστικούς πόρους κάθε πόλης. Μία προσέγγιση είναι η καθιέρωση των Γραφείων Προγραμματισμού του Χρόνου (Uffici Tempo). Οι ανώτεροι υπάλληλοί τους απαντούν άμεσα στο δήμαρχο, ή στους συγκεκριμένους υπαλλήλους, ενώ τα καθήκοντά τους περιλαμβάνουν το συντονισμό, τη συλλογή πληροφοριών, την οργάνωση ενός συστήματος διαπραγμάτευσης με και μεταξύ των διαφόρων σχετικών ομάδων, την οργάνωση κέντρων πληροφόρησης για τους πολίτες, τη συλλογή προτάσεων, και την παρακολούθηση των μεταβαλλόμενων χρονικών σχεδίων και των αποτελεσμάτων που παράγουν στην πόλη.

Ακόμα μία ενδιαφέρουσα τάση μπορεί να θεωρηθεί η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των πολιτών. Ένα παράδειγμα αποτελεί η «Τράπεζα Χρόνου» (εν μέρει μοιάζουν με τοπικά σχέδια ανταλλαγής), ένας εμπειρικός τύπος συνεργασίας, όπου τα άτομα διαθέτουν ένα μέρος του χρόνου τους για τους άλλους (Belloni, 1998). Πρόκειται για δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης που βασίζονται στην ιδέα της ανταλλαγής χρόνου μεταξύ ατόμων με διαφορετικές ανάγκες, με την προσφορά μικρών υπηρεσιών σαν αυτές που παραδοσιακά ανταλλάσσονταν μεταξύ γειτόνων (Κουτσιανά, 2002).

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει ανάπτυξη ούτε σε θεωρητικό, αλλά ούτε σε πρακτικό επίπεδο όσον αφορά στο σχεδιασμό για το χρόνο ή τις έρευνες χρήσης χρόνου για την εφαρμογή αστικών χρονικών πολιτικών. Για τη διερεύνηση της επικαιρότητας του χρονικού σχεδιασμού χρησιμοποιήθηκε ως μελέτη περίπτωσης ο δήμος Βόλου.

Μέσα από την έρευνα χρήσης χρόνου που διεξήχθη στο Δήμο Βόλου, δόθηκε η δυνατότητα καταγραφής των αστικών ρυθμών των ανθρώπων εκείνων οι οποίοι ουσιαστικά είναι οι κύριοι χρήστες της πόλης και το γεγονός ότι οι ρυθμοί αυτοί είναι συνεχώς μεταβαλλόμενοι δείχνει τη σπουδαιότητά τους. Μερικοί από τους παράγοντες που επηρεάζουν τους ρυθμούς της ζωής των κατοίκων είναι το φύλο τους, η ηλικία τους, η επαγγελματική τους κατάσταση, αλλά και το ίδιο το αστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν.

Μία EXX θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά τόσο στη δημιουργία δημόσιας πολιτικής, όσο και στην αξιολόγησή της, αφού ουσιαστικά πρόκειται για ένα εργαλείο του οποίου τα αποτελέσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν, έτσι η ώστε η δημιουργία μελλοντικών στρατηγικών σχεδίων για την πόλη του Βόλου να πλησιάζει περισσότερο στις ανάγκες των χρηστών του.

Γενικώς, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ο Δήμος Βόλου θα μπορούσε να λειτουργήσει καλύτερα μέσω της εφαρμογής ενός συστήματος χρονικού σχεδιασμού. Όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων μέσα από τα δοθέντα ερωτηματολόγια, ο Βόλος μαστίζεται από ποικίλα κυκλοφοριακά προβλήματα που άπτονται επίλυσης. Οι πολίτες για πολύ μικρές αποστάσεις, σπαταλούν συγκριτικά μεγάλο χρονικό διάστημα για τις μετακινήσεις τους, αλλά και για την εύρεση χώρων στάθμευσης των αυτοκινήτων τους. Οι μεγαλύτερες ροές για εργασία παρατηρούνται

προς τη συνοικία του Αγίου Νικολάου, η οποία αποτελεί ουσιαστικά και το κέντρο της πόλης.

Η εξυγίανση και η αναγέννηση του αστικού κέντρου της πόλης θα μπορούσε να διαδραμάτιζε κάποιο ρόλο και στην επίλυση τέτοιου είδους προβλημάτων. Η κεντρική περιοχή ειδικότερα κατά τις ώρες αιχμής κατακλύζεται από οχήματα. Σε αυτό το γεγονός συμβάλει και ο χωρικός κατακερματισμός των δημόσιων υπηρεσιών, σε πολλές περιοχές κυρίως του κέντρου, που αναγκάζει τους πολίτες σε ποικίλες μετακινήσεις προς πολλές κατευθύνσεις, χρησιμοποιώντας μόνο μερικές κεντρικές οδικές αρτηρίες.

Μία μεγάλη αφορμή για να αποτελέσει ο Βόλος πρότυπη πόλη για την εφαρμογή προτάσεων χρονικών διακανονισμών αποτελεί το γεγονός της ανάληψης των Μεσογειακών Αγώνων 2013 και της συνδιοργάνωσής τους με την πόλη της Λάρισας. Πέραν όμως από την οργανωμένη διαχείριση τέτοιων μεγάλων αθλητικών γεγονότων μέσω του χρονικού σχεδιασμού, αλλά και της επίλυσης των κυκλοφοριακών προβλημάτων, όσον αφορά συγκεκριμένα στο Δήμο Βόλου, η χρονική αναδιοργάνωση της πόλης κρίνεται απαραίτητη και για άλλους λόγους, όπως για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, τη βελτίωση εξυπηρέτησης όλων των ομάδων πολιτών από τις δημόσιες υπηρεσίες, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της πόλης σε σχέση με άλλα αστικά κέντρα μέσω της προσέλκυσης επιχειρήσεων και εταιριών και τη δημιουργία μιας πόλης φιλικής προς το περιβάλλον.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Παρακαλώ όπου υπάρχει σημειώστε με x. Όπου δεν υπάρχει παρακαλώ συμπληρώστε την απάντηση.

Ημερομηνία: .....

1. Φύλο:

1.1. Άνδρας 1.2. Γυναίκα

2. Έτος γέννησης: .....

3. Εθνικότητα: .....

4. Οικογενειακή Κατάσταση:

4.1. Άγαμος /η
4.2. Έγγαμος /η
4.3. Διαζευγμένος /η
4.4. Χήρος /α

5. Αριθμός Τέκνων:

5.1. Κανένα
5.2. Ένα
5.3. Δύο
5.4. Τρία
5.5. Πάνω από τρία

6. Επίπεδο μόρφωσης:

6.1. Διδακτορικό
6.2. Μεταπτυχιακό
6.3. Απόφοιτος/ η ΑΕΙ
6.4. Απόφοιτος/ η ΤΕΙ
6.5. Απόφοιτος/ η ΙΕΚ
6.6. Φοιτητής / τρια
6.7. Απόφοιτος /η 6τάξιου Γυμνασίου
6.8. Απόφοιτος/ η Ενιαίου Λυκείου, ΤΕΕ, ΤΕΛ
6.9. Απόφοιτος/ η 3τάξιου Γυμνασίου
6.10. Απόφοιτος/ η Δημοτικού
6.11. Δεν τελείωσα το Δημοτικό
6.12. Αναλφάβητος/ η

7. Επαγγελματική Κατάσταση:

- 7.1. Άνεργος/ η
7.2. Οικιακά
7.3. Συνταξιούχος
7.4. Φοιτητής/ τρια
7.5. Στρατευμένος
7.6. Εργαζόμενος/ η

8. Κατάσταση εργασίας (για τους εργαζόμενους):

- 8.1. Υπάλληλος
8.2. Αυτοαπασχολούμενος/ η
8.3. Οικογενειακή εργασία

Άλλο.....

9. Διαθέτετε μεταφορικό / ά μέσα;

- 9.1. Όχι 9.2. Ναι

Εάν ναι, σημειώστε ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω:

- 9.2.1. Ι.Χ.
9.2.2. Μηχανή
9.2.3. Ποδήλατο

Άλλο.....

10. Ποιο από τα παρακάτω χρησιμοποιείτε για να πάτε στην εργασία σας;

- 10.1. Ι.Χ.
10.2. Μηχανή
10.3. Ποδήλατο

Άλλο.....

11. Για μετακινήσεις εκτός εργασίας χρησιμοποιείτε μεταφορικό μέσο;

- 11.1. Όχι 11.2. Ναι

Εάν ναι, σημειώστε:

- Ι.Χ.
Μηχανή
Ποδήλατο

Άλλο.....

12. Βρίσκετε εύκολα να παρκάρετε στο κέντρο;

12.1. Όχι 12.2. Ναι

13. Περίπου πόση ώρα χρειάζεστε για να βρείτε να παρκάρετε στο κέντρο;

13.1. 0-15'

13.2. 15-20'

13.3. 20-30'

13.4. Πάνω από 30'

14. Στο χώρο εργασίας σας υπάρχουν θέσεις parking;

14.1. Όχι 14.2. Ναι

15. Στο χώρο κατοικίας σας υπάρχουν θέσεις parking;

15.1. Όχι 15.2. Ναι

16. Σε ποια περιοχή του Βόλου κατοικείτε;

16.1. Νεάπολη 16.8. Άγιος Κωνσταντίνος

16.2. Άγιοι Ανάργυροι 16.9. Νέα Δημητριάδα

16.3. Παλιά 16.10. Καραγάτς

16.4. Οξυγόνο 16.11. Καλλιθέα

16.5. Μεταμόρφωση 16.12. Χιλιαδού

16.6. Άγιος Νικόλαος 16.13. Αγία Παρασκευή

16.7. Ανάληψη 16.14. Άγιος Γεώργιος

Άλλο.....

17. Σε ποια περιοχή του Βόλου εργάζεστε;

17.1. Νεάπολη 17.8. Άγιος Κωνσταντίνος

17.2. Άγιοι Ανάργυροι 17.9. Νέα Δημητριάδα

17.3. Παλιά 17.10. Καραγάτς

17.4. Οξυγόνο 17.11. Καλλιθέα

17.5. Μεταμόρφωση	☐	17.12. Χιλιαδού	☐
17.6. Άγιος Νικόλαος	☐	17.13. Αγία Παρασκευή	☐
17.7. Ανάληψη	☐	17.14. Άγιος Γεώργιος	☐

Άλλο .....

18. Πόσες φορές κατεβαίνετε στο κέντρο την εβδομάδα;

18.1. Για εργασία;

18.2. Για ελεύθερο χρόνο;

Δεν πηγαίνω	☐	Δεν πηγαίνω	☐
1-2 φορές	☐	1-2 φορές	☐
3-4 φορές	☐	3-4 φορές	☐
5-6 φορές	☐	5-6 φορές	☐
7 φορές	☐	7 φορές	☐
Περισσότερες από 7 φορές	☐	Περισσότερες από 7 φορές	☐

Άλλο .....

19. Πώς θα χαρακτηρίζατε την κυκλοφορία στο Βόλο;

- 19.1. Καλή
- 19.2. Σχετικά καλή
- 19.3. Μέτρια
- 19.4. Σχετικά κακή
- 19.5. Κακή
- 19.6 Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

20. Πώς θα χαρακτηρίζατε την αστική συγκοινωνία στο Βόλο;

- 20.1. Καλή
- 20.2. Σχετικά καλή
- 20.3. Μέτρια
- 20.4. Σχετικά κακή
- 20.5. Κακή
- 20.6 Δεν ξέρω / Δεν απαντώ

21. Πιστεύετε ότι οι κορόνες που τοποθετήθηκαν στους δρόμους βελτίωσαν την κατάσταση της κυκλοφορίας;

- 21.1. Όχι 21.2. Ναι 21.3. Ανεπαίσθητη Μεταβολή

22. Πόσες ώρες του 24ώρου σας ξοδεύετε για:

- 22.1. Εργασία .....
- 22.2. Δουλειές σπιτιού, περιποίηση παιδιών .....
- 22.3. Μετακινήσεις.....
- 22.4. Τηλεόραση.....
- 22.5. Ελεύθερο χρόνο (χρόνο χαλάρωσης, ξεκούρασης, παιχνιδιού).....
- 22.6. Προσωπικό χρόνο (χρόνο ατομικής περιποίησης) .....
- 22.7. Ύπνος.....
- 22.8. Φαγητό.....
- 22.9. Άλλο, προσδιορίστε.....

23. Ποια μέτρα πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να ληφθούν για την αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού προβλήματος στο Βόλο (π.χ. αναδιοργάνωση ωραρίων, δακτύλιος, δίοδια, άλλο...);

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Εικόνα 1: Άποψη παραλιακής οδού Δήμου Βόλου

Πηγή: www.digital-camera.gr

Εικόνα 2: Παραλιακή οδός Δήμου Βόλου και άποψη Πανεπιστημίου

Πηγή: www.thessaliatourism.gr

Εικόνα 3: Άποψη Δήμου Βόλου

Πηγή: greciatour.blogspot.com

Εικόνα 4: Άποψη Δήμου Βόλου

Πηγή: www.nationaltrust.gr

Εικόνα 5: Πανοραμική θέα του Βόλου τη νύχτα

Πηγή: www.elite-rentacar.gr

Εικόνα 6: Το Πανεπιστήμιο στην παραλία του Βόλου τη νύχτα

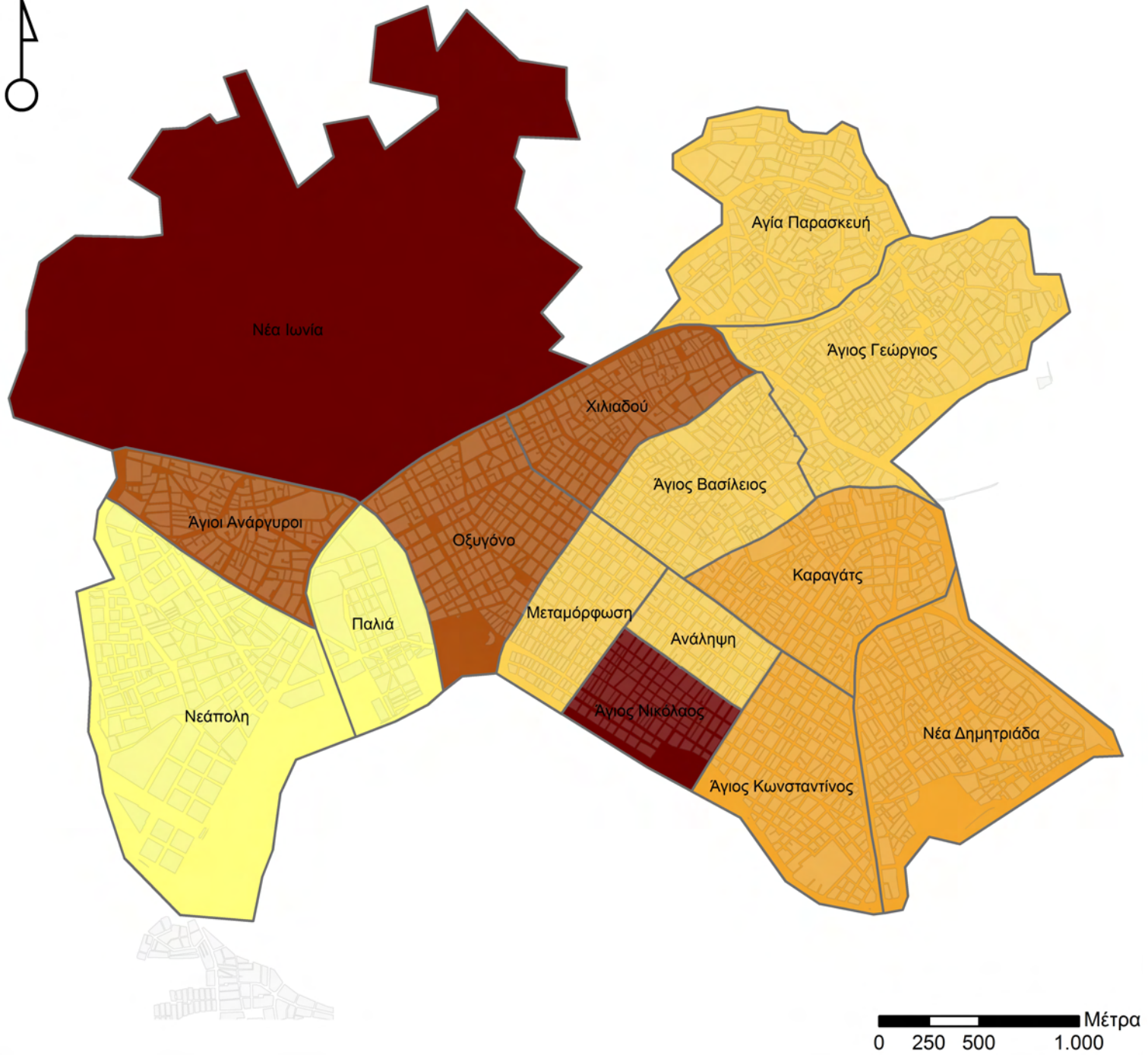

Πηγή: www.luxurious.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΧΑΡΤΕΣ

ΧΑΡΤΗΣ 1: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΤΟΠΟ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

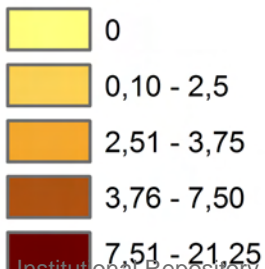

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

 Οικοδομικά τετράγωνα

Συνοικίες

Ποσοστό

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

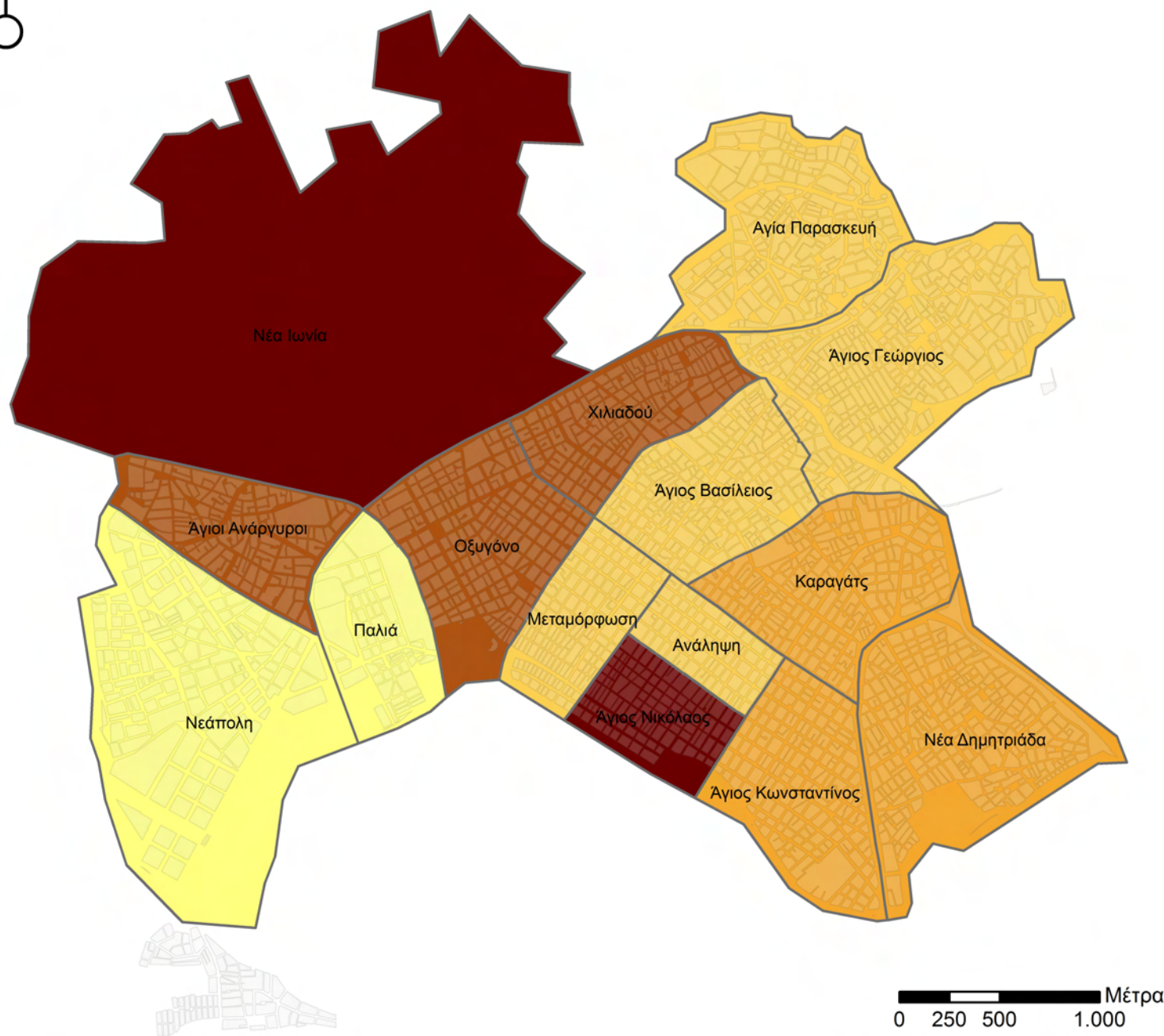
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
"Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΛΟΥ"

Φοιτήτρια: ΕΥΓΚΟΓΙΑΝΝΗ Μ.
Επιβλέπων: ΔΕΦΝΕΡ Α.

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΧΑΡΤΗΣ 2: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΤΟΠΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

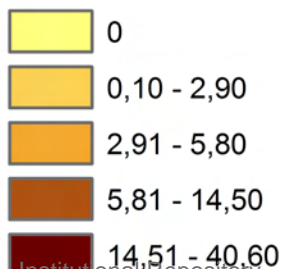

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

 Οικοδομικά τετράγωνα

Συνοικίες

Ποσοστό

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

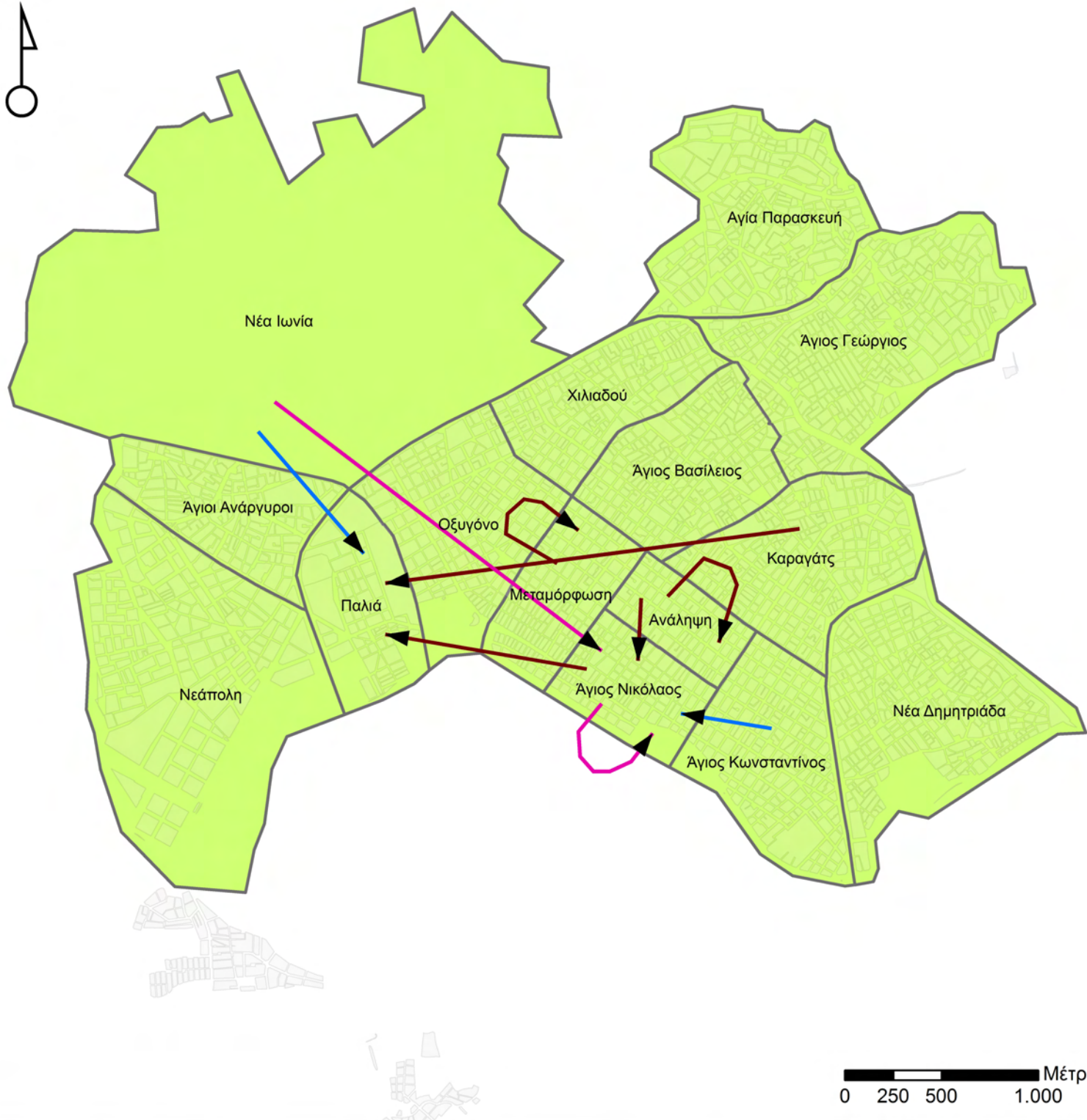
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
"Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΛΟΥ"

Φοιτήτρια: ΕΥΓΚΟΓΙΑΝΝΗ Μ.
Επιβλέπων: ΔΕΦΝΕΡ Α.

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΧΑΡΤΗΣ 3: ΚΥΡΙΕΣ ΡΟΕΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΠΟ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΠΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

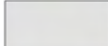

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

 Ροές 7-10%

 Ροές 4-6,99%

 Ροές 2-3,99%

 Οικοδομικά τετράγωνα

 Συνοικίες

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
"Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΛΟΥ"

Φοιτήτρια: ΞΥΓΚΟΓΙΑΝΝΗ Μ.
Επιβλέπων: ΔΕΦΝΕΡ Α.

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασιάδου, Δ. (2001) 'Ο χρόνος ως εργαλείο στο σύγχρονο πολεοδομικό σχεδιασμό. Μελέτη περίπτωσης: Βόλος', Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Βόλος: Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
- Albrechts, L. (2002) 'Σκέψεις για το Σχεδιασμό (Reflections on Planning)', *Αειχώρος*, **1** (1), 196-207
- Aylett, A. (2007) 'Κείμενες χρονολογίες: Ο χρόνος, η φύση και η πόλη', διαθέσιμο στο <http://www.re-public.gr/en/?p=123>, πρόσβαση στις 20/02/2008
- Belloni, M. C. (1998) 'Tempi delle città – Italy's urban time plans and policies', *Time & Society*, **7** (2), 249-263
- Biancini, F. & Greed, C. (1999) 'Cultural and Time Planning', in Greed C. (ed.), *Social Town Planning: Planning and Social Policy*, London: Routledge, 195-207
- Bobic, M. (1990) *The Role of Time Fuction in City, Spatial Stuctures: Past and Present*, Aldershot: Avedury
- Γοσποδίνη, Α. (2000) 'Ο ανταγωνισμός των Ευρωπαϊκών πόλεων και οι νέες «χρήσεις» του αστικού σχεδιασμού: Μια πρόκληση για τις ελληνικές πόλεις', στο Γ. Ψυχάρης, Α. Γοσποδίνη και Ο. Χριστοπούλου (επ.) *Δεκαεπτά Κείμενα Για το Σχεδιασμό, τις Πόλεις και την Ανάπτυξη*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Δέφνερ, Α. (2002) 'Η σημασία της σύνδεσης πολιτιστικού και χρονικού σχεδιασμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων', *Τόπος*, **18** (19), 197-213
- Δέφνερ, Α. (2002) 'Σχεδιασμός για τον ελεύθερο χρόνο: Τουρισμός- Πολιτισμός- Αθλητισμός', *Πανεπιστημιακές Παραδόσεις*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Deffner, A. M. (2005) 'The Combination of Cultural and Time Planning: A New Direction for the Future of European Cities', *City*, **9** (1), 125-141
- Deffner, A. M. & Labrianidis, L. (2005) 'Planning Culture and Time in a Mega-event: Thessaloniki as the European City of Culture in 1997', *International Planning Studies*, **10** (3/4), 241-264

- Fainstein, S. S. (2000) 'New Directions in Planning Theory', *Urban Affairs Review*, **35** (4), 451-478
- Gershuny, J. (2000) *Changing times: Work & Leisure in Postindustrial Society*, Oxford: Oxford University Press
- Heydebrand, W. (2003) 'The Time Dimension in Marxian Social Theory', *Time & Society*, **12** (2/3), 147-188
- Hofmeister, S. (2002) 'Intermediate 'Time-spaces -The rediscovery of transition in spatialn planning and environmental planning', *Time & Society*, **11** (1), 105-130
- Kaufman-Scarborough, C. (2006) 'Time Use and the Impact of Technology: Examining workspaces in the home', *Time & Society*, **15** (1), 57-80
- Κουτσιανά, Ε. (2002) 'Οι χρονικές διαστάσεις της πόλης. Μελέτη περίπτωσης: Χρονικοί Διακανονισμοί για το Βόλο', Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ
- Λιγνού, Β. και Ψυχούλη, Ε. (2005) 'Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του αστικού χώρου του Βόλου ως πύλη τουριστικής κίνησης', Διπλωματική Εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ
- Mareggi, M. (2002) 'Innovation in Urban Policy: the Experience of Italian Urban Time Policies', *Planning theory and practices*, **3** (2), 173-194
- Mareggi, M. (2003) 'Territorial Timetable Plan of the city of Cremona. Story of five years of experiences', διαθέσιμο στο http://old.comune.cremona.it/doc_comu/tempi/pto_cr2003ing.pdf, πρόσβαση στις 27/04/2008
- Mareggi, M. (2005) 'The model of co-design in Italy', διαθέσιμο στο http://www.forschungsstelle-zeitpolitik.de/PDF-FILES/5_Mareggi.pdf, πρόσβαση στις 27/04/2008
- Moccia, F. D. (2000) 'Planning Time: An Emergent European Practice', *European Planning Studies*, **8** (3), 367-375
- Μπουντούρη, Ε. (2005) 'Αναδιάρθρωση δημόσιων συγκοινωνιών πολεοδομικού συγκροτήματος Βόλου', Διπλωματική Εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ
- Νέα Δομή (1996) Τόμος 24,
- Palen, L. A. (1998) 'Calendars on the new Frontier: Challenges of Groupware Technology' Department of Information and Computer Science. Irvine, University of California, Irvine.

- Παπαθεοχάρη, Θ. (2006) 'Η 24ωρη πόλη: Η διεθνής εμπειρία και η περίπτωση του Βόλου', Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Βόλος: Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
- Roche, M. (2003) 'Mega – Events, Time and Modernity - On time structures in global society', *Time & Society*, **12** (1), 99-126
- Segre, S. (2000) 'A Weberian Theory of Time', *Time & Society*, **9** (2/3), 147-170
- Smolin, L. (2002) 'What is time?', διαθέσιμο στο <http://www.physics4u.gr>, πρόσβαση στις 25/03/2008
- Σταμάτη, Λ. (1999) 'Η μυστηριώδης γοητεία των δευτερολέπτων που... τρέχουν', *Τα Νέα*, διαθέσιμο στο <http://www.taneaonline.gr>, πρόσβαση στις 25/03/2008
- Σοφού, Ε. (2002) 'Αιχμάλωτοι του χρόνου: Η αναγκαιότητα της ευέλικτης χρήσης του χρόνου στη σύγχρονη εκπαίδευση', *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, **6**, 223-237
- Τσακίρη, Θ. Μ. (2001) 'Συνήθειες στη διοίκηση του χρόνου: ευεργετικοί ή καταστροφικοί παράγοντες επιτυχίας των εργαζομένων', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Α' - Β' (104/105), 197-228
- Τσουδερός, Ι. Ε. (2002) 'Το Πολεοδομικό Αποτύπωμα του Χρόνου', στο Δ. Οικονόμου, Γ. Μ. Σαρηγιάννης και Κ. Σερράος (επ.) *Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα*, Αθήνα: Μέμφρις
- Usunier, J. C. and Valette-Florence, P. (2007) 'The Time Styles Scale: A review of developments and replications over 15 years', *Time & Society*, **16** (2/3), 333-366
- Yang, B. and Geunes, J. (2007) 'Inventory and lead time planning with lead-time-sensitive demand', *IIE Transactions*, **39**, 439-452
- Zajczyk, F. and Mareggi, M. (1999) 'Social research in urban time policy: methodological aspect', διαθέσιμο στο <http://www.iser.essex.ac.uk/conferences/iatur/1999/pdf/paper17.pdf>, πρόσβαση στις 27/04/2008

Διαδικτυακοί Τόποι

www.digital-camera.gr

www.elite-rentacar.gr

www.forschungsstelle-zeitpolitik.de

www.iser.essex.ac.uk

www.luxurious.gr

www.nationaltrust.gr

www.physics4u.gr

www.re-public.gr

www.taneaonline.gr

www.thessaliatourism.gr

www.volos-city.gr

greciatour.blogspot.com

old.comune.cremona.it